

525-ci qəzet

21 iyul 2012-ci il, şənbə, №129 (3685). Qiyməti 40 qəpik

www.525.az

Heydər Əliyev Mərkəzində yanğın oldu

MƏRKƏZDƏKİ YANĞINLA ƏLAQƏDAR CİNAYƏT İŞİ BAŞLANDI

Səh.4

Əsgərimiz intihar etdi

Səh.2

Hava necə olacaq?

Səh.2

Azərbaycan jurnalistlərinin İrana səfərlə bağlı müraciətləri cavabsız qalıb

Səh.2

Hərbi hissədəki yanğında doqquz nəfər xəsarət alıb

Səh.2

İranda Azərbaycanın səfiri Məhəmmədbağır Bəhrəminin diplomatik fəaliyyəti başa çatdı

Səh.9

Məleykə Abbaszadə:
"Xarici ölkələrin ali məktəblərinə imtahansız qəbulla bağlı reklamlara aldanmayın"

Səh.2

Elman Abdullayev:

"Suriyada Azərbaycan vətəndaşları qalmayıb"

"DƏMƏŞQDƏKİ SƏFİRLİYİMİZ FƏALİYYƏTİNİ NORMAL REJİMDƏ DAVAM ETDİRİR"

Səh.4

Cəmil Quliyev: "Rüstəm İbrahimbəyovun rəhbərlik etdiyi qurum tənəzzülə uğramış bir ittifaqdır"

QQTAY MİRQASIMOV:

"AZƏRBAYCAN KİNEMATOQRAFÇILAR İTTİFAQI ADLANDIRILAN QURUM YALNIZ ŞƏXSİ MARAQLARA QULLUQ EDİRDİ"

Səh. 4

Mikayıl Nərimanoğlu:

"Mediadakı obyektiv tənqidin bizə çox xeyri dəyir"

AZƏRBAYCAN FUTBOL FEDERASIYALARI ASSOSIYASININ (AFFA) İNFORMASIYA VƏ İCTİMAIYYƏTLƏ ƏLAQƏLƏR DEPARTAMENTİNİN RƏHBƏRİ MİKAYIL NƏRİMANOĞLU QOL.AZ SAYTININ SUALLARINI CAVABLANDIRIB

Səh.31

Ayan:

"Məni anla" mahnısının seviləcəyinə inanırdım"

Səh.32

Heydər Əliyev Mərkəzində yanğın oldu

MƏRKƏZDƏKİ YANĞINLA ƏLAQƏDAR CİNAYƏT İŞİ BAŞLANDI

Dünən Bakı şəhərində yerləşən Heydər Əliyev Mərkəzində yanğın baş verib. APA-nın məlumatına görə, güclü külək nəticəsində yanğın yenidən şiddətlənsə də, Fövqəladə Hallar Nazirliyinin (FHN) Dövlət Yanğından Mühafizə Xidmətinin briqadalarının səyi nəticəsində yanğın yenidən lokallaşdırmaq və söndürmək mümkün olub.

Qeyd edək ki, yanğının söndürülməsinə 50-dən artıq yanğınsöndürmə briqadası, o cümlədən FHN-in helikopterləri cəlb edilib. Azərbaycan Prezidenti Administrasiyasının rəhbəri, akademik Ramiz Mehdiyev, baş nazirin müavini Abid Şərifov, fövqəladə hallar naziri Kəmaləddin Heydər, milli təhlükəsizlik naziri Eldar Mahmudov, səhiyyə naziri Oqtay Şirəliyev, nəqliyyat naziri Ziya Məmmədov, Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı Hacıbala Abutalıbov, Bakı şəhər prokuroru Əziz Seyidov hadisə yerində olublar.

Yanğın söndürüldəndən bir qədər sonra Fövqəladə Hallar Nazirliyi və Baş Prokurorluq

birgə məlumat yayıb. Baş Prokurorluğun mətbuat xidmətindən verilən məlumata görə, dünən saat 11-30 radələrində Bakı şəhəri, Heydər Əliyev prospektində yerləşən Heydər Əliyev Mərkəzinin muzey hissəsinin tavanında yanğın hadisəsinin baş verməsi haqqında məlumat daxil olub: "Dərhal hələl sərbəbi bəlli olmayan yanğın hadisəsinin qarşısının alınması məqsədi ilə Fövqəladə Hallar Nazirliyinin şəxsi heyəti və maşın, mexanizm, helikopterləri cəlb edilməklə qarşısı alınıb, yanğının genişlənməsinə və binanın içəri hissəsinə keçməsinə imkan verilməyib. Heydər Əliyev Mərkəzinin tavanından başqa, binanın içərisinə, zallarına və digər yerlərinə heç bir zərər dəyməyib. Eyni zamanda yanğınsöndürənlərdən və binanın mühafizə işçilərindən xəsarət alan olmayıb. Yanğının baş vermə səbəblərinin istintaq yolu ilə araşdırılması məqsədilə Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 225.2-ci maddəsi ilə (yanğın təhlükəsizliyi qaydalarının pozulması) Baş Prokurorluğun

Ağır cinayətlərə dair işlər üzrə istintaq idarəsində cinayət işi başlanıb, istintaq-əməliyyat qrupunun tərkibinə Fövqəladə Hallar Nazirliyinin Yanğınlara Təhqiqatı və sınaq laboratoriyasının mütəxəssisləri, Ədliyyə Nazirliyinin Məhkəmə Ekspertizası Mərkəzinin ekspertləri və digər hüquq mühafizə orqanlarının təcrübəli əməkdaşları daxil ediləblər".

Heydər Əliyev Mərkəzində baş verən yanğın nəticəsində xəsarət alan olmayıb. Bu barədə Bakı şəhər Təcili və Təxirəsalınmaz Tibbi Yardım Stansiyasının operativ və hospital işlərinin təşkili şöbəsinin böyük həkimi Zəmfira Vahidova bildirib. Onun sözlərinə görə, hadisə baş verdikdən dərhal sonra stansiyanın beş təcili yardım briqadası əraziyə göndərilib. Eyni zamanda səhiyyə naziri Oqtay Şirəliyev də hadisə yerində olub. Zəmfira Vahidova briqadaların hələ də Heydər Əliyev Mərkəzi yaxınlığında növbə çəkdiyini, lakin yanq xəsarətləri və ya tüstüdən boğulma kimi hallarla əlaqədar müraciətlərin olmadığını deyib.

Elman Abdullayev: "Suriyada Azərbaycan vətəndaşları qalmayıb"

"DƏMƏŞQDƏKİ SƏFİRLİYİMİZ FƏALİYYƏTİNİ NORMAL REJİMDƏ DAVAM ETDİRİR"

"Azərbaycan Suriyada qan tökülməsinin əleyhinədir. Biz Suriyada insanların bu durumdan zərər çəkməsini istəmirik". APA-nın məlumatına görə, bu açıqlamanı jurnalistlərə Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyinin mətbuat xidmətinin rəhbəri Elman Abdullayev verib. O bildirib ki, Azərbaycan Suriyada problemin həllində Kofi Annan planını dəstəkləyir: "Azərbaycan Suriyada baş verən hadisələrdən ciddi narahatlıq keçirir və tərəfləri qan tökməkdən

çəkinməyə çağırır".

E. Abdullayev deyib ki, artıq Suriyada təhsil alan bütün tələbələr vətənə qayıdıblar və bu ölkədə Azərbaycan vətəndaşları qalmayıb. Onun sözlərinə görə, Dəməşqdəki səfirliyimiz normal qaydada fəaliyyət göstərir: "Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyi vəziyyəti izləyir və Suriyadakı səfirliyimizlə mütəmadi əlaqə saxlayır. Nazirlik səfirliklə daimi təmasdadır və baş verənlərlə bağlı tam məlumata malikdir".

Xatırladaq ki, iyulun 18-də

Dəməşqdə Suriya Milli Təhlükəsizlik Xidmətinin binasına gerçəkləşdirilən terror hücumu zamanı müdafiə naziri Davud Raciha, müdafiə nazirinin müavini Asif Şevkət (prezident Bəşər Əsədin yeznesi) və sabiq müdafiə naziri Məhəmməd Türkmən öldürülüb. Partlayış zamanı daxili işlər naziri və Ali Təhlükəsizlik Şurasının katibi ağır yaralanıb. Terror aktına görə məsuliyyəti öz üzərinə müxalif Suriya Azadlıq Ordusu və Li va el-İslam təşkilatı götürüb.

Ermənilər bir neçə istiqamətdə atəşkəsi pozublar

Azərbaycan torpaqlarının bir hissəsini işğal altında saxlayan Ermənistan Silahlı Qüvvələri qoşunların təmas xəttində atəşkəs rejimini pozmaqda davam edir.

Müdafiə Nazirliyinin mətbuat xidmətindən APA-ya verilən məlumata görə, erməni silahlı bölmələri dünən və bu gecə Ermənistan Respublikasının İcevan rayonunun Berkaber kəndində, Füzuli rayonunun Aşağı Vey-səlli və Aşağı Seyidəhmədli kəndləri yaxınlığında, Gədəbəy rayonunun ərazisindəki adsız yüksəkliklərdə yerləşən mövqelərdən atəşkəs rejimini pozublar. Düşmən cavab atəşi ilə susdurulub.

Gənc kinematografçılardan Şəfiqə Məmmədovaya dəstək

Azərbaycanda bir qrup gənc kinematografçı Azərbaycan Respublikası Kinematografçılar İttifaqının sədri Şəfiqə Məmmədovaya dəstək məqsədi ilə müraciət edib.

Azərbaycan Respublikası Kinematografçılar İttifaqından "Trend"ə verilən məlumata görə, müraciətdə bildirilir ki, Azərbaycanda kino sənəti bir əsrdən artıq dövr ərzində olduqca maraqlı inkişaf yolu keçib və bütün bu illər boyu xalqımızın mədəni-mənəvi həyatında mühüm rol oynayıb.

"Biz, gənc kine-

matografçılar, yaxşı başa düşürük ki, ölkəmizdə kino sənətinin öz ənənələrini bərpa etməsi, dünyada cərəyan edən kinematografik proseslərin axarında inkişaf etməsi üçün dövlət tərəfindən ciddi tədbirlər görülür. Prezidentin sərəncamlarının mahiyyəti də elə bundan ibarətdir. Biz əminik ki, yeni yaradılmış Azərbaycan Respublikası Kinematografçılar İttifaqı kino ictimaiyyətini bu istiqamətdə səfərbər edə biləcək", - deyərək müraciətdə qeyd edilir.

Gənc kinematografçılar Şəfiqə Məmmədovaya dəstək olmağa və İttifaqda öz bacarıqlarını sərf etməyə hazır olduqlarını bildiriblər.

Müraciəti imzalayanlar arasında rejissor Xəyyam Abdullayev, Elməddin Aliyev, Səbinə Bağırzadə, Ateş Davudov, Fərid Əhmədov, Rəsul Ələkbərov, aktyor Rövşən Ağayev, Rövşən İsmayılov, Bəhrüz Qədirov, Murad Muradov, prodüser Əziz Əliyev, Rəşad Qasımov, Yalçın Verdiyev, aktrisa Günəş Mehdizadə, səs rejissoru Rasim Mehdizadə (Ramzes), operator Vüqar Şixəliyev var.

Cəmil Quliyev: "Rüstəm İbrahimbəyovun rəhbərlik etdiyi qurum tənəzzülə uğramış bir ittifaqdır"

OQTAY MİRQASIMOV: "AZƏRBAYCAN KINEMATOQRAFÇILAR İTTİFAQI ADLANDIRILAN QURUM YALNIZ ŞƏXSİ MARAQLARA QULLUQ EDİRDİ"

"Prezident Administrasiyasının şöbə müdiri Əli Həsənovun Azərbaycan Kinematografçılar İttifaqı ilə bağlı dediyi fikirlərlə tamamilə razıyam. Hesab edirəm ki, Rüstəm İbrahimbəyovun rəhbərlik etdiyi bu qurum tənəzzülə uğramış bir ittifaqdır. Məhz buna görə də biz, yeni yaradılan Azərbaycan Respublikası Kinematografçılar İttifaqının katibləri vaxtilə etiraz edərək oradan çıxmışıq". Bu sözləri APA-ya açıqlamasında Azərbaycan Respublikası Kinematografçılar İttifaqının katibi, Dövlət Film Fondunun direktoru Cəmil Quliyev deyib.

O bildirib ki, uzun zamandır sözügedən qurum siyasi təşkilata çevrilib və bu hal onların etirazına səbəb olub: "Bizim etirazımız ilk növbədə onunla bağlı idi ki, ittifaq siyasi təşkilata çevrilmişdi. Bu qurum yaradıcı işləri bir kənara qoyub siyasi məsələlərlə məşğul olmağa başlamışdı. Bizim Kinematografçılar İttifaqı hər zaman yaradıcı təşkilat olub, kino sənətinə xidmət edib. Əgər Rüstəm müəllim siyasətlə məşğul olmaq istəyirsə, gətsin partiya yaratsın və o partiya ilə birgə öz siyasəti ilə məşğul olsun. Biz yaradıcı insanlarıq və yaradıcılıqla məşğul olmaq istəyirik".

Kinematografçılar İttifaqının həqiqətən də müasir kinematografin tələblərinə cavab vermədiyini bildiren Cəmil Quliyev, məhz bu səbəbdən də alternativ bir qurum yaratdıqlarını deyib: "Bu, bizim hüququmuzdur və biz necə istəyirikse elə də adlandırdıq. Bu ittifaqın gələcəyinə də inanırıq. Biz çalışacağıq ki, bu ittifaq Azərbaycan kinosunun inkişafı naminə səmərəli fəaliyyət göstərsin. Mən Əli müəllimin dedikləri ilə tamamilə razıyam".

Azərbaycan Respublikası Kinematografçılar İttifaqının İdarə Heyətinin üzvü, kinorejissor Oqtay Mirqasımov Rüstəm İbrahimbəyov haqqında fikirlərini dəfələrlə açıqladığını, həqiqətləri beş il bundan əvvəl dediyini və hazırda da həmin fikirdə qaldığını bildirib: "Düşünürəm ki, Əli Həsənov cənablarının fikirləri çox düzgündür və bu fikirlərlə həmrəyəm. Həqiqətən də uzun zamandır ki, Azərbaycan Kinematografçılar İttifaqı adlandırılan qurum yalnız şəxsi maraqlara qulluq edirdi. Əslində bir çox kinematografçılar bununla bağlı narazılıqlarını bildiriblər. Mən isə demək olar ki, bunu hamıdan daha tez bildirmişəm. Tamamilə bəllidir ki, İbrahimbəyov bu işdə ictimaiyyətin mövqeyindən, hansısa milli və yaxud kino xadimlərinin marağından çıxış etmir, öz maraqlarını əsas götürərək fəaliyyətini aparmağa çalışır. İbrahimbəyov özünü əhalinin, millətin qayğısına qalan bir insan kimi qələmə verməyə çalışır, halbuki bu belə deyil. Bütün bunların saxta olduğunu müəyyənləşdirmək üçün onun xarici KİV-lərə verdiyi çox biabırçı müsahibələri oxumaq kifayətdir. Bu, ziyalıya bənzəməyən oyundur. Bu hərəkətləri nə ictimaiyyətə, nə milli kinematografiyaya, nə də özünə fayda vermədi. Onun maddi marağı var idi, o səbəbdən də o cür çıxışlar etməli idi".

O. Mirqasımov arada qalmaqların, qarşıdurmaların olmasından da çox təəssüfləndiyini dilə gətirib: "Heyf ki, arada qalmaqlar, qarşıdurmalar oldu və nəticədə kinematografiya, milli mədəniyyət, yaradıcı ziyalıların həyatı ziyan çəkdi. Çox təəssüflənirəm və ar olsun deyirəm".

Afaq Sultanova
Paralimpiya cüdosu

Azərbaycanda 20 illiyimizi şərəflə qeyd edirik

Azərbaycandakı fəaliyyətimizin 20-ci ildönümündə Azərbaycan Milli Paralimpiya yığmasına London 2012 Oyunlarında dəstək verməyimizdən qürur duyuruq. BP ilə enerjili gələcəyə.

Rəsmi tərəfdaş

Gövhər Baxşəliyeva: "Yeni nəsil islamşünas alimlər yetişdirilməlidir"

Müsaibimiz millət vəkili, professor Gövhər Baxşəliyevadır.

-Gövhər xanım, mətbu və parlament çıxışlarınız zamanı tez-tez ölkədəki dini durumla bağlı məsələyə toxunur, bu yöndə müəyyən narahatçılıqlarınızı vurğulayırsınız. Bu baxımdan, şərqşünas - alim, mütəxəssis kimi bu yöndə daha nələri qeyd etmək istərdiniz?

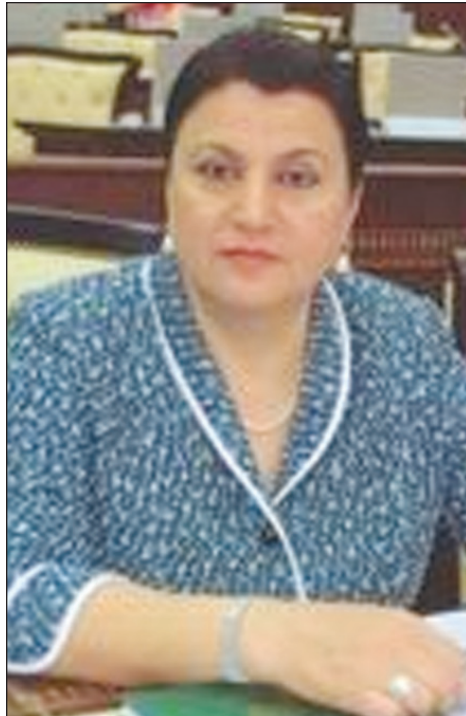
-Bilirsiniz, bu gün dövlətimiz və xalqımız qarşısında duran başlıca istiqamətlərdən biri Azərbaycanın dünyəvi inkişaf yolunu qoruyub saxlamaq və ümumiyyətlə, dövlət-din münasibətlərində sabitliyi gücləndirməkdir. Azərbaycanda vaxtaşırı müxtəlif dini təşkilatların fəallığı müşahidə olunsa da, bütövlükdə islam faktorunun siyasi həyatda aparıcı rol oynamaq ehtimalı bu gün zəifdir. Bu, ilk növbədə, islam dininin özü ilə deyil, həmin din-dən siyasi ideologiya kimi istifadə etməyə çalışan qüvvələrin cəmiyyətdə tutduğu siyasi, iqtisadi, mədəni mövqeyi, həmin qüvvələrin qarşılıqlı münasibətləri ilə bağlıdır. Lakin biz daim irəli baxmalıyıq və bu istiqamətdə sabah mümkün ola biləcək təhlükəni artıq bu gün önleməliyik.

Beləliklə, tarixən islam dünyasına daxil olan və bu gün dünyəvi dövlətçilik prinsipini rəhbər tutan Azərbaycan islam faktorunun artması nə dərəcədə mümkündür və bunun baş verməməsi üçün nə etməliyik? Nəzərə alınmalıdır ki, müstəqillik illərində Azərbaycanda islama meyil güclənib. Həm fərdi, həm də ictimai şüurda və davranış normalarında müəyyən dəyişikliklər baş verir. Bu dəyişikliklər özünü o cümlədən islama marağın artmasında büruzə verir. Sovet dövründə Azərbaycanda islamın insanların şüurundan çıxarılması sahəsində aparılan çoxsahəli iş cəmiyyətin mütləq dinsizləşməsinə gətirib çıxarmasa da, onu yalnız adət-ənənə şəklində qoruyub saxlayan iki-üç nəslin təşəkkül tapmasına səbəb ola bilmişdi.

Müstəqillik illərində bu itki sürətlə bərpa edilir, uzun illərin məhdudiyətlərindən sonra dini-mədəni ənənələrin ifadəçisi kimi islama təbib marağ artır. Əgər sovet dövründə islamdan uzaqlaşma ləng gəldisə, müstəqillik dövründə dinə qayıdış sürətlə baş verir. Bu, hər şeydən əvvəl, özünü namaz qılanların, oruc tutanların, Məşhəd, Kərbəla, Məkkə ziyarətlərinə gədənlərin, başörtülü gözənlərin sayının artmasında göstərir. Bunu biz müxtəlif dini mərasimlərin (Qurban bayramı, Aşura və s.) iştirakçılarının sayının ilbəil artmasında da görürük...

-Hər halda, sosial problemlər də dindarlığın güclənməsinə şərait yaradır, elə deyilmi?

-Tamamı, doğrudur. Azərbaycan torpaqlarının böyük bir hissəsinin qonşu Ermənistan tərəfindən işğal edilməsi, 1 milyon insanın qaçqın və məcburi köçkün həyatı sürməsi, ölkənin haqq işinin ikili standartlardan çıxış edən beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən tam ədalətlə dəstəklənməməsi, münafişlərin ədalətli həllinin uzadılması, yeni iqtisadi formasiyaya keçidlə bağlı sosial problemlərin doğurduğu gərginlik öz növbəsində, islama meylin güclənməsi üçün münbit zəmin yaradır. Azərbaycanın açıqlığı,

xaricə və xaricdən gediş-gəlişin intensivliyi, müsəlman dünyası ilə mədəni və dini əlaqələrin genişlənməsi islam ideyasının gücünü artırır, əhali arasında islam dünyasına mənsubluq hissi yeni parametrlər kəsb edir. Belə bir şəraitdə Azərbaycanda dinin ənənəvi formaları ilə yanaşı, qatı mühafizəkar, radikal formaları da ölkəyə yol tapır.

Radikal islamı islamın Peyğəmbər dövründəki ilkin saflığına qayıtmağa, o dövr üçün səciyyəvi olan əxlaqi-etik prinsiplərə ciddi əməl etməyə çağırış, islamda dini və dünyəvi tərəflərin, dinlə dövlətin, dinlə siyasətin birliliyinin vurğulanması, geyimdə və davranışda puritanlıq fərqləndirir. İslamın daşdığı mənəvi yük, mənəvi məzmun özünə yeni, daha dayanıqlı, səbatlı daşıyıcılar tapır. Bu gün küçələrdə, avtobus dayanacaqlarında və əsasən, gənclər arasında tez-tez rastlaşdığımız örtüklü qızlar, sadə geyimli, saqqallı, manjetsiz şalvarlarının balağı islam qaydası ilə ayaqqabılarından xeyli yuxarı olan oğlanlar nədənsə mənəvi oyanış, dirçəliş yolunda olduqlarına, əsl islama keçdiklərinə səmimi-qəlbədən inanırlar.

Ailələrdə atalarla oğullar arasında içki içmək, insanı Allaha ibadətdən ayıran oyunlar oynamaq, şit musiqiyə qulaq asmaq, bayağı filmlərə tamaşa etmək üstündə ixtilaf baş verir. Maraqlıdır ki, ixtilaf edən tərəflərdən biri - atalar, digərinin - oğulların etiqadlarına hörmətlə yanaşdığı halda, ikinci tərəf dözümsüzlük göstərir, özgecəsinin həyat və davranış tərzini barışmaq istəmir. Radikal islam tərəfdarları dini öznütəsdik meylinin təsiri altında siyasi fəaliyyətə qoşulmaq, aksiyalar keçirmək, məzhəbçilik və dini tənqidiçilik meyillərini oyandırmaq cəhdlərində bulunurlar. Əhalinin böyük bir hissəsinin din barəsində məlumatsızlığı, islama dair biliklərinin yetərsizliyi qeyri-ənənəvi dini məzhəblərin həqiqi islam adı altında təbliği üçün əlverişli şərait yaradır...

- Bütün bu amillərin təsiri altında islam fundamentalizmi Azərbaycana da yol tapa bilirmi?

-Çox təəssüflər olsun ki, bu, istisna deyil. Mətbuata açıqlamamda da qeyd etdiyim kimi, əgər əhali arasında islamlaşma indiki sürətlə gedərsə, bu ehtimal da böyükdür, 10-15 ildən sonra Azərbaycan dünyaya başqa nə-

zərlərlə baxa bilər. Doğrudur, ölkədə eyni, bəlkə də daha artıq sürətlə Qərbəşmə prosesi gedir və bu iki proses bir-birinin ifratçılığını nisbətən neytrallaşdırma bilər. Lakin bu mərhələ bəzi müsəlman ölkələrində artıq keçilmiş mərhələdir, bu isə ona dəlalət edir ki, bizdə də ixtilaf və münaqişələr üçün imkanın mövcudluğu istisna edilməməlidir. Hər iki prosesin iştirakçıları özge düşərgəsinə müdaxilə etməyə cəhd göstərəcəkdir. Qərbəşmənin zəif yerləri çoxdur, amma dünyəvi dövlətdə onun mövqeləri həmişə dəstək tapmalıdır.

Nəzərə alınmalıdır ki, Azərbaycan dövləti dünyəvi olduğu üçün burada dinlə bağlı siyasətdə islama yalnız mənəvi dəyərlərin təbliğçisi rolunu ayırır. Belə bir şəraitdə əgər ənənəvi islam ən mühüm vəzifələrindən birini dövlətçiliyə xidmətdə görürsə, cəmiyyətin həm dini, həm də dünyəvi həyatının ən dərin qatlarına nüfuz etməyə çalışan radikal islam onun üçün ayrılmış seyrçi rolunu qənaətlənmir, öz sözünü demək, öz mövqeyini bildirmək üçün təşkilatlanmağa can atır. Digər tərəfdən, əgər islam dünyası səviyyəsində ənənəvi islam tərəfdarları arasında əlaqələr rəsmi protokol səviyyəsindən kənara çıxmırsa, yalnız elmi konfransların, birgə toplantıların keçirilməsi ilə məhdudlaşsın, qeyri-ənənəvi islam tərəfdarları öz həmməzhəbləri tərəfindən geniş maddi və mənəvi dəstək tapır, məqsədyönlü şəkildə dəstəklənirlər...

-Yeri gəlmişkən, artıq heç kimdə də sirr deyil ki, islam dinindən Azərbaycanda öz siyasi, iqtisadi mövqelərini möhkəmləndirmək məqsədi ilə istifadə etməyə çalışan xarici qüvvələr daim axtarışda və fəaliyyətdədir...

- Bu yöndə deyilənlər əslində ilk növbədə, ərəb ölkələrinin islam təşkilatlarına aiddir. Onların fəaliyyətinin bu gün geniş miqyas almaması Azərbaycan iqtidarının və aidiyyəti orqanlarının sayıqlığı, əhalimizin dini strukturu və ilk növbədə, azlıq təşkil edən sünni məzhəblərə istinad etmələri ilə bağlıdır. Bu baxımdan İranın Azərbaycanda təsir göstərmək imkanı daha genişdir, çünki bir tərəfdən əksəriyyət təşkil edən həmməzhəblərə arxalanır, digər tərəfdən İran dövləti və rəsmi siyasətlə gücləndirilir.

Düşünürəm ki, ölkəmizdə din sahəsində sabitliyi qorumaq, dövlət-din münasibətlərini bundan sonra da yüksək səviyyədə tənzimləmək üçün, əhali arasında geniş maarifləndirmə tədbirləri keçirilməli, bu işə ziyalılarımız cəlb olunmalıdır. Ölkə KİV-də Azərbaycandakı ənənəvi islam haqqında dünyəvi təhsil almış (məhz dünyəvi təhsil) islamşünas alimlər tərəfindən verilmiş aparılmalı, islamın əsl mahiyyəti əhaliyə izah olunmalıdır. "Şərq kitabı" evləri açılmalı, əhali Şərq ölkələrində geniş yayılmış mü-tərəqqi dünyəvi ədəbiyyatla, bu ölkələrdə cərəyan edən ictimai-siyasi proseslərlə, islahatçılarla mühafizəkarların mübarizəsi ilə dinin müxtəlif formalarının cəmiyyətlərin həyatında oynadığı mənfi rolunu haqqında məlumatlarla tanış olmaq imkanı əldə etməlidir. İslamı dünyəvi bir elm kimi tədqiq və təbliğ etməyi bacaran yeni nəsil islamşünas alimlər yetişdirilməlidir.

KAMİL

İranın Azərbaycandakı səfiri Məhəmmədbağır Bəhrəminin diplomatik fəaliyyəti başa çatdı

İranın Azərbaycandakı səfiri Məhəmmədbağır Bəhrəminin diplomatik fəaliyyətinin başa çatması ilə əlaqədar tədbir keçirilib. Tədbirdə Nazirlər Kabineti Aparatının şöbə müdiri Qurban Sadiqov, Qazaxıstanın Azərbaycandakı səfiri Serik Primbetov və "Azərsun Holding" Şirkətlər Qrupunun prezidenti Abdolbari Goozal çıxış edərək Məhəmmədbağır Bəhrəminin Azərbaycandakı diplomatik fəaliyyəti müddətində iki ölkə arasındakı əlaqələrin inkişaf etdirilməsi istiqamətində göstərdiyi səyləri yüksək qiymətləndirərək ona gələcək fəaliyyətində uğurlar arzulayıblar.

Mərasimdə qeyd olunub ki, İranın "İmam Xomeyni İmdad Komitəsi" beynəlxalq humanitar təşkilatı bu gün də Azərbaycanda həyata keçirilən ən iri və davamlı humanitar layihələrdə yaxından iştirak edir. Təşkilat ölkəmizdə fəaliyyətə başladığı 1994-cü ildən indiyədək həyata keçirdiyi humanitar layihələrə 40 milyon dollar həcmində vəsait sərif edib.

M. Bəhrəmi ölkəmizdə işləməkdən məmnunluğunu bildirərək diplomatik fəaliyyəti dövründə Azərbaycan və İran arasında münasibətlərin daha da inkişaf etdirilməsinə və gücləndirilməsinə çalışdığını vurğulayıb.

Azərbaycan Respublikası Baş nazirinin müavini, Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Əli Həsənov diplomatik fəaliyyətinin başa çatması ilə əlaqədar İran İslam Respublikasının ölkəmizdəki səfiri Məhəmmədbağır Bəhrəmi ilə görüşüb. Ə.Həsənov səfirin Azərbaycanda diplomatik fəaliyyəti müddətində ölkəmiz arasında əlaqələrin inkişafı istiqamətində göstərdiyi səyləri yüksək qiymətləndirib. Baş nazirin müavini ölkəmiz arasında sıx dini, tarixi, mədəni münasibətlərin olduğunu diqqətə çatdıran İranın "İmam Xomeyni İmdad Komitəsi" beynəlxalq humanitar təşkilatı bu gün də Azərbaycanda həyata keçirilən ən iri və davamlı humanitar layihələrdə yaxından iştirak etdiyini qeyd edərək bu təşkilatın xətti ilə respublikamızın 45 rayonundakı 500 yaşayış məntəqəsində 40 minədək qaçqın, məcburi köçkün və digər aztəminatlı əhalinin, o cümlədən şəhid ailələrinin ərzaq, maddi yardım, dərman preparatları və s. ilə təchizatı proqramları həyata keçirildiyinin vurğulayıb: "Respublikamızın müxtəlif bölgələrində məskunlaşmış qaçqın, məcburi köçkün və aztəminatlı ailələrindən 1400-dək kimsəsiz uşaq bu təşkilatın himayəsinə götürüldü. Görüşdə İranın daha bir təşkilatı tərəfindən Qızıl Aypara Cəmiyyətinin xətti ilə Azərbaycanda müxtəlif humanitar layihələr həyata keçirildiyi vurğulanıb: "1993-cü ildə Biləsuvar, Saatlı və Sabirabad rayonlarının ərazisində yeddi çadır düşərgəsi salınıb və orada 46 min 471 məcburi köçkün müvəqqəti məskunlaşdırılıb. Ümumiyyətlə, 1993-2001-ci illərdə təşkilatın xətti ilə həyata keçirilən humanitar layihələrə təxminən 7 milyon ABŞ dolları məbləğində vəsait xərclənib".

Səmimi görüşə görə təşəkkürünü bildiren səfir M.Bəhrəmi Azərbaycanda işləməkdən məmnunluğunu ifadə edib. Ə. Həsənov diplomata gələcək fəaliyyətində uğurlar arzulayıb.

S.MÜRƏTQIZI

22 İyul -
Milli Mətbuat Günü
münasibətilə
Azərbaycan mətbuatının
bütün nümayəndələrini
təbrik edir,
onlara cansağlığı,
işlərində
müvəffəqiyyətlər
arzulayırıq!

"Baku Steel Company" Qafqaz regionunda birinci müasir poladərilmə müəssisəsidir. Müəssisənin 2001-ci ilin iyununda keçirilmiş rəsmi açılış mərasimində ümummilli liderimiz Heydər Əliyev iştirak etmiş, buradakı iş və istehsalat şəraitini yüksək qiymətləndirmişdir.

Şirkətdə ən kəşiyi ölçüləri 120x120 və 150x150 mm, uzunluğu 12000 mm olan müxtəlif markalı polad pəstahlar, 10-32 mm diametridə 6000-12000 mm uzunluğunda armaturlar istehsal edilir.

Şirkət daxili bazanın armatura olan tələbatının çox hissəsini təmin edir, İrana, Rusiyaya, Gürcüstana, Türkmənistanə məhsul ixrac etmək təcrübəsinə malikdir. Şirkətin istehsal etdiyi məhsullar Bakı-Ceyhan neft kəmərinin, həmçinin, bir sıra sənaye obyektlərinin, yaşayış və ictimai binaların tikintisində uğurla istifadə olunmuş və olunmaqdadır.

Müəssisə istehsalatı başladığı gündən dünyanın 114 ölkəsində ofisi olan SGS (İsviçrənin Keyfiyyət Zəmanət şirkəti), BSI (Britaniya Standartlar İnstitutu), indi isə Intertek Azeri Ltd-nin keyfiyyət üzrə zəmanəti ilə işləyir.

BAKU STEEL COMPANY MMC

SİZİN ETİBARLI TƏRƏFDAŞINIZ!

office: +99412 4903070
fax: +99412 4903071
sales: +99412 4900800

www.bakusteel.com

Şəmsəddin Hacıyev: "Hər şey yaxşı olacaq, qanun layihəsi bütün cəmiyyətdə yaxşı qarşılanaacaq"

"Biz parlament komitəsi olaraq "Elm haqqında" qanun layihəsinin ilkin variantını artıq birinci oxunuş üçün hazırlamışıq".Bunu mətbuata açıqlamasında Milli Məclisin (MM) Elm və təhsil komitəsinin sədri, professor Şəmsəddin Hacıyev dilə gətirib. Komitə sədri həmin sənədi bu günlərdə parlament rəhbərliyinə də təqdim etdiyini qeyd edib: "Yəqin ki, qarşıdan gələn sentyabr ayında biz ona parlamentin müvafiq komitələrinin birgə iclasında baxacağıq, geniş müzakirə edəcəyik, sonra isə həmin sənədi Milli Məclisin plenar iclasına təqdim edəcəyik".

Qanun layihəsi haqda mövqeyini açıqlayan komitə sədri onu da deyib ki, "Elm haqqında" qanunvericilik aktı çox vacib, çox əhəmiyyətli bir sənəddir: "Hətta deyərdim ki, strateji əhəmiyyətli bir qanun layihəsidir. Bu gün Azərbaycan cəmiyyətinin belə sürətli inkişaf meyillərinin olduğu və gələcəkdə kreativ, bilik cəmiyyətinin formalaşmasına getdiyi bir şəraitdə bu sənədin əhəmiyyəti olduqca artır. Biz də müvafiq parlament komitəsi olaraq çalışmışıq ki, bu yöndə dünya təcrübəsini öyrənək, bu sahədə digər ölkələrin qanunvericilik bazasını hərtərəfli nəzərdən keçirək və Azərbaycanın özünün elm haqqında qanun layihəsini hazırlayaq".

Komitə sədri eyni zamanda xatırladı ki, adıçəkilən qanun layihəsi ilk dəfədir hazırlanır və bunu da mütləq nəzərə almaq lazımdır: "Bu sənəd özü də başdan-ayağa kimi tamamilə yenilikdir və hesab edirəm ki, o, nəinki elm sahəsində olan mövcud olan bütün münasibətlərin qanun müstəvisində tənzimlənməsinə imkan yaradacaq, o cümlədən, bu sahədəki qanun boşluğunu və elmin gələcəkdə inkişaf etməsi üçün onun lazımi normativ-hüquqi bazasının yaradılmasını təmin edəcək. İnşallah, müzakirəyə çıxarıq, baxarıq, geniş müzakirə olunacaq, ictimai müzakirədən keçiriləcək, bütün maraqlı təşkilatların rəyini öyrənəcəyik və hesab edirəm ki, hər şey yaxşı olacaq, qanun layihəsi qəbul ediləcək, bütün cəmiyyətdə yaxşı qarşılanaacaq".

Kamil HƏMZƏOĞLU

Bahar Muradova: "Kimsəsiz uşaqlar məsələsi çox ciddi problemdir"

"Kimsəsiz uşaqların gələcək taleləri ilə bağlı məsələyə bu gün konkret, bir-mənəli cavab vermək mümkün deyil. Lakin bununla belə, Azərbaycan hökuməti kimsəsiz uşaqlarla, onların sosial problemləri, sağlamlığı, inkişafı ilə bağlı çoxsaylı layihələr həyata keçirir və burada konkret siyasəti var". Bu fikirləri mətbuata açıqlamasında Milli Məclis (MM) sədrinin müavini Bahar Muradova kimsəsiz uşaqlarla bağlı məsələlərin həlli üçün parlamentdə növbəti hansı addımların atılmasının nəzərdə tutulması məsələsinə münasibətini bildirərək dilə gətirib.

Vitse-spikerin eyni zamanda dediyinə görə, çox təəssüflər olsun, kimsəsiz uşaqlar 18 - yetkinlik yaşına çatdığı za-

man bu layihələr bir növ bitir və bundan sonrakı dövr bu insanların qarşısına çox böyük çətinliklər çıxarır ki, onların da bir çoxu bu çətinliklərin öhdəsindən gələ bilmirlər: "Elə hesab edirəm ki, bunun özü bizim də qarşımızda duran çətinlikdir və bildiyiniz kimi də Azərbaycan dövləti, müvafiq qurumlar bu məsələni çox tez-tez gündəmə gətirirlər. Şəxsən mən özüm də dəfələrlə belə müzakirələrin iştirakçısı olmuşam. Burada da ən müxtəlif təkliflər var, yəni, onların yataqxanalarını təmin olunması, evlələmi təminatı, onların müvafiq işlələmi təmin edilməsi, məşğulluğu, təhsili məsələsi, digər məsələlər geniş spektri əhatə edən məsələlərdir və bunu da qısa müddətdə bir yaxud,

bir neçə layihə ilə həyata keçirmək mümkün deyil".

Bu baxımdan vitse-spiker belə hesab edir ki, burada həm də cəmiyyətin və Azərbaycanın iş adamlarının, konkret imkanlı şəxslərin köməyinə ehtiyac var:

"Bu sahədə qanunvericilik təşəbbüsləri olacağı halda, bu məqamları da mütləq nəzərə almaq lazımdır və mən belə hesab edirəm ki, bizim mövcud imkanlarımız, Azərbaycan hökumətinin maddi-maliyyə imkanları olduğu təqdirdə də, Milli Məclis buna baxıb hansısa dəyişikliklər, hansısa qanunlar qəbul edə bilər. Amma hələlik bu gün bu məsələ ilə bağlı konkret bir təklif yoxdur".

Kamil HƏMZƏOĞLU

Bəli, mən Sədərəkə olmamışdım...

Şakir YAQUBOV

...Mən bir dəfə rəsmi məclisdə bu fikri səsləndirmişəm: Heydər Əliyevdən və onun irsindən yazan adamların böyük əksəriyyətinin nə Heydər Əliyevdən, nə də onun irsindən xəbəri var. Əks halda onun barəsində yazdıqları cild-cild kitablar, saatlarla oxuduqları "mühazirələr" bir belə quru, cansız, yapışıqsız, bəlağətli və fəşahətli söz yığınınından ibarət olmayıb konkret faktlara, fikirlərə söykənərdi.

"Mən belə bir fikrə gəlirəm ki, bəlkə də biz bu jurnalları, bu əsərləri televiziya vasitəsilə yaxşı təbliğ etmirik. Bir var ki, ayrı-ayrı əsərlər barədə ədəbi verilişlər hazırlansın, bir də var ki, jurnalın hər bir nömrəsi təbliğ olunsun, orada dərc edilən əsərlərin məzmunu haqqında məlumat verilsin. Yeni insanlarda marağı artırmaq üçün. Televiziyada deyilsə ki, "Ulduz" jurnalı çıxıbdır, orada bu hekayə, şeir dərc olunubdur, onda oxucuların da marağı artacaqdır. Həyat keçən dövrə nisbətən çətindir. İnsanları da qınamaq olmaz, bəziləri necə yaşamaq haqqında fikirləşir. Ancaq mən hesab edirəm ki, biz bu təbliğati da gücləndirsək yaxşı olar".

"Ədalət naminə demək lazımdır ki, son vaxtlar bizim televiziyanın işləri yaxşılaşıbdır. Mənim fikrim belədir. Gənclər haqqında cürbəcür çoxlu verilişlər verilir. Hətta orada evlənmək problemi haqqında da maraqlı bir veriliş göstərildi. Televiziya belə məqamlara toxunursa, bu, çox gözəldir. Həyatda elə sahələr var ki, keçmişdə biz adətən bu barədə danışmırıdıq. Guya ki, bundan danışmaq ayıbdır və ya insanlar utanırlar. Guya ki, heç kim evlənmir. Amma hər bir gənc sevir, hər bir gənc tanış olur - qız oğlanla, oğlan qızla, hər bir gənc evlənir. Belə olmasa həyat olmaz ki!

Yaxşı. Bu, çox lazımlı mövzudur. İndi mən televiziya daim baxa bilmirəm. Təsədüfən bir-iki dəfə televiziya gəncliklə bağlı belə verilişlərə baxarkən çox sevindim. Özü də adi adamları televiziya gətirirlər, onlar heyatları haqqında danışirlər. Bunlar çox gözəldir.

Bu, təkcə gəncliyə aid deyil. Hesab edirəm ki, bizim ədəbiyyatımızla, bədii əsərlərimizlə əlaqədar verilişlər verilməlidir. Özü də onlar daimi, silsilə verilişlər olmalıdır. Yaxşı olardı ki,

burada deyildiyi kimi, şairlər, yazıçılar danışıqlar, özləri öz şeirlərini oxusunlar, hekayələri haqqında məlumat versinlər, tənqidçilər, ədəbiyyatşünaslar bu verilişlərdə iştirak etsinlər. Bunu etmək lazımdır".

Bunlar artıq 40 cildi işıq üzünə görmüş "Müstəqilliyimiz əbədidir" çoxcildliyinin 7-ci kitabında, Azərbaycan yazıçılarının X qurultayı ərəfəsində gənc nəsildən olan yazıçı və şairlərin bir qrupu ilə görüşdə (Prezident sarayı, 29 oktyabr 1997-ci il) Heydər Əliyevin giriş nitqindəndir.

Bir kimsə irəli çıxıb bu deyənlərin reallaşdırıldığına məni inandırmağa çalışmasın; ən azı iki müstəqil kanalda gedən evlilik verilişlərinin bağlanacağı və ya bağlanması zərurəti barədə indi çox yüksək səviyələrdə də kəskin bəyanatlar səsləndirilir, ən maraqlısı isə budur ki, həmin bəyanatları səsləndirən hər dəfə eyni dərəcədə Heydər Əliyev siyasətinə sədaqətlərindən dəm vururlar.

Mən düz 17 il önce "Səhər" qəzetində Heydər Əliyevin bir qrup jurnalistlə görüşündən əvvəllər heç yerdə çap olunmamış bir hesabatı dərc etdirərkən kiçik bir ön söz vermişdim. Həmin ön sözü yenidən xatırlatmağı lazım bilirəm: "iyirmi beş illik qəzetçi ömrümün ilk 19 ili "Azərbaycan gəncləri", "Kommunist" və Ali Sovetin (sonradan Milli Məclis - Ş.Y.) orqanı olmuş "Həyat" qəzetlərində keçib. Dövlətin, rəsmi hakimiyyətin inhisarında, himayəsində olan bu mətbuat orqanlarında indi yeri gəldi-gəlmədi istehza hədəfinə dönmüş "partiya rəhbərliyi" deyilən çoxpilləli nəzarət sistemi də mövcud idi. Şöbə müdiri, məsul katib və baş redaktorun birinci müavini olduğum 15 ilin təcrübəsinə əsasən tam dəqiqliklə deyə bilərəm ki, bu sistem sözün hərfi mənasında nəzarətçi funksiyasını daşıyırdı. Əslində, "partiya rəhbərliyi" jurnalistə ən əvvəl istiqamət verir, onu hədəfə yönəldir və bu gün bizdə qəzetçiliyin mayasında duran hərç-mərclikdən, anarxiyadan və məsuliyyətsizlikdən çəkindirirdi.

1969-1982-ci illərdə Azərbaycanda "mətbuata partiya rəhbərliyi" sistemini ən uca pilləsi Heydər Əliyevə məxsus idi. Onda Azərbaycan rəhbəri öz fəaliyyətində iş metoduna çevirmişdi: partiya qurultaylarında və MK plenumlarında, fəallar yığıncağında və büro iclaslarında, yerlərdə əmək adamları ilə görüşlərində hökmən mətbuatla bağlı məsələlərə də toxunur, qələm sahiblərinə nədən və necə yazmaq barədə bir-birini təkrarlamayan orijinal tövsiyələr də verirdi. Həmin dövrdə Heydər Əliyevin keçirdiyi tədbirlərin iştirakçısı olmasam da, təcrübəli işdaşlarım - rəhmətliklər Rəfail Nağıyev, Şamil Xurşud, Mürşüd Dadaşov, Aslan Kəmərlı, Şahin Quliyev, Piri Kəmmədov, habələ Cəmil Əlibəyov, Rizvan

Cəbiyev və başqalarının publisistikada hadisəyə çevrilən yazılarında açıq-aydın duyur, görürdüm ki, o uca pillədən - Heydər Əliyevdən gələn göstərişlər, tövsiyələr jurnalistika dərsləri baxımından nə qədər səmərəli, faydalıdır. Heydər Əliyev təkcə mövzu dikte etmirdi, həm də mövzunun hansı laylarını və necə qaldırmaq dərsi verirdi. Heç şübhəsiz, onun zəngin həyat və rəhbərlik təcrübəsi, ümumi mədəni və bilik səviyyəsi idi bu göstərici və tövsiyələrin dəqiqliyini, əsaslı olmasını şərtləndirən amillər.

Çox təəssüf ki, Azərbaycan rəhbərliyinə qayıdırdan sonra Heydər Əliyevin jurnalistlə görüşüb ürək söhbəti etmək, onların dər-d-sərinə qulaq asıb tövsiyələr vermək imkanı olmayıb (Elə bu qeydlərimin dərc olunmasından sonra belə görüşlər, atüstü müsahibələr yətinəncə oldu - Ş.Y.). Şəkkaklar Heydər Əliyevin, mübaliğəsiz, həm də JURNALİSTİKA PROFESSORU olduğunu məhz həmin görüşlərdən bildirdilər. Hələlik isə mən sübut kimi bir lent yazısını oxucuların, ən əvvəl də qəzetçilərin mühakiməsinə təqdim etmək istəyirəm..."

Bu yerdə mən mərhum həmkarım və unudulmaz qələm dostum, "Həyat" qəzetinin rəsmi dövlət qəzeti kimi mövcud olduğu bütünlükdə 1990-cı ilin dekabrından 1992-ci ilin sentyabrınadək - Naxçıvan Muxtar Respublikası üzrə bölgə müxbiri işləyən M.Möhsünün arxivindən bir audiolent yazısını vermişdim.

"Ön söz"ümün davamı:
"1992-ci il mayın 22-dir. Naxçıvan MR Ali Məclisinin sədri Heydər Əliyev öz iş otağında yerli jurnalistlərlə "letuçka" keçirir. "Letuçka"da "Həyat" qəzetinin bölgə müxbiri M.Möhsün, AzərTAc-ın bölgə müxbiri, "Real" informasiya agentliyinin başçısı Mirzə Əsgərov, Naxçıvan Teleradio Şirkətinin sədri Elman Həbib (Allah hər üçünə rəhmət eləsin!) və lentdəki səsinə əsasən şəxsiyyətini müəyyənləşdirə bilmədiyim daha bir jurnalist iştirak edirlər. Bir həftədir ki, Bakıda hakimiyyət davası, vəzifə bölgüsü, Sədərəkə isə qanlı döyüşlər gedir. Tam blokada şəraitində olan muxtar respublikanın qaradan da qara günləridir. Xalqın iradəsinin, xalqın gücünün nəyə qadir olduğunu çox gözəl bilən Heydər Əliyev axşam Naxçıvan televiziyası ilə xalqa müraciət etməyə hazırlaşır. Hələlik isə o, peşəkar jurnalistlərlə günün hadisələri barədə danışır, nədən və necə yazmaq barədə məsləhətlər verir. Bir növ jurnalistika dərsi keçir. Əlinə qələm alıb qəzetçilik etmək eşqinə düşənlərdən çoxunun sənətkarlıq baxımından ağılına da gətirmədiyini incə məqamlar barədə bir dərslər..."

Məhz söhbətin hansı məqamlardan getdiyini anlamaq üçün həmin hesabatı ("Səhər" qəzeti, 21 iyul 1995-ci il) bu-

tünlüklə oxumaq lazımdır.

Elə həmin gün gənc qələmdaşım, "Azərbaycan" qəzetinin şöbə redaktoru Araz Qurbanov yanıma gəlmişdi. Hal-əhvaldan sonra məni axşam Misir inqilabının 43 illiyi münasibətilə ərəb ölkəsi səfirliyinin keçirəcəyi gecəyə dəvət etdi. Belə tədbirlərdə adətən ölkənin siyasi elitası təmsilçilərinin də iştirakını və mənim də kimlərlə görüşməyə ehtiyacım olduğunu nəzərə alıb Arazın təklifindən imtina etmədim. Razılaşdıq ki, axşam saat neçədəsə "Hyatt Recency - Naxçıvan" hotelinin (məhz HOTELİNİN!) girişində görüşək və mənim adıma olan dəvətnaməni ondan alıb içəri keçək...

Nə başınızı ağrıdım, müəyyən macəradan sonra içəri keçdik (gərək ki, "Quba zalı"na). Həmin vaxtadək ilk dəfə belə tədbir zamanı "metal detektor"-dan keçəndə ağılıma gəldi ki, bu cür ciddi yoxlanış yəqin ölkə prezidentinin iştirakı ilə əlaqədardır...

Salonda xeyli adam vardı, ağız deyən qulaq eşitmirdi, kişili-qadınlı hərənin əlində bir fujer vardı - müxtəlif növ şirələr, mineral sular və pivələr çöldəki hava ilə müqayisədə xeyli sərin olan salonda da pis getmirdi.

Adətən belə məclislərdə yarımda yaxın münasibətdə olduğum kimsə varsa, ondan "sallanıb" vaxtımı başa vururam, əks halda bir fujer şirə və ya pivə ilə bir küncdə dayanıb dururam. Kimsə yaxınlaşıb kəlmə kəsmək, hal-əhval tutmaq istəyirsə, buna da hazır oluram. Səhv eləmirəmsə, elə həmin "Quba zalı"nda əvvəlki hakimiyyətin təmsilçilərindən bir-iki nəfər yaxınlaşıb normal hal-əhvaldan sonra "Səhər"də dərc olunmuş qeydlərimin "Bir həftədir ki, Bakıda hakimiyyət davası, vəzifə bölgüsü, Sədərəkə isə qanlı döyüşlər gedir" cümləsi ilə razılaşmadıqlarını bildirdilər, həmin dövrdə respublikanın faktiki başçısı olmuş şəxs isə hətta Naxçıvana nə qədər silah-sursat göndərdikləri barədə arayış təqdim etməyə hazır olduğunu söylədi. Ümumən iradlar haqlı görünəndə (haqlı olduğu sənədlə bilinməliydi), hər halda ovqatımı təlx elədi - kim öz ayrına turş deyər ki?!

Fikrim özümə nəylə bəraət qazandımağa qarışdığından qəfilən ortaya sükutun çök-məsini, toplaşanların kimlərəsə yol açmaq məqsədilə ortadan çəkilib divara sığınmasını dərhal anlama bilmədim. Amma necə deyirlər, olan olmuşdu: Misirin ölkəmizdəki səfiri xanım artıq xitabət kürsüsünün arxasına keçmişdi, Azərbaycan prezidenti isə təbrik nitqi söyləmək üçün növbə gözləyirdi...

Bu proses başa çatanda salonda canlanma yarandı: yenə nəzərlər fujerlərə, salonun bir qədər aşağı hissəsində - ortada qoyulmuş nəhəng portativ qazana yönəldi. Arazı tapmaq

Yaddaşımın küncündən...

istəyilə bir qədər də ayaqlarımın ucunda qalxıb sağa-sola boylananda Heydər Əliyevin divar boyu düzülən xarici diplomatlarla bir-bir əl verib görüş-düyünü, hal-əhval tutduğunu gördüm. Özümdən asılı olma-yaraq mən də əcnəbilərin arasına düşmüşdüm və artıq Heydər Əliyevin lap yaxında olduğu bir məqamda divar boyu düzülənlərin cərgəsini tərk etməyim heç cür yerinə düşməzdi.

Heydər Əliyev məndən solda dayanmış Qazaxıstan səfiri ilə bir qədər çox danışdı, daha doğrusu, səfir ona Nursultan Nazarbayevin xahişini bir daha xatırlatdı (bu söhbətlər açıq gəldirdi və onları eşitməmək, sadəcə, mümkün deyildi). Prezident dəqiqləşdirdi: "Nə vaxt?" Səfir də qətiyyətlə: "Avqustun 10-u üçün" dedi. Heydər Əliyev: "Nursultan Abişevičə salamlarımı yetir, de ki, hökmən olacağam" dedi (sonradan mənə məlum oldu ki, söhbət qazax şairi Abay Kunanbayevin anadan olmasının 150 illik yubileyində iştirak etmək üçün dəvətdən gətirmiş) və... növbəti addımında düz mənimlə üz-üzə dayandı. Onsuz da gözüm və qulağım məndən əvvəl dayananlarda olduğu üçün heç bir artıq hərəkətə və ya sözə yol vermədən, özümü şax tutaraq təqdim etdim:

- Şakir Yaqubov, jurnalist... - Aradan illər keçib, həm də söhbət Heydər Əliyev kimi bir şəxsiyyətdən gedir, onun bu təqdimatı gözləyib-gözləmədiyini deyə bilmərəm, hər halda həmin anda mənə elə gəldi ki, ümumi cərgəyə əsasən məni də əcnəbi sayırmış.

Bir anlığa duruxdu və qəfil-dən dedi:

- Sən axı Sədərəkə yox idin... - Dedi və izahat gözləmədən uzaqlaşdı. Başa düşdüm ki, bununla həmin gün "Səhər"də çıxmış yazıma eyham vurur. Nə demək istədiyini dəqiq anlaya bilmədim. Amma vacib olanı onun elə həmin gün çıxan yazımdan xəbər tutması, onu məhz Şakir Yaqubovun hazırladığını bilməsi və indi bunu bürüzə verməsi idi...

O məni qiyabi surətdə çoxdan, ən azı 1990-cı ilin 5 mayında "Kommunist" qəzetində dərc olunmuş "Bu da "tayfa oyunu"durmu?!" adlı yazımdan tanıyırdı, bundan düz iki ay əvvəl isə "Yeni fikir" qəzetinin sifarişi ilə moskvalı jurnalist Andrey Karaulovun onunla söhbətini - "Mən belə düşünürəm..." adlı müsahibəni tərcümə eləmişdim. O vaxtlar Heydər Əliyev adı 91-ci ilin sonunadək ölkədə və 93-cü ilin yayınadək respublikada rəsmi dairələrin "qara siyahısı"nda idi, onunla bağlı nəse yazmağa və ya tərcümə etməyə görə adama "Çox sağ ol!" demirdilər...

"Sən axı Sədərəkə yox idin...". Mənə ünvanladığı bu birçə kəlmə də, zənnimcə, Heydər Əliyev dühasının bən-zərsizliyinin, jurnalist sözünə, jurnalist əməyinə verdiyi qiymətin daha bir sübutuydu.

iyul 1995 - iyul 2012

Məleykə Abbaszadə: "Xarici ölkələrin ali məktəblərinə imtahansız qəbulla bağlı reklamlara aldanmayın"

Dünən 2012-2013-ci tədris ili üçün Azərbaycanın ali təhsil müəssisələrinə və tam orta təhsil bazasından (11 illik) orta ixtisas təhsili müəssisələrinə I ixtisas qrupu üzrə qəbul imtahanı keçirilib. İmtahan respublikanın 6 şəhərində - Bakıda 37, Naxçıvanda 2, Gəncədə 6, Sumqayıtda 7, Şəkiddə 3, Lənkəranda 4 bina da keçiriləcək. Orta ümumtəhsil müəssisələrindən 2528 nəzarətçi-müəllimin iştirak edəcəyi imtahana 235 imtahan rəhbəri cəlb olunub.

Bunu dünən keçirdiyi mətbuat konfransında Tələbə Qəbulu üzrə Dövlət Komissiyasının (TQDK) sədri Məleykə Abbaszadə deyib. Onun sözlərinə görə, bu il I qrup üzrə 33533 abituriyent ərizə təqdim edib.

I ixtisas qrupu üzrə sənəd verənlərin 30803 nəfəri Azərbaycan bölməsinin, 2730 nəfəri isə rus bölməsinin məzundur. Abituriyentlərin 19847 nəfərini oğlanlar, 13686 nəfərini isə qızlar təşkil edir. 18818 nəfər orta ümumtəhsil məktəblərinin builki, 13259 nəfər əvvəlki illərin məzundur. Bu ixtisas qrupu üzrə təhsil almaq istəyən 167 abituriyent xarici ölkələrin vətəndaşdır. 123 abituriyent ali təhsillidir və I ixtisas qrupu üzrə ikinci ali təhsil almaq arzusundadır. 1333 abituriyent orta ixtisas təhsili müəssisələrinin məzundur. Ən yaşlı abituriyent 1956-cı ildən, ən gənc isə 1997-ci ildəndir. Bakıda 21080, Naxçıvanda 1324, Gəncədə 3400, Sumqayıtda 4368, Şəkiddə 1653, Lənkəranda isə 1708 abituriyent imtahan verib. İmtahan bütün binalarda eyni vaxtda - saat 11:00-da başlayıb və 3 saat ərzində aparılıb: "İmtahandan dərhal sonra müstəqil ekspertlər tərəfindən I ixtisas qrupu üzrə test suallarının ekspertizası aparılacaq. Saat 19:00-da "Space" telekanalında canlı yayımlanan "Abituriyent" verilişində TQDK-nın məsul əməkdaşları və ekspertləri tərəfindən imtahanda istifadə olunmuş sualların düzgün cavabları

və test tapşırıqları ilə bağlı geniş izahat verəcək. İmtahanda istifadə olunmuş sualların düzgün cavabları eyni zamanda TQDK-nın internet saytında yerləşdiriləcək. I ixtisas qrupu imtahan vermiş abituriyentlərinin cavab kartlarının emalı başa çatdıqdan sonra nəticələr qısa müddətdə TQDK-nın internet saytında yerləşdiriləcək. Abituriyentlər imtahan nəticələri barədə məlumatı həmçinin mobil telefonla 7727 nömrəsinə iş nömrələrini göndərməklə öyrənə biləcəklər. I ixtisas qrupunda xüsusi qabiliyyət imtahanı tələb edən ixtisaslara qəbul olmaq istəyən və qabiliyyət imtahan komissiyasında qeydiyyatdan keçmiş abituriyentlər iyulun 24-dən 30-dək qabiliyyət imtahanı verməlidirlər. Qabiliyyət imtahanını müvəffəqiyyətlə verən abituriyentlər ixtisas seçimi zamanı elektron ərizələrində müvafiq ixtisasın kodunu göstərə bilərlər. Qabiliyyət imtahanından müvəffəqiyyətlə keçməyən abituriyentlər isə I ixtisas qrupuna daxil olan digər ixtisasların müsabiqəsində iştirak edə biləcəklər. Bütün qruplar üzrə ixtisas seçimi abituriyentlərin qəbul imtahanlarında topladıqları ballar elan olunduqdan sonra avqustun 7-dən avqustun 16-dək internet vasitəsilə aparılacaq. Tam orta təhsil bazasında (11 illik) orta ixtisas təhsili müəssisələrinə daxil olmaq istəyən və müsabiqə şərtlərini ödəyən abituriyentlər ali təhsil müəssisələrinə yerləşdirmənin nəticələri elan olunduqdan sonra TQDK tərəfindən təyin olunacaq müddətdə elektron ərizələrinə daxil olub, orta ixtisas təhsili müəssisələrinin ixtisaslarını seçə biləcəklər".

M.Abbaszadə bildirib ki, son zamanlar xarici ölkələrin ali məktəblərinə imtahansız qəbulla bağlı reklamlar artıb. Abituriyentlər və valideynlər belə məlumatlara aldanmamalıdır. TQDK sədri ali məktəblərə qəbul imtahanlarında iştirak edərək müsabiqə şərtlərini ödədiyi üçün ixti-

sas seçiminə buraxılan abituriyentlərin valideynlərinə müraciət edib: "Bəzi valideynlər övladlarının ali məktəbə ixtisas seçiminin aparılması üçün müxtəlif işgüzar insanlardan kömək istəyirlər. Amma abituriyentlər özləri bu işi bacara bilərlər. Mən valideynlərə müraciət edə bilməyən ki, TQDK-nın məlumatları əsasında qərar versinlər. Bəllidir ki, bundan sonra heç kimin imtahanda topladığı balda dəyişiklik baş verməyəcək. Ona görə, valideynlər bu ballar əsasında övladlarının ixtisas seçiminin aparılmasına yardım göstərsinlər". TQDK sədri qeyd edib ki, bu yaxınlarda Türkiyənin 20 universitetinə imtahansız və ödənişsiz əsaslarla Azərbaycanlı abituriyentlərin qəbulunun mümkünlüyü ilə bağlı reklamlar rastlaşıb: "Amma məlum oldu ki, bu, yalnız 700 bal toplayanlara aiddir. 700-dən aşağı bal toplayanlar isə həmin universitetlərdə ödənişli əsaslarla təhsil almalıdır. Ona görə də valideynlər bu məsələdə çox diqqətli olsunlar". M.Abbaszadə əlavə edib ki, Komissiya yaxın vaxtlarda rezidenturaya, 9

illik təhsil bazasından orta ixtisas məktəblərinə, sənəd qəbuluna başlayacaq. Komissiya sədri vurğulayıb ki, müvafiq elan yaxın vaxtlarda dərc olunacaq. 9 illik təhsil bazasından orta ixtisas məktəblərinə qəbul planı artıq hazırdır. Hazırda orta ixtisas məktəblərinə qəbul imtahanlarının keçiriləcəyi yerlər müəyyənləşdirilir.

Onun dediyinə görə, Azərbaycanda ali məktəblərin magistraturalarına qəbul olan şəxslərin 60 faizi daxil olduqları ali məktəbdə qiymətli, 40 faizi isə əyani təhsil forması üzrə qeydiyyatdan keçib. TQDK sədri qeyd edib ki, bu il ilk dəfə olaraq abituriyentlər və bakalavrlar ali məktəblərə daxil olduqdan sonra təhsil formasını (əyani və ya qiymətli) qeydiyyatdan keçən zaman seçə bilərlər. M.Abbaszadənin sözlərinə əsasən, magistraturaya daxil olan şəxslərin 90 faizi daxil olduqları ali məktəblərdə qeydiyyatdan keçib: "Komissiyaya üzrlü səbəbdən qeydiyyatdan keçə bilməyən şəxslərin müraciətləri daxil olur. 15-ə yaxın belə ərizə var. Hazırda bu

ərizələrin araşdırılması aparılır. Magistraturaya qəbul olub qeydiyyatdan keçməyənlərin yerlərinə boş qalan yerlərlə birgə əlavə yerləşdirmə aparılacaq". M.Abbaszadə Azərbaycanda ali məktəblərə qəbul zamanı müsabiqədə iştirak üçün tələb olunan minimal balların aşağı salınmasının səbəbləri açıqlayıb. M.Abbaszadə deyib ki, müsabiqədə iştirak üçün tələb olunan minimal balların aşağı salınmasında əsas məqsəd ali məktəblərdə plan yerlərini boş qoymamaq deyil, daha çox abituriyentin ali təhsil almasına imkan yaratmaq və onların qəbul üçün qeyri-rəsmi yollara əl atmasının qarşısını almaqdır. M. Abbaszadə bildirib ki, ali məktəblərin III ixtisas qrupu üzrə ixtisas seçimində iştirak üçün tələb olunan minimal ballar 250-dən aşağı salınmayacaq: "Müsabiqədə iştirak üçün tələb olunan 250 bal ələ də aşağı deyil. Çünki bəzi illərdə hətta abituriyentlərə 200 balla da ali təhsil almağa imkan verilib. Müəyyən şirkətlər xarici ölkələrin ali məktəblərinə tələbə dəvət edirlər. Mən bilmirəm ki, bu şirkətlər nə dərəcədə düzgün iş aparırlar və uşaqlar onların vədlərinə aldanıb getdikləri ölkədə hansı səviyyədə təhsil ala biləcəklər. Biz hesab edirik ki, 250 balla humanitar sahə üzrə ali təhsil almaq mümkündür. Təbii ki, 250 balla tələbə yığan məktəblə 600 baldan yuxarı nəticə göstərən tələbəsi olan məktəbin təhsil mühiti müxtəlif olacaq".

TQDK sədrinin sözlərinə görə, təhsil almaq hüququ Azərbaycan dövlətinin vətəndaşlarına verdiyi hüquqlardan biridir. Amma dövlət heç zaman təhsil almış insanlarına işlə təmin edəcəyi barədə zəmanət vermir: "Abituriyent özü ixtisasını seçərkən fikirləşməlidir ki, o, sonra iş tapa biləcək, ya yox. Dövlət zəmanət vermir ki, mən sənə iş verəcəyəm. Amma əhalinin nə qədər çox hissəsi ali təhsilli olarsa, dövlət bir o qədər güclü olar".

Sevinc QARAYEVA

Müəllimlərin işə qəbulu ilə bağlı müsabiqəyə 15 mindən artıq namizəd buraxılıb

Təhsil Nazirliyi Azərbaycanda 2012-2013-cü tədris ili üçün orta məktəblərin və peşə liseylərinə müəllimlərin işə qəbulu ilə bağlı müsabiqəyə buraxılan namizədlərin yekun sayını açıqlayıb. Təhsil Nazirliyinin strateji təhvil, planlaşdırma və kadrların idarə olunması şöbəsinin müdiri Fərzalı Qədirovun sözlərinə görə, müsabiqəyə ümumilikdə 15467 nəfər buraxılıb. Müsabiqəyə buraxılanların arasında ibtidai sinif müəllimi işləmək istəyənlərin sayı üstünlük təşkil edir. Ölkə üzrə müsabiqəyə buraxılanların 3764 nəfəri ibtidai sinif, 2731 nəfəri ingilis dili, 2160 nəfəri Azərbaycan dili və ədə-

biyyatı, 1483-ü riyaziyyat, 1112 nəfəri tarix fənni üzrə müəllim işləmək üçün elektron ərizə təqdim edib. Ən çox vakant yerin olduğu coğrafiya fənni üzrə 636 nəfər müsabiqəyə buraxılıb. F.Qədirov qeyd edib ki, növbəti tədris ili üçün Azərbaycanın orta məktəblərində və peşə liseylərində ən çox coğrafiya, ən az isə rus dili və ədəbiyyatı müəlliminə tələbat var: "Bakıda ən çox fiziki tərbiyə (45 yer), ibtidai sinif (39 yer), ingilis dili (37 yer), informatika (25 yer), riyaziyyat (23 yer) müəllimlərinə tələbat var. Azərbaycanın rayon və şəhərlərindəki orta məktəblərdə ən çox ehtiyac coğrafiya (407),

kimya (373 yer), biologiya (341 yer), Azərbaycan dili və ədəbiyyatı (326 yer), fizika (281 yer), riyaziyyat (248 yer), tarix (243 yer) fənni üzrə müəllimlərə duyulur". F.Qədirovun dediyinə görə, ümumilikdə bu il orta məktəblərdə və peşə liseylərində 3270 vakant müəllim yeri üzrə müsabiqə aparılacaq. Onların 293-ü Bakı şəhəri, 2977-si isə respublikanın digər rayon və şəhərləri üzrədir. Vakant müəllim yerlərinin yalnız 48-i peşə liseylərinin payına düşür. Onların 16-sı Bakıdakı, 32-si isə ölkənin digər rayon və şəhərlərindəki peşə liseylərindədir.

S.QARAYEVA

Növbəti dərs ilinə aid tədris planının təsdiqi ilə bağlı əmr imzalanıb

Təhsil naziri Misir Mərdanov ümumtəhsil məktəblərinin 2012-2013-cü dərs ilinə aid tədris planlarının təsdiqi haqqında əmr imzalayıb. Nazirliyin mətbuat xidmətindən verilən məlumatda görə, nazirin əmrində bildirilib ki, tədris Azərbaycan, rus, gürcü dillərində aparılan, ləzgi dili və azsaylı xalqların dilləri öyrədilən ümumtəhsil məktəbləri üçün 2012-2013-cü dərs ilinə aid aşağıdakı tədris planları təsdiq edilmişdir: Ümumtəhsil məktəblərinin I-V sinifləri üçün tədris planları (1, 2, 3, 4, 5 nömrəli əlavələr), ümumtəhsil məktəblərinin VI-XI sinifləri üçün tədris planları (6, 7, 8, 9, 10 nömrəli əlavələr), azsaylı xalqların dilləri öyrədilən ümumtəhsil məktəblərinin I-IV sinifləri

üçün tədris planları (11, 12 nömrəli əlavələr), tədris planlarına dair "Qeydlər" (13 nömrəli əlavə). Əmrə qeyd olunub ki, aparatın rəhbəri İ.Pirməmmədov, kənd rayonları üzrə ümumi təhsil şöbəsi (A.Əhmədov), İqtisadiyyat şöbəsi (Ş.Əliyev), Dərslik və nəşriyyat şöbəsi (F.Şahbazlı) tədris planlarının çap olunub vaxtında yerlərə çatdırılmasını təmin etsinlər. İctimaiyyətlə əlaqə şöbəsi (B.Hüseynzadə) bu əmrin əlavələrlə birlikdə "Azərbaycan müəllimi" qəzetində və "Təhsil xəbərləri" məcmuəsində dərc olunmasını təmin etsin.

Qeyd edək ki, nazir əmrin icrasına nəzarəti öz üzərinə götürüb.

S.QARAYEVA

“Bütün hədəfimiz Azərbaycan”

UMUD RƏHİMOĞLU: “QEYRİ-HÖKUMƏT TƏŞKİLATLARI SIYASƏTƏ QARIŞMADAN, MÜXALİF QURUMLARIN ƏLAVƏSİNƏ ÇEVRİLMƏDƏN FƏLİYYƏT GÖSTƏRMƏLİDİR”

Hər keçən gün Azərbaycanın vətəndaş cəmiyyəti yeni yeni uğurlara imza atır. Məhz bu uğurlardan biri də Beynəlxalq Avrasiya Mətbuat Fondunun (BAMF) BMT-nin Nyu-York şəhərindəki Yüksək Səviyyəli Toplantısı çərçivəsində keçirdiyi tədbirdir. Bu uğura gətirib çıxaran yolun 20 illik bir tarixi var. Yarandığı gündən qarşısına qoyduğu məqsədlərə doğru inamla irəliləyən, qarşılaşdığı maneələri, üzleşdiyi çətinlikləri dəf etmək üçün gərgin zəhmət sərf edən, Azərbaycan həqiqətlərini dünya ictimaiyyətinin diqqətinə çatdırmağı, münaqişələrin sülh və danışıqlar yolu ilə həllinə yardımçı olmağı öz fəaliyyətində əsas hədəf seçən BAMF-in sorağı bu dəfə BMT-nin yüksək tribunasında yeni bir keyfiyyətdə gəldi. BAMF 2-9 iyul 2012-ci ildə Nyu-York şəhərində, BMT-nin Baş Qərargahında keçirilən BMT-nin İqtisadi-Sosial Şurasının (ECOSOC) “Minilliyin məqsədlərinə nail olmaq üçün bütün səviyyələrdə əsaslı, dayanıqlı və bərabər iqtisadi inkişaf çərçivəsində kasıbcılığın aradan qaldırılması üçün bacarıqların və faydalı işlərin dəstəklənməsi” adlı Yüksək Səviyyəli Toplantısına qatılıb.

İyulun 3-də Beynəlxalq Avrasiya Mətbuat Fondu Yüksək Səviyyəli Toplantı çərçivəsində “Dayanıqlı və geniş inkişaf istiqamətində işləyən donor və partnyorların toplantısı” adlı tədbirini keçirib. 3 saat davam edən bu toplantıda BMT agentliklərinin, nüfuzlu beynəlxalq qurumların və donor təşkilatlarının rəsmiləri çıxış ediblər, mövzu ilə bağlı və BAMF-in fəaliyyəti haqqında öz ürək sözlərini söyləyiblər.

Bu yazıda həm tədbirdəki çıxışlardan bir neçəsinin qısa məzmununu, həm də BAMF-in sədri Umud Rəhimoğlu ilə aparılan müsahibəni oxuculara təqdim edirik.

ECOSOC-un QHT Bölməsinin rəhbəri Andrey Abramov:

Keçən ilin dekabr ayında Azərbaycanda qısa müddətli səfərdə idim və mən Beynəlxalq Avrasiya Mətbuat Fondunun fəaliyyətini öz gözümə gördüm, dövlətin vətəndaş cəmiyyətlərinə xoş təəssürat yaradan münasibətinin şahidi oldum. İlk öncə, ölkədə vətəndaş cəmiyyətləri ilə düzgün əməkdaşlıq siyasətinin qurulmasına görə Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə, Azərbaycan hökumətinə və Azərbay-

can Respublikası Prezidenti yanında QHT-lərə Dövlət Dəstəyi Şurasına təşəkkür etmək istəyirəm.

Düşünürəm ki, Azərbaycanda hökumət və vətəndaş cəmiyyətləri arasında dinamik və olduqca maraqlı qarşılıqlı əlaqələr mövcuddur.

Azərbaycanda 3600-dən çox QHT fəaliyyət göstərir. Onların əksəriyyəti öz fəaliyyətində insan haqları, yoxsulluğun aradan qaldırılması, gender bərabərliyi, məcburi köçkünlərin problemləri, sağlamlıq məsələləri və s. sahələri əhatə edir.

Hazırda dünyada 7 milyard adam var. Ekspertlərin proqnozlarına əsasən demək olar ki, 2043-cü ildə əhalinin sayı 9 milyarda çatacaq. Bu əhalinin ərzağa, sığınacağa və işə ehtiyacı olacaq. Bunu bilmək çox vacibdir. Və bu insanları ərzaqla təmin etmək üçün ərzaq istehsalı 50 %, su tələbatı 25%, enerji tələbatı 40% artırılmalıdır. Bütün bu ehtiyacları qarşılamaq üçün bizə 5 planet lazımdır, bizim isə bir planetimiz var və əlbəttə, biz çalışmalarımızı indi olduğu kimi davam etdirsək, yuxarıda qeyd olunanları təmin edə bilmərik.

Düşünürəm ki, bu baxımdan BAMF davamlı inkişafda, xüsusilə də kənd təsərrüfatında öz yerini tapmışdır. Kənd təsərrüfatı layihələri xüsusən münaqişə bölgələrinə yaxın yerlərdə həyata keçirilir, məcburi köçkünlər işə cəlb edilir və onların bacarıqlarının artırılması təmin olunur. Bu layihələrlə qaçqınlar və məcburi köçkünlər təkcə ərzaq və gəlirlə təmin edilmir, həmçinin onlar cəmiyyətə reintegrasiya olunurlar. Bu çox vacibdir ki, təşkilat yalnız mövcud situasiyaya uyğun fəaliyyət göstərmir, həm də fəaliyyətinin qurulmasında irəliyə baxır, bu da öz növbəsində elə dayanıqlı inkişafa zəmin yaradır. Axı dayanıqlı inkişaf yuxarıdan aşağıya enmə deyil, aşağıdan yuxarıya olan inkişafdır. Davamlı inkişafı hərəkətdə, yerlərdəki konkret təşəbbüslərin dəstəklənməsi və həyata keçirilməsi sayəsində, vətəndaş cəmiyyətinin çox geniş iştirakı ilə həyata keçirmək lazımdır.

Hər şeydən öncə onu da diqqətinizə çatdırmalıyam ki, BAMF BMT-nin Azərbaycan QHT-ləri üzrə milli koordinatoru kimi BMT-nin fəaliyyətini təkcə milli səviyyədə koordinasiya etmir, həmçinin regional fəaliyyətin genişləndirilməsində də əhəmiyyətli rol oynayır. Beləliklə, təşkilatın fəaliyyət göstərdiyi sahələrdə uyğun olaraq bu fəaliyyət nümunələri digər regionlarda da tətbiq edilə

bilər.

Bu təşkilatın digər bir üstünlüyü də odur ki, kollektiv fəaliyyət prosesində ən xırda məsələyə belə ciddi yanaşır. Mən yenidən dediklərimə qayıdıraq, bu təcrübənin digər QHT-lərə, regional QHT-lərə, digər milli QHT-lərə ötürülməsinin və BMT-nin də bu məsələ ilə məşğul olan donörlerle işləməyə cəlb olunmasının mümkün yollarını müəyyənləşdirməyə çağırıram.

Bir daha qeyd edirəm ki, BAMF-in həyata keçirdiyi işlər çox vacib və lazımdır. Və mən bu haqda bütün səviyyələrdə sadə xalq nümayəndələrindən tutmuş Azərbaycan Respublikası Baş Nazirinin müavindənə də eşitdim. Umud Rəhimoğluna və onun bütün komandasına gördükləri faydalı işlərə görə bir daha təşəkkür edirəm.

BMT-nin İnkişaf Proqramının Orta Asiya və Azərbaycan üzrə bölməsinin rəhbəri Jan Harfstin:

Nitqimə bu tədbirin təşkilinə və iştirak üçün BMT-nin İnkişaf Proqramını da dəvət etdiyinə görə Beynəlxalq Avrasiya Mətbuat Fondunun sədri cənab Umud Rəhimoğluna təşəkkür etməklə başlamaq istəyirəm.

Dayanıqlı insan inkişafı BMT IP fəaliyyətinin özəyini təşkil edir. Kasıbcılıq, kasıb və zəif qrupların ehtiyacları əsas məsələ kimi inkişaf prioritetinin mərkəzində olmadıqca, iqtisadi artım hesabına iş yerlərinin yaranması mümkün olmayacaq və kasıbcılığın səviyyəsi aşağı enməyəcək.

ABŞ Dövlət Departamentinin BMT-dəki Missiyasının nümayəndəsi Xanım Karen Nyumən:

Mən ABŞ Dövlət Departamenti adından demək istərdim ki, sizin- Beynəlxalq Avrasiya Mətbuat Fondunun gördüyü işlər həqiqətən də diqqətəlayiqdir. Düzünü deyim ki, mən bu günədək təşkilatın həyata keçirdiyi bütün layihələrdən xəbərdar deyildim. Ancaq onu deyə bilərəm ki, ABŞ Dövlət Departamenti BAMF-in aparıcı donör təşkilatlarından və partnyorlarından biridir və bu bizim üçün çox sevindiricidir.

Qeyd etmək istərdim ki, başqa uğurlu fəaliyyətinizlə yanaşı, mikro-kreditlərin verilməsi və məcburi köçkünlərlə apardığımız işlər də diqqətəlayiqdir. Həmçinin bütün dünyada baş verənlər haqqında məlumatı təmin edən sosial medianın inkişafı istiqamətində gördüyünüz işlər barədə xoş sözlər eşitmək də mənə yaxşı mənada həyəcanlandırdı. Məncə, fəaliyyətiniz barədə digər agentliklərin bilməsi və öyrənməsi lazımdır.

Bütün uğurlara görə sizi təbrik edirəm! Sizinlə partnyor olmaqdan qürur duyuram!

BMT-nin Qaçqınlar üzrə Ali Komissarlığının Nyu York Ofisinin direktoru Udo Canzin:

Hal-hazırda mən BMT QAK-ın Nyu York ofisinin direktoruyam. Bu gün burada danışılan və müzakirə edilən məsələlərlə də maraqlıyam, çünki mən Avropada, Cenevrədə işləmişəm və işlə əlaqədar bir neçə dəfə Azərbaycana da səfər etmişəm.

Azərbaycanda bizim olduqca sanballı proqramımız var. Belə ki, ehtiyacların qarşılamaı yönündə Azərbaycanda qaçqınlar və məcburi köçkünlər istiqamətində fəaliyyətimiz əsasən, BMT agentliklərinin komanda şəklində ortaya qoyduğu işlərdə öz əksini tapır. Son 20 il ərzində Azərbaycan hökuməti məcburi köçkünlərin həyat şəraitini yaxşılaşdırmaq üçün olduqca böyük həcmdə investisiya qoymuşdur. Biz həmçinin, onların həyatlarındakı həm məhdudiyətləri, həm də onlara adi vətəndaşlarla eyni səviyyədə göstərilən xidmətləri də görürük. Aydındır ki, bütün bu məsələlər

siyasi həllini tapmayanadək görülən bütün işlər, verilən bütün qərarlar müvəqqəti xarakter daşıyır. Sonda bu insanların hal-hazırda məskunlaşdıqları yerdə qalmaları və ya doğma yerlərinə qayıtmaları məsələsində seçim onların ixtiyarına veriləcək.

Düşünürəm ki, bu, bütövlükdə Azərbaycanda BMT agentliklərinin missiyasına aiddir. Əlbəttə, mən də ümid edirəm və bilirəm ki, bu istiqamətdə hökumət olduqca böyük addımlar atıb və bu, daxili yerdəyişmədə işimizi tənzimləyən incə beynəlxalq vasitələrə çatmaqda əsas prinsiplərdəndir.

Son illər nəzərə çarpan məsələlərdən biri də odur ki, uzunmüddətli yerdəyişmə şəraitində yaşamaq əzab-əziyyət yaradır, insanlar malik olduqları xidmət hüquqlarından bəzən istifadə edə bilmirlər. Məsələ siyasi həllini tapmayanadək bu cür hallar davam edəcək. Başqa sözlə desək, biz hamımız birlikdə Azərbaycanda 20 il öz doğma torpaqlarından didərgin düşməyə məcbur olmuş insanlara davamlı olaraq bunları verməyi bacarmalıyıq: ləyaqətli həyat, əmək bazarına giriş, səhiyyə xidməti başda olmaqla bütün əsas xidmət sahələrinə giriş. Həmçinin onların torpaq və mülkiyyətə malik olmaq hüquqları da qorunmalıdır.

Mən bir az irəli gedib, onu da deyim ki, gələcəkdə nəhayət münaqişənin həlli siyasi yolla əldə ediləcəkdir. Əhali köçküncülük keçirdikləri uzun müddət ərzində torpaqlarına, evlərinə qayıtmağa can atırlar, bu arzularını hər addımda ifadə edirlər. Onların öz torpaqlarına qayıtmaları iqtisadi səbəblərdən deyil, çünki onlar onsuz da iqtisadi cəhətdən həyatlarını yenidən quracaqlar. Bu insanların doğulduqları yerlərə qayıtmaq istəyi vətən sevgisindən, torpağa bağlılıqdan irəli gəlir. Çünki həmin yerlərdə onların əcdadları yaşayıblar və o torpaqlarda uyuyurlar.

Biz təcrübədən onu da bilirəm ki, yerdəyişmə vəziyyəti nə qədər uzun müddət davam edirsə, insanlar öz torpaqlarına qayıtmalarına bir o qədər ürkəndən ümid etmirlər. Onu da bilirəm ki, Azərbaycan hökuməti bu məsələyə çox həssas yanaşır və bu məsələ həll olduqda mümkün olan bütün lazımı hazırlıq işlərini uğurla başa çatdırmaq üçün investisiyanı həyata keçirəcək, tamamilə sıradan çıxmış ərazilərin bərpası istiqamətində zəruri tədbirləri görəcəkdir.

Bizim üçün, önəmli məsələ odur ki, istənilən vaxt əhalinin qaçqın və ya məcburi köçkün kimi yerdəyişməsi halları bir

cəmiyyətinə xidmət etməkdir”

problem olaraq inkişaf gündəliyinə salınsın. Düşünürəm ki, biz düzgün istiqamətdə bəzi addımları atmışıq. Ancaq görüləcək işlər hələ çoxdur. Minilliyin inkişaf məqsədlərində biz “yerini dəyişmiş”, “qaçqın”, “məcburi köçkün” sözlərinə rast gəlmirik. Ancaq dünyadakı geniş şəkildə yerdəyişmə edənlərin əksəriyyəti bu çərçivə içində, yeni nisbi və ya tam kasıbçılıq çərçivəçindədir və humanitar, ya da inkişaf perspektivi baxımından bizim bilavasitə maraq dairəmizdə olan insanlardır.

O da mənə aydındır ki, biz bu insanların acınacaqlı həyatına son qoyulması üçün bütün imkan və təşəbbüslərimizi birleştirməliyik.

UNICEF-in nümayəndəsi xanım Subajini Jayasekaran:

Mən keçən ay Rioda keçirilən dayanıqlı inkişaf konfransında iştirak etdim və müxtəlif biznes nümunələrindən ibarət təqdimatlardan mütəəssir oldum. Biznesin həqiqətən davamlı və bərabər inkişafa kömək üçün güclü rol oynadığını şahidi oldum.

Biznesin daha geniş spektrdə uşaq hüquqlarına dənilməz təsirinin nəzərə alınmasında UNICEF ciddi rol oynayır. Uşaqlar istehlakçıdır, onlar gənc işçilər, gələcəyin biznes üzrə liderlərdir. Uşaqlar biznesin həyata keçirildiyi icma ehtiyaclarını və ətraf mühiti birlikdə paylaşırlar. Beləliklə biznesin kiçik və böyük olmasından asılı olmayaraq onun uşaqların həyatına təsiri labüddür. Əgər biz uşaqların hüquqlarının təkmilləşdirilməsini nəzərə almaq istəyiriksə həqiqətən mümkün təsirləri və qabaqcıl partnyorları bu prosesə necə cəlb edəcəyimizi də düşünməliyik. Fikrimcə, biznes prinsiplərində vətəndaş cəmiyyəti ilə dövlətin birgə işinin nəzərə alınması yoxsulluğun azaldılması və inkişaf kontestində və onların uşaq hüquqlarına, qadınlara və daha geniş icma üzvlərinə təsiri baxımından maraqlı olar.

- Umud müəllim, yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, iyulun 29-da Nyu-York şəhərində keçirilən BMT-nin İqtisadi-Sosial Şurasının Yüksək Səviyyəli Toplantısı barədə təəsüratlarınız necədir?

- Biz Beynəlxalq Avrasiya Mətbuat Fondu (BAMF) olaraq 2007-ci ildən BMT-nin İqtisadi-Sosial Şurasının (ECO-SOC) QHT bölməsinin konsultativ statuslu üzvüyük. Bu bir QHT olaraq BAMF-a çox böyük imtiyazlar verir. Statusumuz bizə BMT-nin bütün toplantılarında iştirak etməyə imkan yaradır. Bu status həmçinin bizə BMT agentliklərinin, bu təşkilatın strukturlarının işlədiyi ciddi qurumlarla birbaşa əməkdaşlıq qurmağa icazə verir. Buna görə də biz bu statusun verdiyi imkanlardan faydalanaraq 2007-ci ildən BMT-nin keçirdiyi bütün tədbirlərdə fəal iştirak edirik. BMT-nin toplantılarında bəyanatlarla çıxış edir, Qarabağ problemi ilə bağlı obyektiv informasiyanın BMT strukturlarına daşınması yönündə fəaliyyət göstəririk.

Son tədbir də əhəmiyyət baxımından əslində nadir hadisələrdən biridir. Biz BMT-nin Yüksək Səviyyəli Toplantısında iştirak etməklə yanaşı, burada bir sıra mühüm uğurlara imza atdıq. Ona görə Yüksək Səviyyəli Toplantı deyirəm ki, buraya ən nüfuzlu şəxslər qatılırlar. Burada dünyanın narahat edən global məsələlər müzakirə edilir. Son illərdə bu tədbirlərdə müzakirə olunan məsələlər minilliyin inkişaf məqsədləri ilə bağlıdır. Ötən il Cenevrə şəhərində keçirilən toplantı təhsil problemləri ilə bağlı idi. Mən oradakı çıxışım zamanı Azərbaycan təhsilində olan bir sıra problemlərin məhz Ermənistan silahlı qüvvələrinin Azərbaycanın 20 faiz ərazisinin işğalı ilə bağlı olduğunu bəyan etdim. İşğal nəticəsində çoxsaylı məktəblərin, kitabxanaların dağıldığını, işğal nəticəsində çoxsaylı insanların işsiz qaldığını bildirdim.

Son tədbir Minilliyin İnkişaf Məqsədlərinə nail olmaq üçün bütün səviyyələrdə əsaslı, dayanıqlı və bərabər iqtisadi inkişaf çərçivəsində kasıbçılığın aradan qaldırılması üçün bacarıqların və faydalı işlərin dəstəklənməsinə həsr olunmuşdu. Bu məsələdə də müharibələrin böyük rolu var. Tədbirdə Qarabağ probleminin bu məsələyə ciddi təsir etdiyini bildirdik. Yüksək Səviyyəli Toplantı planlaşdırılarkən biz ECOSOC-a müraciət edərək, yazılı bəyanat göndərdik. Bizim bu yazılı bəyanatımız altı dilə tərcümə edilərək BMT-nin Yüksək Səviyyəli Toplantısının bütün iştirakçılarna paylandı. Bununla yanaşı BMT-nin baş qərargahı tərəfindən təşkilatımıza Yüksək Səviyyəli Toplantı çərçivəsində əlavə tədbir keçirməklə bağlı imkan yaradıldı. Biz təxminən 70 nəfərlik auditoriya ilə tədbir keçirdik. Toplantıya BMT-nin agentlikləri və ayrı-ayrı dövlətlərin, təşkilatların nüfuzlu şəxsləri qatıldı.

- Tədbirdə çıxış edən nü-

fuzlu xarici qonaqlar Azərbaycanda vətəndaş cəmiyyəti, Qarabağ problemi ilə bağlı diqqətçəkici məqamlara toxunublar. Bu barədə nə deyə bilərsiniz?

- Biz Yüksək Səviyyəli Toplantının xüsusi dəvətilər siyahısında olduğumuz üçün tədbirə geniş nümayəndə heyətə ilə qatılmışdıq. Həqiqətən də tədbir çox maraqlı keçdi. Ən uğurlu məqam o idi ki, çıxış edən nüfuzlu əcnəbi qonaqlar Azərbaycandakı vətəndaş cəmiyyəti, eləcə də Qarabağ problemi ilə bağlı maraqlı fikirlər səsləndirdilər. BMT-nin Qaçqınlar üzrə Ali Komissarlığının Nyu-york ofisinin rəhbəri Qarabağ məsələsi ilə bağlı məruzəsində bu məsələni incəliyinə qədər bilən bir şəxs kimi çıxış etdi. Həqiqətən də BMT tribunası böyük bir tribunadır. Hesab edirəm ki, biz bu tribunadan faydalı şəkildə istifadə edərək həm problemlərimiz dilə gətirə, həm də tərəfdaşlarımızın çoxalmasına nail ola bilərik.

- Umud müəllim, çıxış edənlərin bir çoxu BAMF-in uğurlu fəaliyyəti barədə söz açıb. Təşkilatınızın bu fəaliyyəti tam 20 il əhatə edir. Bu illər ərzində bir çox mühüm uğurlara imza atmısınız. Məhz həm ölkə daxilində, həm də beynəlxalq aləmdə uğurlu fəaliyyət göstərərək bu qədər xoş sözlərə layiq görülmüsz. Bu 20 illik uğurlu fəaliyyət sizin üçün hansı rola malikdir?

- Beynəlxalq Avrasiya Mətbuat Fondunun fəaliyyəti çoxşaxəlidir. Təşkilatımız regionda tanınmış və nüfuzlu qeyri-hökumət təşkilatlarından biridir. Artıq fəaliyyətimizi daha çox regional müstəviyə keçirməyə çalışırıq. Biz Beynəlxalq Avrasiya Mətbuat Fondunun layihələrini keçmiş postsovet məkanında, orta Asiya ölkələrin-

də həyata keçirməyə səy göstəririk. Həmçinin təşkilatımız regionda fəaliyyət göstərən qeyri-hökumət təşkilatlarının BMT üzrə koordinatordur.

Həqiqətən geridə qalan 20 il ərzində çox böyük uğurlara imza ataraq, mühüm beynəlxalq qurumlarla tərəfdaşlıq etdik və edirik. Bu gün müxtəlif proqramlarda təxminən 100 nəfər əməkdaşımız çalışır. Belə bir məqama çatmaq üçün biz gərgin iş şəraiti yaşamağa olmuşuq. Amma bu, bizim üçün çox xoşdur. Çünki arxaya dönüb baxan zaman bu 20 ili boşuna keçirmədiyimizi görürük. Tərəfdaşlar qazandıq, etibar qazandıq, Azərbaycanı beynəlxalq aləmdə layiqincə təmsil etdik. Demək olar ki, son illər hər gün təşkilatımızın tərcümeyi-halında bir yenilik olur. Bu da təbii ki, vətəndaş cəmiyyətinə bağlılıqla əlaqəlidir. Bu yolu seçərkən bir marağımız var idi: vətəndaş cəmiyyətinə xidmət. Bu yolda insan bəzən istirahətdən, vaxtından, hətta sağlamlığından keçməyə, müəyyən itkilərə hazır olmalıdır.

Təbii ki, təşkilatımız haqqında səslənən xoş fikirlər sevincidir. Hesab edirəm ki, bizmlə bağlı deyilən xoş sözlər həm də Azərbaycanla əlaqəlidir. Yəni bütün bunlar təkəcə bizim deyil, bütövlükdə vətəndaş cəmiyyətimizin, Azərbaycanımızın uğurudur.

- Vətəndaş cəmiyyəti-hökumət münasibətləri barədə nə deyə bilərsiniz?

- Biz hökumət və qeyri-hökumət qurumları arasında heç bir problem görmürük. Qeyri-hökumət təşkilatları siyasətə qarışmadan, müxalif qurumların əlavəsinə çevirilmədən fəaliyyət göstərməlidir. Beynəlxalq Avrasiya Mətbuat Fondunun da hədəfi orta bir mövqə tutmaqdır. Əlbəttə bu dövlət bizimdir və biz Azərbaycan

dövləti ilə əməkdaşlıq edirik. Bunu bütün beynəlxalq qurumların yüksək tribunalarından çəkinmədən səsləndirirəm. Çünki bu, mənim dövlətim, mənim ölkəm, mənim Vətənimdir. Bu, yaxşısı ilə, pisi ilə, uğuru ilə, uğursuzluğu ilə mənim ölkəmdir. Bir çox qeyri-hökumət təşkilatları isə hökumətlə münasibətləri dilə gətirməkdə acizdirlər. Vətəndaş cəmiyyəti olaraq bütün hədəflərimiz də məhz Azərbaycan cəmiyyətinə xidmətlə bağlıdır. Eyni zamanda işğal altındakı torpaqlarımızın geri qaytarılması da bizim maraqlarımız sırasındadır. Bütün mücadiləmiz məhz oradan gəlib keçir.

- Umud müəllim, sizin uğurlu fəaliyyətiniz həm də Beynəlxalq Mətbuat İnstitutunu (BMI) da əhatə edir. 2004-cü ildən bu mötəbər qurumun Azərbaycan Milli Komitəsinə rəhbərlik edirsiniz. Bu yaxınlarda dünyanın aparıcı media qurumlarından biri olan BMI-in İdarə Heyətinin üzvü də seçildiniz. Bununla bağlı hansı fikirləriniz var?

- Həqiqətən də bu təşkilat dünyanın aparıcı media qurumlarından biridir. Təşkilat hər il özünün Baş Assambleyalarını keçirir. Söz azadlığı olmayan ölkələrdə bu institut bir qayda olaraq tədbirlər keçirir. Ötən il biz Beynəlxalq Mətbuat İnstitutunun milli komitə rəhbərlərinin Bakı toplantısını keçirdik. Və burada Bakı regional mərkəzinin yaradılması üçün qərar qəbul edildi. Artıq regional mərkəz olaraq Qazaxıstanda, Qırğızıstanda BMI-nin bölmələrini yaratmışıq. Bunun üçün mən həmin ölkələrə səfər etmişəm. Bu yaxınlarda həmin milli komitələrin fəaliyyətə başlaması ilə bağlı açıqlamamız olacaqdır. Bütün bunlar təkəcə mənim deyil, təşkilatımızda çalışan çoxsaylı şəxslərin uğurudur.

Mən bu institutla əməkdaşlıq etdiyim ilk illərdən bəri milli komitələrin gücləndirilməsi məqsədilə səy göstərirəm. Məhz bütün bu fəaliyyətlərim nəzərə alınaraq mən bu təşkilatın 28 nəfərlik idarə heyətinin üzvü seçildim. Təvazökarlıqdan kənar olsa da deməliyəm ki, mən Cənubi Qafqaz regionundan, həmçinin Avropa və Asiya qonşuluğunda olan ölkələrdən BMI İdarə Heyətinin ilk üzvüyəm.

- Qarşıdan milli mətbuatın ildönümü gəlir. Bu barədə nə deyə bilərsiniz?

- İlk olaraq həmkarlarımızı təbrik edirəm. Onları sözün dəyərindən, gücündən daim düzgün istifadə etməyə çağırıram. Azərbaycan jurnalistinin məsuliyyəti səngərdəki əsgərin məsuliyyətindən heç də az deyil. Bu bir faktdır ki, biz 20 illik birtərəfli atəşkəs rejimini yaşayırdıq. Demək olar ki, hər gün yeni itkilərə məruz qalırdıq. İstərdim ki, bu problemin həllində jurnalistlərimiz daha fəal olsun. Bu məsələdə əl-ələ verərək dövlətimizə dəstək olmalıyıq.

Aqil LƏTİFOV

Kamalə ABİYEVA

Hər yay eyni problemlə üz-üzəyəm: harda, necə istirahət eləyim? Hələ heç hansı pulla demirəm. Məzuniyyətə pulu qarışıq az qala oktyabra qədər yaşamaq üçün 500 AZN almışam. 35 ildir ki, müəlliməyəm, "Qabaqcıl təhsil işçisi"yəm. Yaradıcıyam, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüyəm. Və ən əsası 40 ildir mənəndən ayrılmayan HƏMKARLAR İTTİFAQININ üzvüyəm, onu çiyinlərimdə daşıyıram. Özü də tək mənə yox, bütün müəllim ordusu. Amma niyəsinə hələ bilmirik. Bu 40 ildə xəstəlik ka-

Sos

ÖZÜNDƏN BAŞQA HAMIYA BORCLU OLAN MÜƏLLİMLƏRİN İSTİRAHƏTİ HAQQINDA KİÇİK ARAYIŞ

ğızı alıb-almadığım heç dəqiq yadımda da deyil. O da, olsa-olsa, necə deyim, sovet dönəmində olub. Ümumiyyətlə, elə əsl sovet müəllimi kimi işləyirəm. Ölsəm də, dərse gedirəm. Bəs həmkarlar mənim üçün nə edir? HEÇ NƏ! Ümid edirəm ki, 3-4 ildən bir "putyovka" alaram, o da ki... Nəse, 3 il 30 il olur... Sovet dönəmində müəllimlərə yaxşı putyovkalar verirdilər. Axı gələcək bizim əlimizdəydi. Amma indi? Gəl putyovka tap, ya da Həmkarlar İttifaqından bir adam tap ki, heç olmasa nə istədiyinə, yalandan da olsa, qulaq assın. ORTA MƏKTƏB MÜƏLLİMİ KİMDİR Kİ? Bir neçə il əvvəl birtəhər Yasamal rayon həmkarlarının sədrini tapdım. Haranı dedimse, qayıtdı ki, bizə o yerlərə putyovka vermirlər. Nabrana, "Dostluğa", bəlkə "Xəzər"ə tapa bildim. Hələ mənə lap çoxdan tanıyırdı. Nəse... Bir şagirdimin valideyni Bakı Turizm Mərkəzində işləyir, ona zəng vurdum. Ay allah, kişi o qədər həyacanlandı ki: "Ay Kamalə xanım, "Dostluq" nədir? Siz ən gözəl yerde

dincəlməlisiniz". Dedim ki, axı, gözəl yerlər özəl yerlərdi, müəllimlər üçün deyil. Düzdü, bir az etirafımdan sıxıldım, nə edim, müəlliməm də. Sağ olsun, yenə bir az münasib qiymətə Nabrand "Orman" deyilən bir məkana göndərdi məni. Yanımdaca zəng edib "Ora çox dəyərli, hamımızın fəxri bir xanım göndərirəm"- dedi.

Getdik. Çox bəyəndim. Çox da hörmət elədilər. Maddi gücümüze görə qaldıq. Sözümdə ki, "Dostluq" deyilən və müəllimlər üçün nəzərdə tutulan istirahət kompleksi də ora yaxın idi, gedib baxdım. KAŞ HEÇ GETMƏYƏYDİM! Köhnə tramvay vaqonlarına oxşayan, çirkli nələrse... Hardasa ortada bir dənə ümumi ..., böyründə də bir dənə "duşavoy"... Özümə də, peşəmə də, istirahətə də, lap elə Həmkarlara da nifrət elədim.

Amma müəllimlər dincəldirdi orda...

Soruşdum ki, burda necə qalırırsınız? Dedilər ki, gücümüz çatan budu, bunu verirlər də, nə edək? Üreyim

ağrıdı. İstirahətim heç oldu.

Öz-özümə söz verdim ki, qayıdan kimi hər yere yazacağam. Amma heç yere heç nə yazmadım. Elə öz-özümə, yaxın-uzaq ətrafıma dedim, deyindim, amma yazmadım, heç kimə yazmadım. Niyə? Bilmirəm.

Bəlkə bütün müəllimlərə acıyım tutdu susduqlarına görə? Fikirleşdim: BİZƏ ƏCƏB OLUR.

Azərbaycan Respublikası Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyasının sədri Səttar Mehbalıyeva

Xahiş edirəm, heç olmasa bu yay gözəl istirahət etmək, müalicə olunmaq (o qədər xəstəliyim var ki) üçün mənə kömək edəsiniz. Bir yaradıcı insana, vətəni üçün zəhməti ilə çalışan, pedaqoji yaşı 200 ildən artıq olan (atam-anam qarışıq az qala bütün nəsdim müəllim olub) bir ailənin davamçısına, 40 il Həmkarlar İttifaqına xidmət edən bir vətəndaşa - bir ziyalıya öz məsləhətinizlə ŞAHANƏ, özü də pulsuz putyovka verəsiniz.

Təşəkkür edirəm.

P.S. Nə olsun ki, müəlliməm. Ancaq elə müəlliməm ki, məzunlarımla üreyində uzun bir ömür yaşayaçağıma tam əminəm. Şairəyəm. Heç olmasa 5-3 şeirimə, mənəcə, tək "Məktəb illəri" mahnısının sözlərinə görə insanların üreyində, yaddaşında daha uzun müddət qalacağam. Mənə putyovka verməyəsiniz də...

Vergi borcları azalır

BU TENDENSIYA 2012-Cİ İLİN BİRİNCİ YARISINDA DA DAVAM EDİB

Dövlətin maliyyə sabitliyini təmin edən amillərdən biri də vergilərin sabit şəkildə dövlət büdcəsinə daxil olmasını təmin etməkdir. Bu ağır, lakin məsuliyyətli vəzifə vergi orqanlarının üzərinə düşür: onlar tərəfindən dövlət büdcəsinə səfərbər edilən vergilər ölkəmizin maliyyə resurslarının təmin olunmasına, nəticədə vətəndaşlarımızın həyat səviyyəsinin yaxşılaşdırılmasına şərait yaradır.

Vergi qanunvericiliyində təsbit edildiyi kimi, müəyyən edilmiş vergilər dövlət büdcəsinə tam və vaxtında ödənilməlidir. Bu şərtlərin gözlənilməməsi vergi ödəyicilərinin dövlət büdcəsi qarşısında borclarının yaranmasına səbəb olur və bu da vergi yığımları üzrə kəsirlər yaratmaqla ölkənin maliyyə resurslarının səviyyəsinə mənfi təsir göstərir. Vergi ödəyicilərinin öz büdcə öhdəliklərini tam və vaxtında icra etmələri müxtəlif səbəblərdən irəli gələ bilər. Burada öhdəliklərin icra edilməməsi müvəqqəti maliyyə çətinlikləri və ya büdcəyə ödənilməli olan vəsaitlərin digər istiqamətlərə (dövriyyə vəsaitlərinin artırılmasına) yönəldilməsi ilə müşayiət oluna bilər. Bu amillərin kompleks araşdırılması və qanunla müəyyən edilmiş tədbirlərin həyata keçirilməsi prosesləri cari ilin birinci yarısında da vergi borclarının alınması strukturları tərəfindən davam etdirilib.

Qeyd etmək lazımdır ki, vergi proqnozlarının icrası və vergi daxilolmalarının dövlət büdcəsinə alınması istiqamətində görülmüş tədbirlər nəticəsində ilin ilk ayı ərzində də vergi borclarının məbləğində azalma tendensiyası davam edib. Borcun yaranma hallarının və vergi borclarının məbləğinin azaldılması, borclu vergi ödəyicilərinə fərdi yanaşma, borcların alınması üçün mümkün tədbirlərdən istifadə edilməsi, ümumi olaraq borcların səmərəli idarə edilməsi istiqamətində mövcud olan müvafiq tədbirlər həyata keçirilib.

2012-ci ilin birinci yarısında vergi borclarının alınması sahəsində görülmüş tədbirlər nəticəsində 86478 borclu vergi ödəyicisindən 77880-nin (90,1 faiz) borcları tamamilə ləğv edilib. Bu ilin əvvəlinə olan 7042 borclu vergi ödəyicilərinə də nəzərə alsaq, borcları tamamilə ləğv edilənlərin sayı ümumilikdə 84922 (98,2 faiz) olub.

Bununla yanaşı, ilin ilk altı ayı ərzində büdcə daxilolmalarının 27,8 faizini borclu vergi ödəyicilərinin vaxtından gec ödədikləri ödənişlər və məcburi alınma tədbirləri nəticəsində ödənişlər təşkil edib ki, bu da ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə könlüllü əmələtmə səviyyəsinin 3,4 bənd və ya 4,9 faiz artaraq 68,8 faizdən 72,2 faizə çatması deməkdir.

Yanvar-iyun ayları ərzində

vergi orqanları tərəfindən borclu vergi ödəyicilərinin dövlət büdcəsinə yaranmış borclarının ödənilməsinin təmin edilməsi məqsədilə əmlaklarının siyahıya alınması barədə 22816 qərar açılıb. Borclar ləğv edildiyinə görə, dövr ərzində açılmış qərarlar da daxil olmaqla, ümumilikdə 82 milyon manat məbləğində 21481 qərar (94,1 faiz) bağlanıb.

Borcların alınması istiqamətində müəyyən edilən ənənəvi tədbirlərlə yanaşı, dövr ərzində həm Vergi Məcəlləsinin, həm də digər qanunvericilik aktlarının müddəalarından geniş istifadə olunmağa başlanılıb. Aparılan araşdırmalar ilə mülkiyyətində heç bir daşınan və ya daşınmaz əmlakı müəyyən edilməyən, lakin hüquqi şəxslərdə təsisçi (payçı) olduqları müəyyən edilən borclu fiziki şəxslərin borclarının hüquqi şəxslərin paylarından tutulması istiqamətində tədbirlərə başlanılıb.

Hüquqi şəxslərdə təsisçi (payçı) kimi çıxış etmələri müəyyən edilmiş fiziki şəxslərin borclarının hüquqi şəxslərdəki paylarından tutulması məqsədilə 15 fiziki şəxsə qarşı məhkəmə iddiaları qaldırılıb. Müvafiq iddialar üzrə artıq 2 iş üzrə borc məbləğinin hüquqi şəxsin əmlakındakı payına yönəldilməsi barədə qətnəmə çıxarılıb, 2 iş üzrə isə borc məbləği ödənilməyindən müvafiq

məhkəmə qərarı qəbul olunub. Eyni zamanda, dövr ərzində hüquqi şəxslərdə təsisçi (payçı) kimi çıxış etmələri müəyyən edilmiş 38 borclu fiziki şəxsə aparılan tədbirlər nəticəsində borcların dövlət büdcəsinə tam ödənilməsi təmin edilib.

Hazırda sahibkarlıq fəaliyyətlərini dayandıran, lakin dövlət büdcəsi qarşısında öhdəliklərini tam icra etməyən fiziki şəxslərin borclarının onları mülkiyyətində (şəxsi istifadəsində) olan neqliyyat vasitələrinə yönəldilməsi prosesi sürətləndirilib: 15 müvafiq vergi ödəyicisinin neqliyyat vasitələrinin üzərinə həbs qoyulması məqsədilə müvafiq strukturlara müraciət edilmiş, 921 borclu vergi ödəyicisinin 674,6 min manat məbləğində borc məbləğinin dövlət büdcəsinə ödənilməsi təmin olunub.

Bunlarla yanaşı, dövr ərzində vergi orqanları tərəfindən

800 vergi ödəyicisinin ölkədən getmək hüququnun məhdudlaşdırılması barədə müvafiq icra şöbələrinə müraciətlər edilib. Həmin vəsatətlər nəticəsində müvafiq əsaslandırılmış təqdimatlar hazırlanıb, 33 vergi ödəyicisinin ölkədən getmə hüququ müvəqqəti olaraq məhdudlaşdırılıb. Eyni zamanda, yeddi vergi ödəyicisi borcunu ödəməsinə görə bəzələndəki icraatlar dayandırılıb.

Nəticədə 2012-ci ilin ilk yarısında borc məbləği cari ilin 1 yanvar tarixi ilə müqayisədə 8,3 faiz, ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə isə 17,8 faiz azalıb.

Borclu vergi ödəyicilərinə fərdi yanaşma prinsipinin tətbiqi vergi öhdəliklərinin yerinə yetirilməsi məsuliyyətini artırıb ki, bu da vergi borclarının öyrənilməsi barədə vergi orqanlarına onlayn müraciətlərin dinamikasında yüksəlişə səbəb olub.

Birdəfəlik ödəmələrlə bağlı Xüsusi Komissiyanın iclası keçirilib

Maliyyə naziri Samir Şərifovun iştirakı ilə Azərbaycan Prezidentinin 14 mart 2012-ci il tarixli Fərmanının icrasını təmin etmək məqsədi ilə keçmiş SSRİ Əmanət Bankının Azərbaycan Respublikası Bankının Azərbaycan vətəndaşları olan əmanətçilərinə fərdi birdəfəlik ödəmələrin verilməsi zamanı yaranmış mübahisəli məsələlərə baxılması və prosesə ümumi nəzarətin həyata keçirilməsi məqsədi ilə Maliyyə Nazirliyinin nəzdində yaradılmış Xüsusi Komissiyanın iclası keçirilib. Nazirlikdən verilən məlumata görə, Xüsusi Komissiyanın iclasında çıxış edən maliyyə naziri S.Şərifov bildirib ki, Prezident İlham Əliyev Nazirlər Kabinetinin 2012-ci ilin birinci yarısının sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına və qarşıda duran vəzifələrə həsr olunmuş iclasında çıxışı zamanı əmanətlərin qaytarılması ilə bağlı postsovet məkanında ən işlək, ən səmərəli, ən ədalətli və insanlar üçün ən məqbul variantın məhz Azərbaycanda tətbiq olunduğunu qeyd edib.

Kapital Bankın xidmət məntəqələrində fərdi birdəfəlik ödəmələrin verilməsi işinin uğurla davam etdiyini bildiren nazir əlavə edib ki, prosesin gedişində zaman-zaman ortaya çıxan problemlər operativ şəkildə həll edilir və nəzərdə tutulduğu kimi əmanətçilərə ödəmələrin verilməsi 2013-cü ilin sonunadək tam şəkildə uğurla başa çatdırılacaq. S.Şərifov eyni zamanda, Xüsusi Komissiyanın qarşıya qoyulmuş vəzifələri müvəffəqiyyətlə icra etdiyini, fərdi birdəfəlik ödəmələrin verilməsi zamanı yaranmış mübahisəli məsələlərlə bağlı əmanətçilər tərəfindən daxil olan müraciətlərin operativ şəkildə araşdırılaraq müvafiq qərarların qəbul edildiyini diqqətə çatdırıb.

Qeyd olunub ki, bu günədək Xüsusi Komissiyaya 1080 ərizə daxil olub ki, bunlar da əsasən itmiş və yarsız vəziyyətə düşmüş əmanət kitabçaları ilə bağlı-

dır. Müvafiq araşdırma aparıldıqdan sonra Xüsusi Komissiya sözügedən müraciətlərdən 976-ı barəsində müsbət, 104-ü barəsində isə əlavə araşdırmalar aparılması üçün "Kapital Bank"ın müvafiq filiallarına qaytarılmasına dair qərar qəbul edib.

Prosesə ciddi nəzarət olunduğunu vurğulayan S.Şərifov qeyd edib ki, indiyədək fərdi birdəfəlik ödəmələrin verilməsi zamanı korporativ normaları və vəzifə borclarını pozan bir neçə "Kapital Bank" əməkdaşını inzibati qaydada cəzalandırılıb. O da bildirilib ki,

Xüsusi Komissiya üzvləri yerləre ezam olunaraq prosesin maksimum şəffaf və operativ şəkildə həyata keçirilməsinə bilavasitə nəzarət etməlidir.

İclasın işində "Kapital Bank"ın rəhbərliyi, o cümlədən Maliyyə, Ədliyyə, Daxili İşlər, İqtisadi İnkişaf, Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliklərinin, Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun və Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsinin Xüsusi Komissiyada təmsil olunan nümayəndələri də iştirak edib.

Rumıniyada "SOCAR"ın 13-cü yanacaqdoldurma məntəqəsi açılıb

Rumıniyanın Suceava iqtisadi regionunun Draguseni rayonunda, Buxarest istiqamətində E85 milli magistralı üzərində yerləşən yanacaqdoldurma məntəqəsi "SOCAR" brendi altında fəaliyyətə başlayıb. ARDNŞ-dən verilən məlumata görə, bu yerdə əvvəllər də fəaliyyət göstərmiş YDM yenidən tikilmiş, rebrendinq olunaraq, istismara verilib. Açılış mərasimində Azərbaycanın Rumıniyadakı səfirliyinin, "SOCAR Petroleum SA" şirkətinin və yerli idarəçilik qurumunun nümayəndələri iştirak edib. Bildirilib ki, 2800 kvadrat metr sahədə yerləşən YDM-də Euro Dizel 95, Super Euro Dizel 98, Benzin 95 və 98 tipli yanacaq məhsulla-

rının satışı həyata keçiriləcək. Məntəqədə 3 sayğacdan ibarət, yəni 4 kiçik avtonəqliyyatın və 2 iri tutumlu yük maşınının eyni anda yanacaq təminatı üçün yaradılıb. Burada 140 kvadrat metrlik ərazini əhatə

edən market, "NAR" kafe, 24 saat pulsuz internet xidmətləri də əhəlinin istifadəsinə verilib. Bu, Rumıniyada əhəliyə yüksək keyfiyyətlə xidmət göstərən "SOCAR" brendli YDM-lərdən 13-cüsüdür.

İçməli su və kanalizasiya xidməti istifadəçilərinin sayı 1,6 faiz artıb

İyulun 1-ə olan məlumata görə, "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti (ASC) ölkə üzrə 1110815 abunəçiyə xidmət göstərir. İstehlakçıların 97 faizini əhali, 3 faizini isə qeyri-əhali qrupu abunəçiləri təşkil edir. ASC-nin mətbuat xidməti və ictimaiyyətlə əlaqələr şöbəsinə verilən məlumata görə, cari ilin ikinci rübündə içməli su və kanalizasiya xidmətlərinin istifadəçisi kimi qeydiyyatda alınmış istehlakçıların sayı 17135 abunəçi və ya 1,6 faiz artıb. Abunəçi sayında artım əsasən nəzarət tədbirlərinin gücləndirilməsi, qeyri-qanuni qoşulmaların rəsmiləşdirilməsi, həmçinin yeni abunəçilərin qeydiyyatda alınması hesabına baş verib.

"Azərsu" ASC istehlakçıların su sayğacları ilə təmin olunmasına da xüsusi diqqət yetirir. 2012-ci ilin ikinci rübündə 11350 abunəçi sayğaclarla təmin olunub. Bununla da ölkə üzrə sayğacları abunəçilərin sayı 534385-ə çatıb. Hazırda abunəçilərin 48,1 faizi sayğaclarla təmin olunub.

MHŞT üzrə Çoxtərəfli Qrupun iclası keçirilib

Dövlət Neft Fondunda (ARDNF) Mineral Ehtiyatların Həsiyatı ilə Məşğul olan Sənaye Sahələrində Şəffaflıq Təşəbbüsü (MHŞT) üzrə Çoxtərəfli Qrupun (ÇQ) iclası keçirilib. ARDNF-dən verilən məlumata görə, MHŞT üzrə QHT Koalisiyası MHŞT üzrə 16-cı hesabat (2011-ci il üzrə) - hökumətin hesabatı və Müstəqil Mühasiblərin Rəyi ilə bağlı öz rəyini açıqlayıb. Hökumətin hesabatı, MHŞT üzrə QHT Koalisiyası və Müstəqil Mühasiblərin Rəyinin daxil olduğu yeni hesabat da iclas iştirakçılarına təqdim edilib.

İclasda MHŞT-nin Azərbaycanda tətbiqinə dair digər məsələlər geniş müzakirə olunub.

Qeyd edək ki, MHŞT xüsusi çoxtərəfli və şirkətlər, hökumətlər, sərmayəçilər və vətəndaş cəmiyyəti təşkilatları tərəfindən dəstəklənən könüllü təşəbbüsdür. MHŞT neft, qaz və mədən hasilatı sahəsində şəffaflığın təmin edilməsində global standartdır. Azərbaycan MHŞT-nin qiymətləndirilməsi prosesindən keçən və MHŞT-nin tamhüquqlu üzvü statusunu alan ilk MHŞT ölkəsidir. MHŞT prinsip və meyarlarına tam cavab verən ölkə olması və MHŞT-nin tətbiqi sahəsində əldə etdiyi nailiyyətlərə görə Azərbaycana "2009-cu il MHŞT mükafatı" təqdim edilib.

Vergi hüququ sahəsində dəyərli nəşr

Vergi hüququ sahəsində tanınmış mütəxəssis Simran Həsənovun yeni kitabı işıq üzünə gəlib. "Elm və təhsil" nəşriyyatının çapa hazırladığı bu nəşr "Vergi hüququ (ensiklopedik lüğət)" adlanır. Kitabda vergi qanunvericiliyi aktlarında, beynəlxalq vergi hüququnda, müsəlman vergi hüququnda, habelə vergi hüququnda tətbiq edilən digər hüquq sahələrinə (mülki, gömrük, inzibati, və s.) aid olan səkkiz yüzdən çox termin və ifadənin anlayışı verilib. Bu kitabdən istifadə etməklə vergi hüququ və əlaqəli sahələrə aid olan qanunverici-

lik aktlarının tətbiqi prosesin xeyli asanlaşdırmaq mümkündür.

Kitabın praktiki əhəmiyyəti özünü həm də bunda göstərir ki, burada imkan daxilində leqal mənbələrə daha çox istinad edilir. (Kitabın sonunda qəbul edilmə tarixi və çap olunduğu nəşrlər göstərilməklə həmin mənbələrin siyahısı öz əksini tapmışdır). Bu cür mənbələr olmadıqda, müəllif doktrinal (elmi) anlayışlardan istifadə etmişdir. Anlayışlar aydın, səlis və əlçatan dildə verilib, onların əksəriyyətinin işlədildiyi qanunvericilik aktlarının mü-

vafiq maddə və bəndləri göstərilməmişdir. Bu da həmin nəşrdən istifadəni asanlaşdırmaqla bərabər, həm də onun təcrübi dəyərini artırır.

Kitab geniş oxucu kütləsi, o cümlədən vergi mütəxəssisləri, hüquqşünaslar, maliyyəçilər, iqtisadçılar, uyğun ixtisas üzrə təhsil alan tələblər, vergi ödəyiciləri və vergi hüququ ilə maraqlanan digər şəxslər üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Nəşrin elmi redaktoru BDU-nun mülki proses və kommersiya hüququ kafedrasının dosenti, hüquq üzrə fəlsəfə doktoru Afət Mirzəyevadır.

“Azərbaycanın təhsil tarixi”:

Məlum olduğu kimi, təhsil naziri, professor Misir Mərdanovun “Azərbaycanın təhsil tarixi” kitabı ictimaiyyətə təqdim edilib. Misir Mərdanovun müəllifi olduğu kitab 3 cildədir və kitabların hazırlanmasına ümummilli lider Heydər Əliyevin tapşırığı ilə başlanılıb. Kitabın 3 cildi hazır, 4-cü cildi isə artıq mətbəədə yığılır. Kitabın birinci cildində 1920-ci ilə qədər Azərbaycanın təhsil tarixi ilə bağlı məlumatlar əks olunub. Kitabın ikinci cildi sovet dövründəki təhsil tarixi ilə bağlıdır. Kitabın üçüncü cildində isə Azərbaycanın müstəqillik illərində ölkəmizin təhsil tarixi, keçdiyi yollar, görülən işlər barədə geniş məlumatlar verilib. Təəssüf ki, I cild digərlərindən az səhifəli və az məlumatlıdır. Çünki arxivdə o qədər də ciddi məlumatlar tapmaq mümkün olmayıb. “Təhsil” nəşriyyatı tərəfindən çap olunan çoxcildlik Azərbaycan təhsilinin çətin və şərəfli inkişaf yolunu əks etdirən salnamə kimi səciyyələndirilə bilər. “Azərbaycanın təhsil tarixi” çoxcildliyi böyüməkdə olan nəslin təhsil və tərbiyəsi ilə bağlı xalqın min illər boyu yaratdığı, zamanın, tarixin yaddaşına həkk etdiyi, milli-mənəvi dəyərlərə çevrilmiş sərvin böyük bir hissəsini özündə ehtiva edir. Nazir kitabda bildirib ki, otuz ildir ki, təhsilin təşkili və idarə olunması sahəsində çalışıb. Bu şərəfli yolda addım-addım irəlilədikcə, təhsilimizin istinad etdiyi mənəvi dəyərlərə və prinsiplərə daha dərinləndirən bələd olduqda, mənə Azərbaycanın təhsil tarixini yazmaq arzusu yarandı: “Yaxşı yadımdadır, 1998-ci ildə müəllimlərin növbəti qurultayı üçün məruzə hazırlayarkən araşdırdığım materiallardan mənə aydın oldu ki, 1925-ci ildə keçirilən və Ümumazərbaycan müəllimlərinin birinci qurultayı adlanan qurultay heç də bu sahədə ilk təcrübə deyil. Sovet hakimiyyəti qurularna qədər Azərbaycan müəllimlərinin taleyüklü qərar və qətnamələr qəbul etmiş üç qurultayı keçirilmişdir. Amma sovet rejiminə sadiq olan məruzələr, hətta bu sahənin tədqiqatçıları belə həmin qurultaylar haqqında heç nə yazmamış, susmağı üstün tutmuşlar. Azərbaycanın təhsil tarixində belə qaranlıq məqamların olması hələ o vaxt mənə dərin təəssüf hissi oyadı və bu, xalqımızın təhsil tarixi ilə bağlı həqiqətləri üzə çıxarmaq üçün bir təkən oldu. Ulu öndər Heydər Əliyevin ziyalılara müraciətdə dediyi: “Azərbaycanın təhsili, məktəbləri sona çatan XX əsrdə çox böyük nailiyyətlər əldə edib. Əsrin əvvəllərində Azərbaycanın müfəkkir şəxsləri, maarifçiləri, ziyalıları, müəllimləri xalqımızı savadsızlıqdan, ətəldən çıxarmaq, maarifləndirmək, təhsili inki-

şaf etdirmək üçün çox işlər görmüşlər. Əgər Azərbaycanın təhsil tarixi yazılısa, şübhəsiz ki, hər mərhələdə görülən işlər orada əksini tapacaq və öz qiymətini alacaqdır” - sözləri isə arzusunun gerçəkləşməsinə əlavə stimül verdi. Elə o vaxtdan mütəxəssislərlə məsləhətləşib kitab üzərində işləməyə başladım və buna hər şeydən əvvəl dövlətin təhsil siyasətini həyata keçirən bir şəxs kimi öz vəzifə borcum hesab etdim. Təhsil sahəsindəki çoxillik fəaliyyətim zamanı onu da yəqin etmişəm ki, milli təhsil quruculuğunda tarixilik, varislik, müasirlik prinsipinə əsaslanmaqla, yəni ötən əsrlərdə xalqımızın təhsil sahəsində malik olduğu zəngin irsi, maarifçi ziyalıların və görkəmli şəxsiyyətlərin mütərəqqi ideya, fikirlərini öyrənməklə, onlardan müasir dövrün tələblərinə uyğun bəhrələnməklə böyük nailiyyətlər qazanmaq mümkündür. Ona görə də biz, ilkin olaraq təhsil tariximizi, xalqımızın təlim və tərbiyə təcrübəsini mükəmməl öyrənməli, milli qaynaqları üzə çıxarmalıyıq”.

Hakim Yeni Azərbaycan Partiyasının sədr müavini, icra katibi, millət vəkili Əli Əhmədovun sözlərinə görə, Azərbaycanın təhsili bu gün yeni inkişaf mərhələsinə çatıb. Azərbaycanda çoxtəhsilli, müasir dünyanın fəal üzvünə çevriləcək gənclərin formalaşdığını deyən Əli Əhmədov bildirib ki, burada Azərbaycan məktəblərinin böyük rolu var: “Məhz bu zəmində Azərbaycan təhsilinin öyrənilməsinə, tarixinin araşdırılmasına ehtiyac var. Çünki tarixin əhəmiyyətli hissəsi olan təhsil tarixinin araşdırılması sahəsində müəyyən boşluqlar var. Azərbaycanda ən az tədqiq olunan sahə təhsil sahəsidir. Bu sahədə ciddi araşdırmaların aparılmasına ehtiyac duyulur”. M.Mərdanovun müəllifliyi ilə hazırlanan kitaba yüksək qiymət verən Ə.Əhmədov qeyd edib ki, bu vəsaitlər sadəcə bir tədqiqatçının araşdırmaları deyil, bu ən təcrübəli təhsil idarəedicisinin təhsilə verdiyi qiymətdir”.

“Azərbaycanın təhsil tarixi” kitabı barədə fikirlərini bildiren Milli Məclisin vitse-spikeri Bahar Muradova bu tədqiqatın aparılmasının tarixə, varisliyə və müasirliyə əsaslandığını söyləyib: “Azərbaycan təhsil tarixi ilk dəfədir ki, bu cür əhatəli və sistemli şəkildə oxuculara təqdim olunur. Görkəmli maarif fədailərinin, müfəkkirlərin və pedaqoqların həyatı, onların xalqın maariflənməsi yolunda qeyri-bərabər mübarizədə göstərdikləri dözümlü, cəsarət haqqında qısa oçerklər bu fundamental əsəri daha maraqlı və oxunaqlı edir”. B.Muradova qeyd edib ki, bu nəşrin hər bir cildində doğma Vətəni, doğma torpağını sevməyi sevməyi bir insanın qəlb

çirpintiləri duyulur. Bu, kitabın müəllifi Misir müəllimin qəlbini çirpintiləridir. Təhsil tariximiz üzrə tədqiqatların aparılmasının üç əsas prinsipi - tarixilik, varislik və müasirliyə əsaslandığını diqqətə çatdıran B.Muradova bildirib ki, kitabda təhsil tarixi, onun keçdiyi yollar real şəkildə əksini tapıb. Birinci cildə XIX əsrdə keçən müddət ərzində Azərbaycan təhsilinin tarixi cəmi 35-40 səhifəlik material təşkil edir. Bunun səbəbi həmin dövr üçün kifayət qədər arxiv materiallarının olmamasıdır. Həmin dövrlər üçün Azərbaycan təhsilinin formalaşması barədə materiallar xeyli az olub. Lakin buna baxmayaraq, o dövr üçün əldə olunan bütün materiallar dərin maraq doğurur: “Çoxcildliyin birinci cildi təhsilimizin ən qədim dövrlərdən 1920-ci ilin aprel işğalına qədərki tarixini əhatə edir. Bu böyük zaman ərzində təhsilimizin keçdiyi bütün mərhələlər - qədim məktəblərin, mədrəsələrin, dünyevi təhsil ocaqlarının yaranması, ilkin dərslük nümunələrinin meydana gəlməsi və ümumilikdə Azərbaycan xalqının mənəvi mədəniyyət tarixində təhsilin yeri bu cildə olduqca dolğun işıqlandırılıb. İkinci cildə 1920-1991-ci illərdə Azərbaycanda təhsil quruculuğundan, təhsil sisteminin mahiyyətindən, həmin dövrün təhsil-tərbiyə ilə bağlı konseptual problemlərindən bəhs edilir. Həmin illərdə Azərbaycanın iqtisadiyyatı ilə yanaşı, təhsili, elmi və mədəniyyəti də böyük inkişaf yolu keçib. Kitabın müvafiq fəsillərində təhsilin ayrı-ayrı pillələrində inkişaf tarixi, bu tarixi yaradan insanlar, həmin dövrün təhsillə bağlı mühüm dövlət sənədləri, pedaqoji mətbuat, elmi-pedaqoji kitabxana və Xalq Maarifi Muzeyi barədə məlumat əksini tapıb. Üçüncü

cildə müstəqillik illərində Azərbaycanda milli təhsil sisteminin inkişafından bəhs olunur. Kitabın ayrı-ayrı fəsillərində Azərbaycanda təhsilin təşəkkülü, məktəbəqədər, ümumi, ilk peşə-ixtisas və orta ixtisas təhsili pillələri üzrə inkişaf amilləri, habelə pedaqoji mətbuatın inkişaf tendensiyaları əksini tapıb. Doğrudan da Azərbaycan təhsilinin tarixi ilk dəfədir ki, bu cür əhatəli və sistemli şəkildə oxuculara təqdim olunur”.

Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin sədri, Xalq yazıçısı Anarın fikrincə, “Azərbaycan təhsil tarixi” adlı 3 cildlik fundamental tədqiqat əsəri təhsil tariximizlə bağlı elmi araşdırmaların uğurlu nəticəsi və bu sahədə mühüm nailiyyət kimi qəbul edilməlidir.

Azərbaycan Tibb Universitetinin rektoru, akademik Əhliman Əmiraslanovun dediyinə görə, bu dəyərli elmi əsər təhsil tariximizin şanlı salnaməsi hesab oluna bilər: “Əsərdə bütövlükdə şərq tarixinin, türkdilli xalqların tarixinin, müsəlman ölkələri tarixinin, ədəbiyyatının, mədəniyyətinin, elminin ən maraqlı məqamları vəhdətdə verildiyindən daha böyük əhəmiyyət kəsb edir”. Kitabın böyük zəhmət hesabına başa gəldiyini deyən Ə.Əmiraslanov nəşrlərdə təhsil tariximizin obyektiv və ədalətli yazıldığını qeyd edib: “Mənim üçün xoş olan məqamlardan biri də odur ki, kitabda tibb təhsili tarixi də geniş şəkildə əks edilib”.

Bakı Slavyan Universitetinin rektoru Kamal Abdullanın sözlərinə əsasən, təhsil naziri Misir Mərdanovun müəllifi olduğu kitablar təkə təhsil tarixini əks etdirmir, bütövlükdə təhsil ensiklopediyasıdır: “Bu, həm şəxsiyyətlərimiz, həm tariximiz, həm mənəviyyatımızla bağlı böyük topludur. Gü-

I YAZI

man edirəm ki, Azərbaycan tələbələri bu kitab vasitəsilə yiyələnməyə çalışdıqları bugünkü elmimizin arxasında nələr dayandığını öyrənə bilərlər.”

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının A.Bakıxanov adına Tarix İnstitutunun direktoru, Milli Məclisin deputatı Yaqub Mahmudov nəşrlərdə təhsil tariximizin hərtərəfli əks olunduğunu vurğulayıb. Y.Mahmudov qeyd edib ki, nəşrin birinci cildi ona görə əhəmiyyətlidir ki, o, ötən əsrləri əhatə edən təhsilimiz haqqında məlumatlar verir. Kitabda İrevanda, Borçalıda, Dərbənddə təhsillə əlaqədar faktlar öz əksini tapıb.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Neft-Kimya Prosesləri İnstitutunun direktoru, əməkdar müəllim Vaqif Abbasov kitabın dilinin oxucular üçün maraqlı olduğunu bildirib. Onun sözlərinə görə, kitab sərt oxunaqlı dildə deyil, sadə dildə yazılıb: “Azərbaycan təhsilinin tarixi bu nəşrlərdə geniş əksini tapıb. Çoxları Azərbaycan təhsilinin tarixinin əsaslı olaraq ən yaxşı halda XIX əsrin ikinci yarısından başladığını qeyd edirlər. Bəlkə də bu, həmin adamların da nöqsanı deyil. Əslində, Azərbaycan təhsilinin tarixinin dərin araşdırmalara, sistemli təhlilə, real faktlara söykənən ümumiləşdirmələrə və yalnız mövcud olmuş Azərbaycan dövlətləri tarixi bazasında yox, bütövlükdə Qədim Şərq, İslam tarixi, orta əsrlər tarixi və müasir dövr tarixi mənbələri əsasında dərinləndirilməyə ciddi ehtiyac var idi. Həyatının çox hissəsini Azərbaycan təhsilinin inkişafına həsr etmiş, bu gün də təhsil sisteminə uğurlu islahatların təşkilatçısı olan hörmətli təhsil naziri, professor Misir Mərdanovun bu yaxınlarda işıq üzə görmüş “Azərbaycan təhsil tarixi” adlı 3 cildlik fundamental tədqiqat əsəri təhsil tariximizin elmi araşdırmalarının uğurlu nəticəsi, mühüm nailiyyəti kimi qəbul edilməlidir. Bu dəyərli elmi əsər təhsil tariximizin şanlı salnaməsi hesab oluna bilər. Əsərdə bütövlükdə şərq tarixinin, türkdilli xalqların tarixinin, müsəlman ölkələri tarixinin, ədəbiyyatının, mədəniyyətinin, elminin ən maraqlı məqamları vəhdətdə verildiyindən daha böyük əhəmiyyət kəsb edir. Xüsusi qeyd etmək istərdim ki, bu əsərin dili çox sadə və rəvan olduğundan oxucu onu oxumaqdan yorulmur, ondan ayrılmaq istəmir.

Kitabın I cildi 3 fəsildən ibarətdir. Birinci fəsil Qədim və Orta əsrlərdə, ikinci fəsil XIX əsrdə, üçüncü fəsil XX əsrin əvvəllərində Azərbaycan təhsilinin tarixinə həsr olunub. Müəllif haqlı olaraq qədim və orta əsrlərdə Azərbaycan

milli təhsil haqqında fundamental əsər

da təlim və tərbiyənin zərduşt-lük dininin əsas kitabı olan "Avesta"ya əsaslandığını qeyd edir. "Avesta"dan gətirilmiş aşağıdakı misallar əslində bu gün də qəbul olunandır və nəzərə alınmağa layiqdir: "Təlim-tərbiyə varlığın bünövrəsi kimi mühüm əhəmiyyətə malikdir. Hər bir şəxs müəllim və tərbiyəçilərin vasitəsilə yazıb oxumağı öyrənməli, həm də özünün sağlamlığına ciddi fikir verməlidir. Yalnız bu yolla insanlar yüksək məqsədə çata bilərlər". "Pis müəllim şüuru korlar. Sözün mənasını çatdırmaz, ağılı inkişafını dayandırar, təlim-tərbiyəni fəsada çevirir. Nəticədə həyatın təbii axınına və gözəlliyinə zərər yetirər". "Çalışın ki, alim və cahil arasında fərq qoyasınız. Alimlər həyatın yol göstəriciləridir".

Şübhəsiz, geniş oxucu kütləsi üçün çox maraqlı faktlardır ki, Azərbaycanın cənubunda yerləşən qədim Atropatena dövlətində təhsilin ilk rüshəmləri formalaşdı. Zadəganların uşaqları ilk təhsilini evdə alır, 7 yaşından sonra isə məktəbə göndərilirdilər. Məktəbdə tibb, hesab, coğrafiya, musiqi və astronomiya elmləri tədris olunurdu. İxtisaslı kadrlar "saray məktəbində" hazırlanırdı, burada hakim sinfin uşaqları 16 yaşından başlayaraq müvafiq ixtisas təhsili alırdılar. Həmin dövrdə hərbi məktəblər də fəaliyyət göstərirdi".

V.Abbasov qeyd edib ki, IV əsrdə Qafqaz albanlarının 52 hərfdən ibarət əlifbasının yaranması və bundan sonra Albaniyada məktəblərin açılması, bu məktəblərdə şagirdlərə aylıq təqaüd və gündəlik yemək verilməsi faktları da təhsil tariximizin qədimliyinə parlaq nümunədir. Müəllif tarixi mənbələrə əsaslanaraq göstərir ki, V əsrdə Albaniyada kənd məktəblərinin mövcud olması "Qəbələ və Girdiman kimi iri şəhərlərdə müvafiq məktəblərin varlığına şübhə yeri qoymur." O, haqlı olaraq qeyd edir ki, "Azərbaycan türklərinin islam dinini asanlıqla qəbul etməsinin əsas səbəbi onların ta qədimdən xeyir və göy tanrısına tapınmaları, tanrıçılıq dininə etiqad etmələri idi." Həmin dövrdə gənclərin tərbiyə olunması məsələlərinə ciddi önəm verildiyini vurğulayan müəllif qeyd edir ki, "Hərbi təlim, cəsurluq, cəngavərlik Azərbaycan türklərinin tərbiyəsində mühüm yer tuturdu." "Əsgəri şücaətlər hər bir türk kişisi üçün, onun özünün, ailəsinin, tayfasının şərəf, namus işi idi". "Azərbaycan türkləri savaşa ölməyi, şəhid olmağı şərəf bilər, xəstələner, ölməkdən utanarmışlar". "Azərbaycan türklərində uşaqlar həmişə atalarına hörmətlə yanaşmış, onların qulluğunda durmuş, ehtiram göstərmiş, ədəbsiz hərəkətlərə yol verməmiş, atadan qabaq

süfrəyə oturmamış, onların peşəsini öyrənmiş, atalarının özlərinə həyat ideali hesab etmişlər. Ata dünyasını dəyişdikdən sonra onun ocağı övladlar üçün müqəddəs hesab olunmuşdur."

Maraqlı fakt kimi o da göstərilir ki, o vaxtlar uşaqları həyatı sevən, gözəllikdən həzz almağı bacaran, estetik zövqə və vətən əxlaqına malik insanlar kimi tərbiyə etmək məqsədi ilə dini və milli bayramlardan, müxtəlif oyun və xalq mahnılarından təsirli tərbiyə vasitəsi kimi istifadə edilirdi. Belə tərbiyə üsulu bu gün də geniş istifadə edilir və tərbiyə prosesində uğurlu nəticələri təmin edən faktorlardandır.

Müəllif haqlı olaraq "Quran"ın tərbiyə prosesində mühüm rol oynadığını da xüsusi vurğulamışdır:

"Quran"ın gətirdiyi davranış və ədəb-ərkan qaydaları hər bir cəmiyyətdə, hər bir dövrdə tərbiyə işinin məqsədlərini müəyyən edən qaydalar"dır. "Quran" yalnız dini kitab deyil, o, hər şeydən öncə, tərbiyə kitabıdır. İslamda tərbiyə anlayışı geniş mənani ifadə edir. Bu özünəməxsus və orijinal təsəvvür islamın kainata, insana və həyata baxışlarından doğaraq, insanın istedadının imkan və qabiliyyətlərinin təcridən inkişaf etdirilməsini, onun kamillik səviyyəsinə yüksəlməsini nəzərdə tutur." Aşağıdakı fikirlər isə müasir təhsil sisteminin inkişaf konsepsiyasında birmənalı olaraq nəzərə alınmalıdır: "Orta əsr Şərq təsəvvürlərinə görə, təlimlə tərbiyə arasında qırılmaz, qarşılıqlı əlaqə mövcuddur: tərbiyəsiz bilik - odunsuz ocaq, biliksiz tərbiyə - bədənəzsiz ruh kimidir." Onu qeyd etmək istərdim ki, 2011-ci ildə Londonda baş verən ixtişaşlardan sonra Böyük Britaniya hökuməti rəsmi etiraf etdi ki, biz əslində son 20 ildə tərbiyəsiz gənclik yetişdirmişik. Təlim-tərbiyə prosesində bura xilə səhvlərin acı nəticələri budur. Müəllif qeyd edir ki, Azərbaycanda ilk müsəlman məktəbi VIII əsrin birinci yarısında açılmışdı. Maraqlı məlumat ondan ibarətdir ki, "Müəllimlər çox diqqətlə seçilirdi. Müəllim ailəli və yaşlı, ən başlıcası isə yüksək əxlaq keyfiyyətlərə malik olmalı, uşağın psixi xüsusiyyətlərini, fərdi qabiliyyət və imkanlarını bilməli idi. Valideynlər bu tələblərə uyğun gəlməyən müəllimlərə öz uşaqlarının təlim-tərbiyəsini etibar etmirdilər." Müəllif göstərir ki, X əsrdə Azərbaycanda mədrəsə təhsilinə çox böyük önəm verilirdi. Amma Azərbaycanda mədrəsə təhsilinin sürətli inkişafı XII əsrə təsadüf edir. O, haqlı olaraq və bəlkə də ilk dəfə olaraq mədrəsə təhsili almış dahi şairimiz Nizami Gəncəvini təkcə böyük şair kimi yox, həm də zəmanəsinin görkəmli alimi kimi təqdim edir. Qeyd

edim ki, Misir müəlliminin bu fikirlərini bir mənali olaraq qəbul edir və nizamişünasların bu ideya istiqamətində daha dərin tədqiqatlar aparmasını məqsəduyğun hesab edirəm.

Kitabda xüsusi qeyd edilir ki, XII-XIII əsr mədrəsələri orta əsrlər dünyasında ilk ali təhsil müəssisələri idi və burada "tələbələrə əqli, mənəvi və fiziki keyfiyyətlər kompleks şəkildə aşılanırdı". Şərqi böyük alimi Nəsirəddin Tusi də belə mədrəsələrdən birində təhsil almışdı. XIII və XIV əsrlərdə Azərbaycanda əslində elm və təhsilin birgə inkişafı prosesi başlanmışdı. Kitabxanalar zənginləşirdi, klassiklərin əsərləri sürətlə ərəb dilinə tərcümə olunurdu. XIII əsrdə yunan filosoflarının ən məşhur əsərlərinin tərcüməsi başa çatdırılmışdı. Müəllif bildirir ki, həmin dövrdə Şamaxıda və Gəncədə tədris, mütaliə və elmi-tədqiqat mərkəzinə çevrilmiş kitabxanalar mövcud idi. Artıq XIV əsrdə bəzi mədrəsələrin nəzdində rəsədxana, müalicə evləri və elmi kitabxanalar təşkil edilmişdi. XIII-XIV əsrlərdə böyük "elm və təhsil ocağı olan "Rəb-e-Rəşidi" təhsil kompleksi Fəzlullah Rəşidəddinin təşəbbüsü ilə Təbriz yaxınlığında təşkil olunmuşdu. Bu kompleksdə 7 min tələbə təhsil alırdı və onlara 450-dən çox müəllim dərs deyirdi. Tələbələrin 1000 nəfərdən çoxu azərbaycanlı idi".

V.Abbasovun sözlərinə əsasən, kitabda qeyd olunur ki, XV əsrdə Azərbaycanda məktəb və mədrəsələrin, kitabxanaların sayı artdı və bu yüksəliş XVI və XVII əsrlərdə də davam etdi. Maraqlıdır ki, XVII əsrdə Azərbaycanda 1200 ibtidai məktəb və 100 mədrəsə var idi. Orta hesabla hər məktəbdə 50-100 nəfərə qədər şagird, hər mədrəsədə isə yüzlərlə və bəzi hallarda 1000-dən artıq tələbə təhsil alırdı. 1647-ci ildə Təbrizdə 600 ibtidai məktəb və 47 mədrəsə var idi. O da maraqlıdır ki, XVIII əsrdə Azərbaycan dili elmdə daha geniş istifadə olunmağa başlamışdı. Misir müəllim orta əsrlər Azərbaycan təhsilini təhlil edərək aşağıdakı doğru nəticəyə gəlmişdir: "Orta əsrlərdə Azərbaycanda fəaliyyət göstərən məktəb və mədrəsələr xalqın o dövrün tələbinə uyğun təhsil almasında, elmi biliklərə yiyələnməsində müstəsna xidmətlər göstərməklə yanaşı, Xaqani Şirvani, Məhsəti Gəncəvi, Nizami Gəncəvi, Marağalı Əvhədi, İmadəddin Nəsimi, Şah İsmayıl Xətai, Məhəmməd Füzuli, Qövsü Təbrizi, Saib Təbrizi kimi görkəmli ziyalılar yetişdirdi": "Onu da xüsusi vurğulandırmıq istərdim ki, kitabın birinci cildində Şərqi, o cümlədən Azərbaycanın klassikləri haqqında kifayət qədər maraqlı, zəngin, rəsmi mənbələrə əsaslanan məlumatlar öz əksini tapmışdır. Müəllif

XIX əsr Azərbaycan təhsilinin təhlilinə keçməzdən əvvəl "Gülüstan" (1813) və "Türkmənçay" (1828) müqavilələrinə əsasən, Azərbaycanın ikiyə bölünərək bir hissənin Rusiyanın, digərinin İranın tərkibinə keçməsinə vurğulamaqla o dövrün təhsil sistemində sonralar baş vermiş dəyişikliklərin mahiyyətində nələrin gizləndiyini dəqiqliklə göstərə bilmişdir: "Azərbaycanda təhsilə dair çar Rusiyanın həyata keçirdiyi siyasət Qafqazda, xüsusilə, Güney Qafqazda aparıldığı siyasətin tərkib hissəsi olmaqla daha sərt xarakter daşıyırdı. Bu siyasət elə qurulmuşdu ki, təhsilin əsas məqsədi yerlərdə, dövlət idarələrində işləyəcək qulluqçular - məmurlar hazırlanmasına xidmətdən irəli gətirməsin, imperiya daxilində yaşayan xalqların milli-mənəvi dəyərləri, adət və ənənəsi, mədəniyyəti inkişaf etməsin, "çar ataya" sədaqətli təbəələr tərbiyə edilsin. Müəllif kitabda çar hökumətinin müsəlmanlar üçün sünnü və şiə məktəbləri açmaqla nə dərəcədə məkrli siyasət güddüyünü də açıq-aşkar göstərmişdir.

Bununla belə, məktəblərin açılması sahəsində görülən işlər öz müsbət bəhrəsini verməkdə idi və bu işdə Azərbaycanın müdrik şəxsiyyətləri böyük rol oynayırdı. Artıq XIX əsrin 30-cu illərində Azərbaycanda Avropa Rusiyasındakı məhəllə məktəbləri tipli qəza məktəblərinin ilkin layihələri meydana gəldi, 1830-1838-ci illərdə Şuşa, Nuxa (Şəki), Bakı, Gəncə, Naxçıvan və Şamaxıda belə məktəblər yarandı.

Kitabın I cildinin 101-104-cü səhifələrində "XIX əsrdə Azərbaycanda açılan məktəblərin siyahısı"na aid cədvəl verilib və bu cədvəl o dövrdə Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində açılan müxtəlif tip məktəblərin mənzərəsinə aydın ifadə edir. Bu cədvəldən aydın olur ki, 1848-1901-ci illərdə Azərbaycanın 6 bölgəsində 11 qız məktəbləri açılmışdır. O da maraqlıdır ki, 1890-cı ildə Zaqafqaziyada cəmi 750 müsəlman-ruhani məktəbi var idi ki, onların şagirdlərinin ümumi sayı 10373 nəfər, o cümlədən qızların sayı 883 nəfər idi.

Kitabın müəllifi XX əsrin əvvəllərində Azərbaycanda təhsilin vəziyyətini təhlil edərək də haqlı olaraq təhsilin inkişafına mane olan çar siyasətinin mənfi təsirini açmışdır. Dünyanın sürətli inkişaf etdiyi, təhsilə və elmə güclü ehtiyac yarandığı bir dövrdə 1900-cü ildə 12 xüsusi, 9 dövlət ibtidai məktəbi, 1901-ci ildə 8 xüsusi və 4 dövlət ibtidai məktəbinin bağlanması heç bir məntiqi əsası yox idi.

Dahi Üzeyir bəy Hacıbəylinin kitabında verilmiş aşağıdakı fikirləri əslində o dövr təhsilinin problemlərinin miqyasını ifadə edir: "Bizə türk (Azərbaycan) məktəbləri - milli

məktəblər lazımdır. Mən milli məktəb ona deyirəm ki, orada bütün elmlər öz ana dilimizdə tədris olunur. Əcəba, biz, müəllimlər öz ana dilimizi mükəmməl bilirikmi? Biz yazıqlar hansı məktəbdə öz ana dilimizdə oxumuşuq? O ki qaldı milli məktəblərimizə, onların sayı çox azdır. Bu məktəblər dəxi zəmanəyə müvafiq bir halda deyildir. Kəndlərdəki milli məktəblərimizin vəzifəsi, əvvəla, ana dilini uşaqlara mümkün qədər mükəmməl surətdə öyrətməklə bərabər, rus dilini də ona təlim etdirməkdir. Rus dilini öyrənmək kəndistan əhalisi üçün böyük bir müsbətdir."

Misir müəllim məşhur maarifçi və ziyalı Həsən bəy (Məlikov) Zərdabinin o dövrün təhsilinin təşkilində xüsusi xidmətlərini xüsusi qeyd etmiş, onun şəxsiyyətinin inkişaf yolunun maraqlı məqamlarını vermişdir. Təsədüfi deyil ki, Həsən bəy (Məlikov) Zərdabi 1907-ci il noyabrın 28-də Bakıda ölümündən qabaq bu sözləri demişdir: "Xalqın maarifinə kömək edin."

Kitabda XIX əsrin sonu-XX əsrin əvvəllərində Azərbaycan təhsilinin vəziyyəti haqqında verilən məlumatlar bu "vəsiyyətin" reallığa çevrildiyini göstərir: "Qafqaz Tədris dairəsinin 1900 -cu ilə olan məlumatına görə, Azərbaycanda cəmi 172 ibtidai məktəb fəaliyyət göstərirdi. 1902-ci ildə Yelizavetpol və Bakı quberniyalarında məktəblərin sayı 230-a çatdı." Həmin dövrdə bütün Qafqazda məktəb yaşlı azərbaycanlı uşaqların yalnız 7,6 faizi ibtidai təhsilə cəlb edilmişdi. 1914-cü ildə isə Azərbaycanda artıq 942 məktəb var idi ki, onların da 920-si ibtidai məktəb idi".

V.Abbasov vurğulayıb ki, öz adından və ölkənin qədirbilən ziyalıları adından "Azərbaycan təhsil tarixi" əsərinin müəllifi, təhsil naziri, professor Misir Mərdanova böyük təşəkkürünü bildirir, onu bu sanballı əsəri ərəşə gətirməsi münasibəti ilə təbrik edir: "Bu əsər vasitəsi ilə mən qədim Şərq, Türk və onun ayrılmaz hissəsi olan Azərbaycanın təhsil tarixində bu günə qədər keçilmiş yollara səyahət etdim, bir elm adamı, eyni zamanda təhsil işçisi olaraq yaşamışları təhlil etdim və özüm üçün çox şeyləri əxz etdim. Həyatının 58 ilini müəllim işləmiş və beş övladının dördünü müəllim olmağa istiqamətləndirmiş atama minnətdarlıq hissini bir daha dilə gətirdim. Qışın qarlı və çovğunlu, yazın yağışlı, yayın isti, payızın küləkli günlərində hər gün on kilometrərlə yolu piyada gedərək xalqın balalarına təhsil verən atamın və onun kimi təhsil tariximizdə öz izini qoyan minlərlə ləyaqətli müəllimlərin ruhu qarşısında baş əyməyi mənəvi borcum hesab etdim".

Sevinc QARAYEVA

ANAR

Görkəmli rus şairi Yevgeni Yevtushenkonun 80 yaşı tamam oldu. Bir neçə gün bundan əvvəl Moskva telekanallarından biri onun haqqında veriliş göstərdi. Şairin indi yaşadığı ABŞ-ın əyalət şəhərindəki evini gördük, şairin özünü gördük. Qırıq-qırıq sifəti, dərisi sallaq boğazı, seyrəlmis saçları, çökmüş, sönmüş gözləri, batıq səsi... bu adam Yevgeni Yevtushenkoydu? Amansız zaman insanı nə hala salmış, İlahi. Bu həmin o Yevtushenkoydu ki, 60-cı illərdə Moskvada yüz minlərlə insanı stadionlarda, Mayakovski meydanında toplayıb saatlarla özünü dinlədə bilirdi. Yaraşlıq qədd-qaməti, boy-buxunu, şeirlərini əzbərdən artistik bir ədayla oxumaq bacarığı, bədii qiraət ustalığı onu yalnız o dövrün deyil, bəlkə də bütün ədəbiyyat tarixinin ən populyar rus şairi mərtəbəsinə ucaltmışdı. Olsun ki, Andrey Voznesenski və ya İosif Brodski bədii cəhətdən daha üstün şairlər idi. Yevtushenko özü öz şeirlərinin yetmiş faizini zəif hesab edir. Amma Yevtushenko hamıdan çox tanınırdı, hamıdan çox sevilirdi, hamıdan çox dildə-ağızda idi. Xalqın sevgisini isə heç kəsə bağışlamırlar. Yevtushenko heç kimə həsəd çəkmirdi, hamı, hətta şair dostları belə, ona həsəd aparırdılar. Brodski Nobel mükafatı almışdı, amma yenə də Yevtushenkonun şöhrətiylə barışa bilmirdi, hikkəylə "əgər Yevtushenko kolxozların əleyhinədirsə, mən lehinəyəm" - deyirdi.

Moskvada kino təhsili aldığı 60-cı illərdə Mərkəzi Ədəbiyyatçılar Evinə bir iclasda iştirak etməli oldum. O vaxt hələ Yazıçılar İttifaqının üzvü deyildim. Yadımda deyil, hardansa dəvətnamə tapıb içəri keçmişdim. Həmin iclasda Yevtushenkonu da, Voznesenskini də, necə dəyərlər, məşhər ayağına çəkirdilər. O zamanın ədəbi generalları S.Mixalkov, A.Korneyçuk, L.Sobolev, A.Sofronov, beynəlxalq icmalçı Jukov bu gənc şairləri yaş yuyub quru sərirdi, nə var, nə var, Yevtushenko tərcümeyihalını fransız jurnalında dərc etdirmişdi. Yevtushenko da çıxış elədi. Şık geyinmiş, şax duruşlu bu gənc oğlan sanki hansısa ucuz bir tamaşanın müsbət qəhrəmanı, onu ittiham edənlər isə həmin tamaşanın ikrah doğuran mənfə personajları idi. Yevtushenko çıxışını xüsusi bəlağətlə oxuduğu şeiriylə bitirdi. İzdahamlı meydanların, stadionların havası burnundan getməmişdi, elə bilirdi ki, poeziyasıyla bu auditoriyanı da ələ ala biləcək, şeirinin sehrini, ifasının təsiri sürəkli alqışlarla qarşılanacaq. Amma bu xına o xınadan deyildi. Qoca ya da V.Firsov kimi gənc bədxah-

Zamanın amansızlığı

ları Yevtushenkonun, Voznesenskinin şöhrətini, dəli-dolu cavanlıqlarını, qadınların onlara məhəbbətini heç cür uda bilmirdi, həsədlərinə, paxıllıqlarına siyasi, ideoloji donlar geyindirib bu şairləri guya ki antisovet meyllərinə görə qınayırdılar. İçlərində boğa bilmədikləri hiddət, nifrət o qədər açıq-aydın idi ki, ilk növbədə Yevtushenkonu didib parçalamağa hazır idilər. Çox illər sonra, aşkarlıq və yenidənqurma zamanəsində həmin o Ədəbiyyatçılar Evinin həyətində, Lev Tolstoyun heykəli önündə qələm həmkarları Yevtushenkonun müqəvvasını düzəltmiş (həvəsə baxın ha!), sonra o müqəvvanı yandıraraq qurdlarını öldürmüşdülər. Şairi bundan artıq cəzalandırmağa gücləri çatmamışdı.

64-cü ildə Yevtushenkoyla şəxsən tanış oldum. Maqsud İbrahimbəyovla və gürcü yazıçısı Tamaz Çiladzeylə Ədəbiyyatçılar Evinə nahar edirdik. Vasili Aksyonov yanaşdı, Tamazla yaxından tanış imişlər, bizimlə də görüşdü, masamıza qatıldı. Az sonra Yevgeni Yevtushenko da bizə qoşuldu, dedi ki, Soljenitsinin müdafiəsinə məktub yazıb. Sonra nədənsə ölkələri və qadınları tez-tez dəyişməsindən danışmağa başladı, bunu hansısa ədəbi terminlərlə izah etməyə çalışırdı. Bu səpkidə söhbət etdikcə mənə elə gəlirdi ki, sanki haçansa gələcəkdə onun haqqında yazılacaq monoqrafiyadan parçaları dinləyirəm. Aksyonov: "Jenya, sən artıq adicə insan deyilsən, sən mifsən" - deyirdi və Yevtushenko bunu tərdüdsüz qəbul edirdi. Hansı məqamdasam masamıza qoşulmuş Radov - o, şairə Rimma Kazakovanın eri idi - Yevtushenkoya müraciətlə: "Bax, Jenya, sən mənim dəfnimə gələndə" - deyə gileyə başlamışdı ki, Yevtushenko onun sözünü kəsib: "Sən nə bilir-sən, sən dəfninə gələcəm?" - dedi, - sən dəfninə gəlməyim üçün sən hələ gerek çox faydalı işlər görəsən".

Bu qısa görüşdə Yevtushenkoya çoxlarının mənfə münasibətinin müəyyən səbəbləri də mənə aşkar oldu. Məsələ yalnız paxıllıqda, həsəddə deyildi (əlbəttə, bu da vardı), insanları qıcıqlandıran bir də bu şairə xas olan pozorluq (ədabazlıq) idi. Onu da xatırlatmaq istəyirəm ki, Qarabağ məsələsi başlananda Xuraman xanımın Əsgəranda örpəyini

araya atmasıyla bağlı məşhur hərəket haqqında qəzetlərdə dərc olunmuş məlumat Yevtushenkonu son dərəcədə həyəcanlandırmışdı və o bu barədə şeir yazmışdı. Bir erməni cizmaqaraçısı isə ona təhqiramiz həvələ cavab vermişdi.

Yaş etibarıyla müharibə nəslinə mənsub olsa da, ədəbiyyatda "altmışıncılar"dan biri kimi tanınan Bulat Okucava "Oqonyok" jurnalının müxbiriylə söhbətdə deyir:

"Cavan "səksəncilər" "altmışıncılara" qarşı yamanca qəzəblidirlər. Onlara elə gəlir ki, bu nə isə təzə bir şeydir. Unudurlar ki, atalar və oğullar problemi binayi-qədimdən mövcuddur. Təbii ki, "altmışıncılar" öz zəmənlərinin övladları idi. Onlar inqilabçı deyildilər, sadəcə olaraq namuslu insanlardı. O şəraitdə yaşamaq istəmirdilər. Rejimi devirməyi düşünürdülər, onu azacıq da olsa insaniləşdirməyə çalışırdılar ki, bir az asudə nəfəs ala bilsinlər. Vəssalam. İndi mən "səksəncilər"ə üz tuturam: Biz etdiyimizi elədik, indi növbə sizindir, bundan sonrakını da siz edin".

Kim nə deyir desin, 60 -cı illərdə cəmiyyətin ovqatını, ab-havasını dəyişməkdə, insanların şüurlarının durulaşmasında, onları daha azad düşünməyə sövq etməkdə, beləliklə də zamanəni xeyli qabaqlamaqda 60-cı illər ədəbi nəslinin müstəsna rolu dənılmazdır. Bu nəsil şairləri arasında ən çox təsir gücünə malik olan, cəmiyyətin ən çox marağını cəlb edən də Yevgeni Yevtushenko idi.

Bulat Okucava, Vladimir Sokolov, Andrey Voznesenski, Bella Axmadulina, Rimma Kazakova, Robert Rojdestvenski, Yuri Kazakov, Vasili Aksyonov, Vladimir Vısotski, İosif Brodski - "altmışıncılar"ı şöhrətləndirən sənətkarlar... Zamanın amansız hökmü hamısını bir-bir dənledi, rüzgar bir-birinin ardınca hamısını apardı... Bu dəstədən qalan son mogikan Yevgeni Yevtushenkodur. "Altmışıncılar" nəslinə qarşı çağdaş nankorluğun, hələ ki, diri qalmış son şahidi də odur. Bir vaxtlar onu evdən çıxanda görmək üçün növbəyə düzülən insanların yerini tutmuş yeni nəslin onu bəlkə heç tanımamasını duyub gören də Yevgeni Yevtushenkodur, sönmüş ocağın külüylə oynayan da odur. Amansız zamanın daha bir qurbanı. Bütün yaşdaşlarını, dostlarını,

həmkarlarını, vaxtilə aşıq olduğu, ən incə şeirlərini həsr etdiyi şairə qadını axirət dünyasına yola salan, ölkə qürbətine deyil, zaman qürbətine düşmüş Yevgeni Yevtushenko...

Şübhəsiz, Yevgeni Yevtushenko - bizim nəslin qəlbində, yaddaşında, şüurunda iz buraxmış insanlardanır. Odur ki, onun səksən illiyini kiçik bir yazıyla da olsa qeyd etməyə ehtiyac duydum. Bilsəm də ki, Azərbaycan dilində Bakı qəzetində çıxan bu təbrikdən onun heç xəbəri olmayacaq, yenə də bu günə münasibət bildirmədən ötüb keçə bilmədim. Yevgeni Yevtushenkonun neçə il bundan əvvəl çevirdiyim bir şeirini oxuculara təqdim edirəm.

19 iyul 2009

Ağappaq qarlar yağar - Sapa düzölmüş muncuq. Hey yaşardım, hey yaşar Mümkün deyil, nə yazıq.

Yağar, əriyər qarlar Kim əcələ valvarar? Mən də bir gün gedəcəm, Ölümsüzlük istəməm.

"Baş tutacaq möcüzə Dünyaya dönəcəksən Yenidən, lap təptəzə Ulduz kimi, qar kimi". İnanmıram bu vədə Heç bir vaxt olmayacam. heç vədə, heç bir vədə.

Günahkar adamlar tək Bir-bir salıram yada Nə etdim, nə etmədim Mən bu fani dünyada

Həyatımdan da artıq Rusyanı sevdim yaman. Güləndə, ağlayanda, Çayları daşan zaman, ya da buz bağlayanda.

Rusyanı sevirəm, zirvə, uclarını, Puşkinini, Razini, bir də qocalarını.

Çox dolaşdım, dalaşdım Ağır günlərim oldu Amma hər saat, hər gün Yaşadım Rusya üçün.

Bilmirəm ki, çoxmudur ya azmıdır əməyim. Bir ümid bəsləyirəm Rusiyaya azacıq. Bəlkə dəyib köməyim.

Qoy məni unutsunlar Yəqin qismət belədi Təki Rusya yaşasın, Qoy yaşasın əbədi.

Ağ-appaq qarlar yağar Hər zaman yağdığı tək Puşkin, Razin dövründəki qar Yağır, yağacaq bura Bu yerdən, bu dünyadan Mən də gedəndən sonra.

Bəyaz qar yenə də bərraq və parlaq Ləpirləri nə tez itirir ancaq.

Ölümsüz olmağı bacarmasam da Bunu bilirəm ki, bir gün öləndə Rusiya durduqca olacam mən də.

Əli İLDIRIMOĞLU,
Yazıçı-jurnalist

Günorta çağına az qalıb. Sakit-sakit meh əsir. Kəndimizin dili ilə desək, xırman sovruga gələn vaxtdır. Öküzlərin boyunduruğu açılır, vəllər cütlenib bir kənara çəkilib, Şana, Kürək, Yaba, Çalğı işə düşür... Samandan, köçəldən ayrılan sarı buğda şüşələnib naxışlı çuvalara, kisələrə doldurulur, çeki-tərəzidən keçəndən sonra ulaqlara yüklənir və tozhatozla anbarlara, tədarük məntəqələrinə yollanır. Mənsə uşaq, gənclik aləmindəyəm. Azad, qəmsiz, qayğısız günlər keçirirəm. Torpaq yollara naxış salan bəzəkli velosipedimə minib, cərgə ilə tikilmiş alaçıqların arasınca o baş-bu başa şütüyürəm. Necə deyirlər, Araz aşığından, Kür topuğundan. Orta da yeyib qıraqda gəzirəm. Qaranlıq çökəndə oruc-namazından qalmayan, möminlər momini Fatma qocamın bişirdiyi aşdan, bozbaşdan doyunca yeyib, üstündən də bir parçə sərini su içirəm. Qayışımın altını bərkidəndən sonra bilək yoğunluğunda ağacdan kəsib alaçıqımızın yanında düzəltdiyim hündür, yəndəmsiz çarpayımın üstünə sərilirəm. Səhərdən axşamacan əlləşib-vuruşub nə zillətlə ruzi qazanan kənd adamları buğda, arpa, pərinç, darı zəmiləri ilə əhatə olunmuş keçə alaçıqlarda şirin xuxuya gedirlər. Ətrafda vurnuxan ac canavarların hənirtisini alan ayıq-sayıq itlərin ağız-ağıza verib hürməsindən, mal-qaranın sakit-sakit kövşək vurnuxmasından, bəzən də qoyun-keçilərin kəlləkəlləyə gəlib buynuzlaşmasından başqa heç nə eşidilmir. Mənsə arxası üstə uzanıb uşaq heyranlığı ilə mavi səmanın enginliklərini seyr edib, bədirənmiş aya, saysız-hesabsız ulduzlara bax-baxa yuxuya gedirəm.

İndi isə... Xırman sovruga gələn vaxt Şüvələndəki bağ evimin dəhlizində gün düşməyən bir küncə sığınmış yazı məsamın arxasında, damarları çıxmış əlimi qara xallar darağan avazımın sifətimə qoyub barlı-barsız ağaqlara, ətirləndirilmiş güllərin, çiçəklərin rənginə göz gəzdirir, cürbəcür quşların səsinə dinləyirəm. Və uzaqlarda qalmış həmin alaçıqları, xırmanları, yəndəmsiz çarpayımı, alabəzək velosipedimi, babalı, atalı, nənəli, qohum-əqrəbəli günlərimi, bir də geri dönməyəcək qayğısız, dərdsiz-qəmsiz anları xatırlayıram. Və öz-özümə nə qədər təsəlli verib bu günümə şükr etsəm də, məni namərdcəsinə yaxalayan təklik, tənhalıq, gərəksizləşmək sızıntısından xilas ola bilmirəm ki, bilmirəm. Əsrə yaxın həmdərd, həmsöhbət olduğum yazı məsam da üzərində bir daha qalın-qalın əsərlərin sətirlənməyəcəyini, qələmimin yorulub yorğun düşdüyünü, ağ kağızların qara mürəkkəblə naxışlanmayacağını duyubmuş kimi məlul-miskin görünürdü.

Haradansa uça-uçda gəlib yaxınlıqdakı xar tutun kölgəsində qərar tutan Şanapipik məni qərğ olduğum qarma-

Şanapipik

qarışıq fikirlərin amansız burulğanından xilas etdi. Süleyman peyğəmbərlə həmsöhbət olan, müqəddəs kitabımız Qurani-Kərimdə adı çəkilən Şanapipik bəlkə də ahıl qələm əhlinin yaxınlaşmaqda olan səksən beş illiyini təbrik etməyə və ya ona pasiban olmağa gəlmişdi. Bəlkə də evimdə telefon zənglərinin azaldığını, gəlib-gedənlərimin görünməz olduğunu, dostların, doğmaların başqalaşdığını, başımın üzərini alan ahıllıq kabusunun getdikcə məni təhdid etdiyini duymuşdu Şanapipik. Və ya ilk nəticəmlə adaş olan, məni unutmayan, qayğıma qalan, ömrümə dayaq, ahıllığıma təsəlli olan, nəcib, nəzakətli insana məmnunluğunu bildirməyə gəlmişdi bu quşcuğaz. Günün günorta çağında Diogenin əlində çırağ axtardığı kamil, kamallı insana. Vaxt tapdıqca mənə baş çəkən, gün-güzəranımla maraqlanan, dərd-sərimə şərik olan, evimin divarlarındakı çat, tökülən suvaq belə nəzərindən yayınmayan insana. Heç bir köməyim dəyməyən, yaxşılığım, hörmət-izətim keçməyən insana. Bəlkə qarşımdayı təbiət incisi heç də adi quş yox, Süleyman peyğəmbərin elçisi, əsir torpaqlarda uyuyan doğmalarımın ruhu...

Yerindən tərpənmədən, mənimlə qabaq-qəşər dayanan Şanapipiklə Peyğəmbər kimi dil tapıb açıq-saçıq danışa bilməsəm də, onun nə demək istədiyini balaca, mərcan gözlərinin aynasında aydınca oxuyurdum. Xırman sovruga gələn bu anlarda bütün diqqətim ona yönəlmişdi.

Şanapipiyni şahlara məxsus tacı bərdən daraqlandı. Alabəzək qanadları açıldı. Havaya qalxıb ağacların arasına dövrə vurdu. Bir anlığa görünməz oldu. Hara isə uçub getdi. Lakin məni tək-tənha qoymaq istəmiş kimi peşman-peşman geri döndü, əvvəlki yerində sakitcə dayanıb mənalı-mənalı üzümə baxdı, mütəəssir görkəm aldı. Bu ecəzkar quş bütün diqqətimi özünə cəlb etdi. Quş qiyafəsinə bürünmüş şüurlu məxluq nə isə düşünür və məni düşündürürdü...

Xəyallar aləminə baş vurdum. Şanapipiyni qanadlarında Xəzərin maviliklərindən, Şüvələndəki bağ-bağçamdan uzaqlaşdım. Dünyaya göz açdığım Əliquluuşağının səmasından dəli bir həsrətlə əsirlik əzabına düşən torpaqlarımızı seyr etdim. Meşələrlə və kol-kosla örtülmüş dağların, bozuntul, çöpür qayaların arasından çırpınan Bərgüşad çayına baxdım. Bir vaxt Bərgüşadın hələ bəstələnməmiş həzin nəğməsini dinləməkdən zövq alırdım, incə qəlbim ehtizaza gəlirdi. İndi Bərgüşadın səsi başqalaşmışdı. Çay, ətrafdakı viranliklərə, doğma insanların hənirtisinə həsrət qalan, vəhşiləşən çöllərə, çəmənlərə, gen dərələrə, yastı təpələrə yas tutub yanıqlı-yanıqlı ağı deyirdi. Bərgüşad bir vaxt dərinliklərinə baş vurduğum, duruluğunda durduğum, xoşhal olduğum, dinclik, rahatlıq tapdığım çay deyildi. Suyu da xeyli-xeyli azalmışdı, dayazlaşmışdı, yazıqlaşmışdı Bərgüşad?! Kövrək qəlbim tablaşmadı Bərgüşadın çəkdiyi bu zülmə, bu məşəqqətə. Özümü saxlaya bilmədim. Sahildəki qara daşın üstünə çıxıb çaya göz yaş axıtdım. Çay ağlayanını, axtaranını tapıbmiş kimi dirçəldi, çalxalandı, qıvrıldı, ilıq dalğaları əl-ayağımı yaladı, şahə qalxıb yanaqlarımda gilələnen göz yaşımı yudu.

Balıqları da qeybə çəkilməmişdi Bərgüşadın.

Sahibli günlərində insafli torğular balıqların irisini tutub xırdalarını suya buraxırdılar. İndi... İndi yadlar, yağlar gündə-günaşırı partlayıcı ilə suyunu göyə sovrurlar. Balıqlar irili-xırdalı məhv olur. Sahillərini üzüm, gilə, gilənar, alma, armud, əncir bağları, yemiş, qarpız, şamama tağları zinetləndirmir Bərgüşadın. Yüz illərdən, min illərdən bəri bu yerlərə üz tutub köç ələyən ördək, qaz sürüləri daha görünmür Bərgüşadın alaçalpov sularında. Bu da ağır dərd, sağalmaz yara olur Bərgüşada...

Kəndimizin səmasında cövlan edən Şanapipiyni alabəzək qanadlarından hara baxırdımsa mənhus mənzərə ilə üzleşirdim. Yolları ot basıb, çiğirlər itib-batıb, haylı-küylü Əliquluuşağı daha kənd yox, min illərlə insan ayağı dəyməyən vəhşi cəngəllikləri xatırladı. Bu laqların çoxu quruyub, məhv olub. Mərmeyvəsi tükənmək bilməyən bağ-bağatı quru səhraya çevrilib.

Arxasınca bozuntul tüstü buraxa-buraxa Xəzərin enginliklərinə doğru şığıyan təyyarənin tükürpədicisi uğultusu məni səksəndirib bayaqdan bəri seyr etdiyim kəndimin xarabalıqlarından ayırdı. Çillə yuxusundan təzəcə ayılıbmış kimi nurdan düşmüş gözlərimi gəniş açdım. Şanapipik hələ də yerindən tərpənmədən lal-dinməz mənə baxırdı. Fikrimi dağıtmaq, məni tilsimləyən quşcuğazın səhrindən xilas olmaq üçün yazı məsamın arxasından qalxıb dəhlizin uzaq küncündəki televizoru açdım. Ekranında Minsk qrupunun həmsədrleri deyilən üç nəfər bəzburutlu diplomat görünürdü. İyirmi ildən çoxdu Qafqazın müharibə şəraitində yaşayan iki qonşu respublikası arasında yol ölçən, dedikləri məntiqsiz, mənasız sözlər havadan asılı qalan və nəhayət, Xəzərin küləklərinə qərğ olan üç diplomat yenə də ədalətli, vicdanlı, xeyirxah münsif olmaq yox, təmsil etdikləri dövlətlərin pərdəarxası siyasətçilərinə xidmət edən tərzdə danışdılar. Düyünə düşmüş bu müşkül məsələnin həllində guya narahət olduqlarını car çəkən böyük-böyük dövlətlərin başçıları da xeyli-xeyli ağıl işlədib, baş sındırıqdan sonra yol göstərirlər ki, bütövlü kəsmə, paraya dəymə, doğru doyuncu ye. Kəndimizin dili ilə desək, vallah-billah onlar ikibaşlı danışdılar. Və ya atı torbalı döyüşdürüdü. Atəş-kəsi pozmayın, müharibə söz-söhbətini də qatlayın qoyun qəzil palazın altına. Özünlü danışın, özünlü dil tapın, axırda da, siz nə qənaətə gəlsəniz, biz canbaşla ona razı olub canı-dildən əl çalarlıq. Bu bayağı sözləri eşidəndə bişmiş toyuğun şaqqanaq çəkib gülməyi gəlir.

Sərkisyanlar da küreyini Gümrüdəki silah arsenalına, orda-burda suyu bulandıran, ara qarışdırın erməni lobbisinə, "forpostu" olduqları ölkələrə söykənib deyirlər ki, dəli Nəzərəm, belə gəzərəm. Ona görə də Şanapipik televizordakılara baxanda iyirmi ildir təkrar-təkrar deyilən, lakin əməli nəticəsi olmayan, çeynənmiş, çürük söz-söhbətlərdən bezibmiş kimi üzünü əks tərəfə çevirdi və həmsədrlərin yerinə xəcalət çəkdiyindən onun baxışlarında acı istehza dolaşdı. Və üzünü mənə çevirib dimdiyini yerə döyə-döyə qərribə bir səs çıxartdı. Hiss etdim ki, Əliquluuşağı Bəhtər kişini xatırlamaq istəyir. Kənddə qoluna bəlgə dolayıb, iki nəfər dava-dalaşa çıxanda, Bəhtər kişi sinəsini irəli verib əlində dəyənək evvəlcə əsas təqsirkarın eninə-boyuna ölçürdü, sonra da dalaşdığı adama təpinib, üstəlik

də bir-iki şillə vurub oturdurdu yerində. Bununla da dava-dalaşa son qoyulurdu. Ortalığa qan tökülmürdü. Və axşam tərəfi də kənd ağsaqqalı Bəhtər kişi dalaşanları bir yerə yığıb, qabaqlarına duz-çörək qoyub, öyüd-nəsihətini verib, aralarında mehribançılıq yaradırdı. Kimin nə həddi varıydı, kənd ağsaqqalının bir sözünü iki eləsin?!!

İndi neynəyəsən ki, üç həmsədrin və onları təmsil edən üç dövlət başçısının Əliquluuşağı Bəhtər qədəri insafı, mürvəti, hünəri, tərəri yoxdur. Sözlünün kəsəri olmayan kişi də başına papaq qoymaqdansa, alıca-güllücə ləçək bağlasa yaxşıdır. Şanapipiyni ürək ağrısı ilə dediyi bu sözlərin meğzini, mənasını aydınca başa düşürdüm. Həmsədrlər də özlərinə, sözlərinə hörmət edib, daş-ətəklərindən töküüb, yürüdükləri iki-üzlü, ikibaşlı siyasətlərinə son qoysalar və diplomatik gedişlərini doğru-dürüst, ədalətli, beynəlxalq qayda-qanunlara uyğun məcraya yönəltsələr, yəqin ki, əsir torpaqların daşı-qayası, qaçqın şəhərciklərin zavallı sakinləri dilə gəlib dönə-dönə onların yeddi arxadönənə rəhmət oxuyar, özlərinə də uzun ömür arzulayalar. İyirmicə günə həll oluna biləsi məsələni iyirmi il uzadıb Yerevanla Bakı arasında yol döyüb yorğun olmazlar. Və həm də töhmət-tənədən qurtarıb, özlərini dilsiz-ağızsız şanapipiye və ya bişmiş toyuğa güldürməzlər.

Şanapipik bu sözləri əbəs yerə demirdi. Zavallı quşcuğazın da sinəsi çalın-çarpaz dağlı idi. Kəndlilərimiz demişkən, yas düşəndə hərə öz dərdinə ağlayır. Şanapipik də iyirmi ildən çoxdur ağlamalı günlərə qalıb. Əsirlik əzabı çəkən Əliquluuşağının həndəvərində saysız-hesabsız quş var. Kəndin ara-bərəsində gəzib-dolaşan, insanlara ən çox yaxınlaşıb-yovuşan, yalnız başında tac gəzdiren şanapipiklər, boz sərçələr və qayçıquyruq qaranquşlardır. Şanapipiklə uşaqıqdan həmrəy, həmsöhbətim. Gündə, günaşırı qapımıza gəlirdi. Fatma qocanın toyuq-cücəyə səpdiyi dənə orta q olurdu. Əksər evlərin divarına qalın suvaq çəkildiyindən qonşuluqda kimsəsiz həyat sürən Sona qarının Nuh əyyamında tikilmiş dördüddüklü damının yırtıq-deşik divarlarında yuva qurub bala çıxardırdı. Dəcəlxata vaxtlarımda tez-tez Sona qarının damının divarına dırmanıb Şanapipiyni çil-çil yumurtalarına, hələ tükənməmiş zılfə balalarına heyranlıqla baxırdım. İnsafıçünə, Şanapipiklə "görüşə" əliboş getməyirdim. Çünki - əliboş qonaqdan qurumsu iyi gələr-deyiblər. Ona görə də evdən xəlvətçə çırpışdırdığım düyüden, yarmadan, darıdan sovqat aparıb yuvasının qəşşərinə səpirdim. Sonra da xəlvətə çəkilib Şanapipiyni dənə necə dimdiklədiyinə, balalarını necə yemlədiyinə baxmaqdan ləzzət alırdım. Ancaq Şanapipiyni yuvasına, balaca-balaca çil yumurtalarına, hənirtimi alanda ağzını açıb yem istəyən tükənməmiş balalarına əsla toxunmurdum. Sona qarı həmişə deyirdi ki, quşlara deyib-dolaşmayın, yuva dağıtmaq günahdır, Allahın acığı tutar. Onu da göydəki gözəgörməz yaradıb. Sona qarının övladı yox idi. Əri də çoxdan dünyasını dəyişmişdi. Hansı təsadüf-dənsə vaxtilə ər-arvad Aşqabaddan gəlib burada məskunlaşmışdılar. Ona görə də Sona qarının yaxın-uzaq qohum-əqrəbəsi yox idi. Onu - əl tumaq Əlidən qalıb - müləhizəsi ilə dolandırtdılar. Qoymurdular yemək-içməkdən, odun-ocaqdan, pal-paltardan korluq çəksin. Sona qarı deyirdi ki, bu quşları bir gün görməyəndə darıxıram. Şanapipiyni yerinə, duruşuna, alabəzək qanadlarına, başının tacına baxanda fərəhlənirəm. Kimsəsiz həyat sürən Sona qarı Şanapipiye sığınmışdı, Şanapipik də Sona qarıya.

“Yarımqıq əlyazma” romanının müəllifi

İFTIXAR PİRİYEV
iftihar-piriyev@mail.ru

Mənbəyi sadə el dilinin dərin hikmətindən yaranmış şifahi xalq ədəbiyyatına söykənən Azərbaycan ədəbiyyatı, tarixi boyu şərqdə öz fəlsəfi dərinliyi, güclü hikməti, poetik qüdrəti, qeyri-sağlam mühitə qarşı kəskin və barışmaz mövqeyi, zaman-zaman yeniləşən ruhu, inkişaf dinamikası, çoxşaxəli ədəbi nümunələri və bütün bunları yaradan nəhəng ədibləri ilə elə bir zirvəyə yüksəlib ki, həmin zirvə dünya ədəbi mühitinin hər tərəfindən parlaqcasına görünür və hətta bu mühitə öz təsir qüvvəsi ilə müəyyən mənada istiqamət yaratmağa da nail ola bilər.

Böyük Nizami Gəncəvinin “Leyli və Məcnun” əsərinin təsirindən yaranan dünya inciləri buna ən münbit aydınlıq gətirə bilən bir danılmaz sübutdur desək, yanılmadığımızı əminlik ifadə etmiş olarıq!

İmadəddin Nəsimi həm dərin fəlsəfi yükü, həm poetik gücü, həm zəngin, yüksək milli ruhu, həm də əyilməz vüqarı ilə, cahanı özünə sığdıran və heç vaxt məsləkindən və əqidəsindən dönməyən, bu gün də bizim qürur yerimiz kimi ruhunu hər birimizin ruhuna hopdurmuş qüdrəti ilə, dünya poeziya aləmində günəş kimi şölələnən nümunələr yaratmış bir Allah vergisidir!

Oxunduqca, öz lirik-romantik ovqatı ilə ağı başdan alan, özünün son dərəcə yüksək poetik ekstazi ilə sözü əlçatmaz ənginliyə ucaldan, ucaldığı yüksəklikdən, hələ də onun ətrafında dolanaraq ona çatmağa can atan dünya ədiblərinin yaradıcılığına işıq salan nəhəng Məhəmməd Füzulinin, zaman keçdikcə əntiq əy-yarı daha da yüksəlir və daha da şövqlə parlayır!

Mirzə Ələkbər Sabir əsrlərdə bir yetişən (Sabirin Sabirdən başqa hələ ki, əvəzi olmadığı da bir həqiqətdir!) təkrarsız, dərin bir ümmandır! Əlçatmaz bir zirvədir!

Və sair...

Burda bir haşiyyə çıxmaq istəyirəm:

Biz, tarix boyu Azərbaycana tamah salmış, bu məmləkəti işğal etmiş bütün fəhşlərin hamısının Qarabağa Azərbaycanın cənnət guşəsi kimi dəyər verdiklərini tarixi sənədlərdən oxuyuruq. Düşünürsən ki, niyə məhz Qarabağa? Axı Azərbaycanın bütün ərazisi gözəldir. Mənim bu sözüm təvazökarlıqdan kənar ki-

mi anlaşılmasın. Bunun həqiqət olduğu hamımıza bəllidir. Gədəbəy, Kəlbəcər, Gəncə, Mingəçevir, Daşkəsən, Göy-göl, Balakən, Zaqatala, Qax, Şəki, Oğuz, Qəbələ, İsmayilli, Şamaxı, Bakı, Təbriz, İrəvan, Dərbənd, Borçalı və sair. Mənə belə gəlir ki, ona görə Qarabağın adını tuturlar ki, bu təkcə ərazinin gözəlliyi ilə deyil, həm də bu gözəlliklə vəhdət yaradan, bütün Qarabağda doğulan hər bir azərbaycanlının avazı ilə dəyərləndirilir. Mən, “azərbaycanlının” deyirəm. Qarabağda son bir neçə yüzillikdə başqa millətlər də doğulub. “Bəs nə üçün bu avaz yalnız Azərbaycan millətinə məxsusdur?” sualının cavabı çox sadədir. Çünki azərbaycanlılar bu torpağın iqlimində yaranmış, əsrlər boyu havasını udmuş, suyunu içmiş və sayı bəlli olmayan bir tarixin gedişində formalaşmış bu həddə gəlib çıxmışdır. Bax, fikrimə bu kontekstdən baxanda aydın olur ki, Azərbaycan torpağı, azərbaycanlılar, heç bir mübaliğəsiz, zəngin mənəvi sərvət sahibləridir və digər sahələr kimi dünyaya ədəbi aləmində də öz yerini məhz bu qüdrətdən alaraq müəyyənləşdirir. İnanın ki, bu qədər sərvətlər sahibi olan biz, bircə cəhətimizdə inqilab edə bilsək; hər birimiz öz yerimizi ağılla müəyyənləşdirə bilsək, dəyər sahiblərimizə layiqincə dəyər verə bilsək və anlasaq ki, bizim varlığımız yalnız cismi bağlılıqla bir-birinə qohum deyil, biz, məhz mənəvi bağlılıqla qan qohumuyuz, onda istər-istəməz bütün cəhətlərdən sürətlə yüksələ biləcək və ədəbiyyat adamlarımız ədəbi aləmdə, incəsənət adamlarımız incəsənət dünyasında, elm adamlarımız elm məkanında, siyasətçilərimiz siyasi meydanda nümunə olduqlarını təsdiqləyə və yüksək sıçrayışla bütün parametrlərdən məhz Nizami, Nəsimi, Füzuli, Sabir zirvəsinə ucala biləcəyik. Təəssüf ki, Tanrı bizə hər şeyi bəxş etdiyi kimi, özümüzün özümüze sevgimizi əsirgəmiş və bizi bu xüsusda imtahana çəkərək öz anlayışımıza buraxmışdır.

“Anlamaq dərdi!..” bu barədə ölməz Mirzə Cəlil ömrünün sonuna kimi üsyan dərəcəsinə qədər mübarizə aparmış, anlatmağa çalışmışdır... heyhat!..

Bu gün bütün sahələrdə olduğu kimi, ədəbiyyat sahəsində də yaranmış çox dolğun və münbit mühitdə yeni və çoxlu, meydana yüksək istedadla atıla bilən ədiblərimizin yetişə biləcəyinə heç şübhə yoxdur. Çünki yuxarıda qeyd etdiyim kimi, bu bizə Tanrı vergisidir. Bizim poetik ruhlu xalq olduğumuz, daxili poetikamızdan doğan dilimizin zənginliyi, şirinliyi və ədəbi gücü ilə öz haqqını tapır.

Heç uzağa getmədən yaxın keçmiş nəzər salsaq, M.P.Vaqifin, M.Müşfiqin, H.Cavidin, C.Cabbarlının, S.Vurğunun, R.Rzanın və sairələrin yaratdığı bir-birindən fərqlənən və geniş mövzu dairəsi, fəlsəfi gücü, poetik ruhu ilə seçilən bu poeziya nümunələrinin dediklərimizə sübut olduğu göz qabağındadır. Hələ şifahi xalq ədəbi nümunələrindən qaynaqlanan məhz belə güclü poeziya qüdrəti, öz poetik ruhu ilə nə-

rə də sirayət etməklə, Azərbaycan ədəbiyyatında saysız-hesabsız poetik ruhlu nasirlərin yetişməsinə təkan oldu. Azərbaycanda ədəbiyyat yaranandan ta bu günə qədər ədiblərimiz Azərbaycan ədəbiyyatında boşluq yaranmasına imkan vermədilər. Realizmdən romantizmə, romantizmdən modernizmə, postmodernizmə, postpostmodernizmə qədər bir mərhələni aşdılar. Yaranmış bu cərəyanların içində ayrıca bir mərhələ kimi yeniləşmə prosesinə qədəm qoyan 60-cılar ədəbi nümayəndələri isə ədəbiyyata yeni ruh, yeni nəfəs, yeni üslub gətirməklə sonrakı cərəyanlara keçid üçün zəmin yaratdılar.

Bu prosesdə, 1980-ci illərdə ilk yazıları ilə, geniş ədəbi ormanda təzə-tər nəfəsi, ruhu, üslubu, fərqli yazı palitrası ilə diqqəti çəkən Kamal Abdulla imzalı bir yazıçı da boy verməyə başladı ki, onun yaradıcılığı istər şeirlərində, istər nəsr əsərlərində, o cümlədən dramaturgiyasında, hətta publisistik yazılarında da özünəməxsusluğu ilə seçildi. Onun, /Əvvəl-axır yazılanlar/ (1990), /Yolun əvvəli və axırı/ (1993), /ÜÇ YÜZ AZƏRBAYCANLI/ (2007), essələr topluları; /Gümüş dövrün sirləri/ (2001) tərcümələr kitabı; “Qəribədi, deyilmi?!” (1998), “Kədərli seçmələr” (2002), “Yolun sahibi” (2004) şeirlər kitabları; /Dəvə yağışı/ “Drujba Narodov” jurnalı (№3. 2006), /Xaron, mərhəmətli xaron/ “Literaturnaya qazeta” (№27. 5-11. 07. 2006), /Parisin seçimi/ “Literaturnaya qazeta” (№3. 2009), /Çəngəl çiçəyi/ “Literaturnaya qazeta” (№34. 1-7 sentyabr, 2010), /Bir yay axşamı/ “525-ci qəzet” (26 noyabr, 2011) hekayələri və /Hekayələr/ (2008) kitabı və s. çoxşaxəli yaradıcılığı, öz müasirliyi və bənzərsizliyi ilə diqqət mərkəzindədir.

O, dilçilik elmi sahəsində yazdığı, /Azərbaycan dilində sadə cümlə sintaksisinin nəzəri problemləri/ (1983), /Müəllif-əsər-oxucu/ (1985), /Gizli Dədə Qorqud/, /Sirriçində dastan və yaxud gizli Dədə Qorqud-2/ (1999), /Azərbaycan dili sintaksisinin nəzəri problemləri/ (1999), /Bakı Slavyan Universitetində mühazirələr/ (2003), /Azərbaycanca danışmaq/ Mişel Malerblə həmmüəlliflikdə, (2008), /Mifdən yazıya və yaxud Gizli Dədə Qorqud/ (2009), /Dilçiliyə səyahət/ (Dilçi olmayanlar üçün dilçilik) (2010), /Azərbaycanca danışmaq. Dil və mədəniyyət/ (2010), /AZƏRBAYCANCA DANIŞAQQ. Ölkə və onun dili/ (2011), /Məqamlar. (Kamal Abdullanın yaradıcılığı ətrafında yaradıcılıq söhbətləri) (2011), /Azərbaycan dilində sintaktik bütövlər/ (2012) kimi geniş əhatəli, dərin məzmunlu, mühüm əhəmiyyətli, çoxcəhətli elmi əsərləri ilə Azərbaycan dilçilik elminin inkişafına və tədqiqinə böyük xidmətlər göstərmişdir.

Kamal Abdulla araşdırmaları zamanı Dədə Qorqud dövrü kimi çətin və dərin fəlsəfi layları olan bir zənginliyə varid olduğca və daha dərin qatlara getdikcə, həmin dövrün ruhi qidasından aldığı enerji ilə, yaradıcılıq aləminə baş vurduqdan sonra mistikada axtardığı müasirliklə, müasirlikdə axtardığı mistikanın ini-

kasını yarada bildi.

Kamal Abdullanın yaradıcılığında sezilən, ədəbi mühitin içində intişar edən, oyun içində oyun yaratmaq, yuxu içində yuxu görmək, yataraq, yatmamaq, ölərək, ölməmək və s. yaratdığı orijinal ədəbi fənddir. Müəllif bu fəndlə özünə bir mərkəz nöqtəsi qurur. Həmin nöqtədən müəllif, ağla-qara, varla-yox, olumla-ölüm, canla-ruh arasındakı məsafəni müəyyənləşdirir və istədiyi halda həm bu, həm də digər tərəfi müşahidə edə bilir. Bu müşahidələr sözsüz ki, nəhayətdə orta nöqtədə dayanan müəllifin iç dünyasında hər iki tərəfin qovuşma məkanına çevrilir və orada özünə rahatlıq tapa bilir. Nəhayətdə, reallıqla irrealıq arasındakı enerji, canla ruh arasındakı bağlantının qaynaq nöqtəsində birləşir və bu nöqtə Kamal Abdullanın yaratdığı ədəbi zərrədir ki, o zərrə istənilən halda müəllifin ilham mikroskopunda böyüyür və kiçilə bilər. Böyüyərkən hərəkətə keçir, kiçilərkən özünə yığılır və bu da, ədəbi mühitdə, istənilən halda, istənilən formada özünü ifadə edə bilmək hökmünün sahibi olaraq, bir istedadın qüdrətinin nüvəsi kimi özünə yer alır.

Kamal Abdulla yeniliyi sevən yazıçıdır. Bəzən dramaturgiyadan söz düşəndə, ədəbi tənqid, novator yazıçıları klassik kanonlara toxunmaq tələbi ilə, ənənələrin qorunmasına və klassik formadan kənara çıxılmamasına vadar etməyə çalışır. Klassik formadan kənara çıxan müəlliflərə irad tutulur, bunun yolverilməz olduğu bildirilir. Lakin hesab edirik ki, teatr bütün stereotipləri darmadağın etmək qüdrətinə malik bir məkandır və bu məkanda ölçü-biçi səhnənin öz ruhunun tələbi ilə hesablanır.

Səhnə, qeyri-adiliyi, gözlənilməz dəyişikliyi, ecazkar sehri, heyrətamiz yeniliyi, sərhədsiz əfsunu, eləcə də özünün dərin mahiyyət yükü ilə idrakı, təfəkkürü silkeləyən, yerindən oynadan, gah dərin qatlarda çabaladan, gah da dayaz çuxurda yarılmışa çalınan bir mənşəni və yaxud maraqlı, zəngin koloritli oyun üslubunu, ölçüsüz gedişatı daha tez tanıyır və daha yaxşı realizə edə bilir. Əslində yarandığı vaxtdan, hərəkətsizliklə, yalnız deklomasiya söyləməklə öz bünövrəsini qoyan teatr sənəti zaman-zaman öz elastik xüsusiyyəti ilə cildəndə cildə düşdü və bu günün teatr sənəti artıq eksrompt gedişata daha çox meyli göstərir. Bunun əsas üstün cəhəti odur ki, hər şey gözlənilməzlikdən yaranır və belə vəziyyətin iş mexanizmi sənətkarın oyun imkanlarına da sərbəstlik, genişlik və təbiilik ruhu qatır.

Bir məsələni də unutmamalıyıq ki, artıq uzun illərdir ki, rejissorlar ən böyük klassiklərin belə əsərlərinə kifayət qədər müdaxilə edirlər. Doğrudur, bəzən həqiqətdən də bu müdaxilələr əsəri deformasiyaya uğradır və bu doğrudan da yol verilməzdir. Lakin elə müdaxilələr də olur ki, həqiqətdən də səmərə verir. Bu isə anlaşılındır. Ona görə də bu günkü dramaturgiya elə incəlik və həssaslıqla, elastik texnologiya ilə

haqqında yarımçıq məqalə

yaradılmalıdır ki, orada rejissorun işləmək imkanı genişlənsin və xəmiri istədiyi kimi yoğura bilsin və nəhayət gözəl bir məhsul ortaya çıxarsın. Kamal Abdulla heç vaxt rejissorla məhdudiyət qoymur və yazdığı əsərlərin elastik imkanlarına o qədər arxayındır ki, bilir ki, rejissor o məzmunun içində sərbəst olaraq, müəllif qayəsini açmaq üçün öz təxəyyülünü istədiyi kimi istismar edə biləcək və ona da əmindir ki, əsər heç bir deformasiyaya uğramayacaq. Belə yaradıcılıq, sözün əsl mənasında səmərəli və maraqlı nəticə ilə yekunlaşır.

Müasir teatr prosesi tələblərinin çərçivələrinə sığışmadığı üçün öz plastikasının gücü ilə absurd teatr poetikasının üst qatına qədər miqyasını böyüdən, Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrindən olan Kamal Abdulla "Unutmağa kimsə yox" (1995), "Ruh" (1997), "Elə bil qorxa-qorxa" (2001), "Bir, iki-bizimki!" (2003), "Cusus" (2004) və s. pyeslərinin ovqatında, teatr mühitinə öz ruhu ilə yeni bir əhval, fəlsəfi dərinlik gətirən müəllif olaraq yerini müəyyənləşdirmişdir. Odur ki, Kamal Abdullanın əsərləri Azərbaycan teatrlarının demək olar ki, əksəriyyətində öz parlaq səhnə təcəssümünü tapa bildi.

Gürcüstan Respublikasının, Estoniyanın səhnələrində sevilərək tamaşaya qoyulmuşdur. C.Cabbarlı adına İrəvan Dövlət Azərbaycan Dram Teatrının səhnəsində hazırlanan iki əsəri, "Elə bil qorxa-qorxa" (rejissor Mahumənzər Hüseynova, 2001) və "Unutmağa kimsə yox" (rejissor Gümrəh Ömər, 2010) böyük tamaşaçı marağına səbəb oldu. Marağa səbəb olan cəhət nə idi? Hər iki əsərdə müəllif, bütün insanların həmişə anlamaq istədiyi real dünya ilə irreal dünya arasındakı məkanın rənglərini, ovqatını və qəribəliklərlə dolu olan seyrini, insan ruhunun mistik qaloqramları ilə real gerçəkliyi arasında vurnuxan hiss, duyğu siqnalının dinamik çırıntılarını sanki həqiqətə çevirir və bu həqiqətdə insan özünü tapmağa çalışır.

Orijinal səhnə əsəri olaraq "Elə bil qorxa-qorxa" tamaşasının rejissoru Mahumənzər Hüseynova ən yaxşı rejissor işinə görə mükafata layiq görüldü. Bu mükafat, rejissorun modern yozumu ilə, əsərdəki müasir təxəyyül parametrləri vəhdətinin təltifi idi.

Odur ki, Kamal Abdulla dramaturgiyasına olan maraq, İrəvan teatrının səhnəsində müəllifin növbəti, "Bir, iki-bizimki!" əsərinin, Gümrəh Ömər rejissorluğu ilə, beynəlxalq layihə çərçivəsində, 2013-cü ildə səhnə təcəssümü tapmasını nəzərdə tutur.

Bəzən oxucular, hətta Kamal Abdullanı yaxından tanıyan insanlar belə, Kamal Abdullanın əsərlərinin çox mürəkkəb olduğunu dilə gətirirlər. Mən bununla heç cürə razılaşıram. Əksinə, belə hesab edirəm ki, Kamal Abdullanın mövzuları çox sadə hadisələrin içindən dərin qatlara baş vurur və oxucunu da ora dəvət edir. Məsələn, "Elə bil, qorxa-qorxa". Bu pyesin adına fikir verin. Nə qədər

sadədir. Lakin düşünəndə ki, "qorxa-qorxa" sözü varsa, onda bəs niyə "elə bil"?.. Bəli, Kamalın orijinallığı məhz bundadır. "...qorxa-qorxa"nın əvvəlinə əlavə etdiyi "elə bil" kəlməsi oxucunu diksindirir. "Elə bil, qorxa-qorxa... nə?" maraqlıdır. Və yaxud çox sadə deyim "Bir-iki, bizimki". Müəllif bu sadə el deyimlərinin içindəki hadisələrdə insan taleyini elə orijinal nöqtədən aydınlaşdırır, burada, realıqla irrealiğin zərrəciklərini elə cür oynadır, qaynadıb-qarıdır ki, oxucu və ya tamaşaçı özünü öz ruhsal dünyasında tapır, rahatlaşır, sərincəşir, sakitləşir, sütləşir və canı ilə ruhu arasındakı məsafədən, real dünyası ilə ruh dünyasındakı məhrəməne bağlılığa qovuşur. Nə qədər gözəl ovqatdır! Və yaxud, "Unutmağa kimsə yox" bu sadə kəlmə nə qədər geniş mövzunu özündə ehtiva edə bilir. Burada insan nə qədər suallarla üz-üzə dayanır və düşündükcə elçatmaz, ünyetməz məsafələrin yolçusuna çevrilir. Və sair...

Mən Kamal Abdullanı uzun illərdir ki, tanıyıram və onun həm müsbət keyfiyyətlərlə mükəmməl zənginliyə malik olan bir insan kimi, həm də bir vətənpərvər, sadə azərbaycanlı oğlu, böyük alim, nəhəng ədib və teatr xadimi, eyni zamanda ictimai xadim və mütərəqqi ziyalı kimi hər zaman diqqəti özünə cəlb edə bilən (buna məxsusi çalışmasa belə!) qeyri-adi təsir qüvvəsinə malik bir fəlsəfi düşüncə, geniş təfəkkür, dərin ağıl, müdrik idrak sahibi olaraq ətrafa güclü təsir bağışlayan, çoxşaxəli zəngin elmi biliyi, ədəbi-bədii mükəmməlliyi və poetik ruh qüdrəti ilə cəmiyyətdə özünün rəng palitrasını yaratmış, son dərəcə özünəməxsus bir aləmdən və dünyadan cəmiyyətə baxan və cəmiyyəti bu baxış nöqtəsinə doğru istiqamətləndirən bir işıqlı şəxsiyyət olduğunun müşahidəçisiyəm. Bu işıqlı insan, özünəməxsus, maraqlı, qeyri-adi üslubu, bənzərsiz koloriti, ruhsal ovqatı, oxucunu saldıqı mürəkkəb döngələrdə və çətin keçidlərdə asanlıqla düz yola çıxara bilən, gözənilməz sadəliyə qovuşduran fəndləri ilə müasir ədəbi mühitin içində fosfor bəcəyinin qəribə rəngbərəng işıltısı kimi qaranlıq mühitədə belə daim öz işığı ilə görünür, seçilir və klassik nümunəyə çevrilən bir yolun

izini yaradır.

Kamal Abdulla ilk növbədə yaradıcı insandır. Sonra o, dərin ağıl sahibi olan və bilik və bacarığı ilə elmi mükəmməl öyrənən, elmə sözün əsl mənasında yenilik gətirən bir elm adamı anlamında dərk olunması vacib hesab edilən ziyalıdır.

Kamal Abdulla ədəbiyyata da-istər nəsr yaradıcılığında, istərsə də nəzm yaradıcılığında öz romantik ruhunu, lirik ovqatını, kosmopolitik, real və irreal atmosferini oxucunun idrakında yerləşdirmək və onu bu orijinal aləmə salmaq gücü ilə öz ədəbi nəslinin nümayəndələrindən ciddi şəkildə fərqlənir və belə hesab etmək doğru olar ki, bu yazıçı, oxucusunu öz tilsimində sehriləyə bilirsə və bu sehrdə onun təfəkkür, idrak arenasına daxil ola və o arenda sərbəst hərəkət edə bilirsə, bu, artıq yeni dünyada, yeni düşüncənin hakimi olaraq hökm sahibinə çevrilməsinin təzahürüdür. Belə güc, yazıçını həm şəxsiyyətə çevirir, həm oxucunun beynində hər an öz işartısı ilə onun təfəkkürünə təsir etməklə oxucunu öz arxasınca apara bilir. Bu da o deməkdir ki, bu cür yaradıcılıq yolu cəmiyyətin müasir ruhda formalaşmasına və bir ədəbi cərəyanın işığında zülmətin içindən rahat keçə bilməsinə meydan yaradır.

Azərbaycan elminin, ədəbiyyatının, mədəniyyətinin və ayrılıqda teatr sənətinin inkişafına bir sıra bənzərsiz töhfələr vermisi parlaq bir sima olan Kamal Abdullanın teatra olan sevgisi təkcə əsərləri ilə ifadə olunmur. Vaxtilə Mədəniyyət fondunun nəzdində "Sönməyən ulduzlar" adı altında yaratdığı teatr meydanında, sənətdən getmiş və ya küsmüş, unudulmuş qocaman sənətkarların bir növ könlünü oxşamaq, onlarda həyat eşqi yaratmaq, onlara stimül vermək üçün, onları bir yerə topla-yıb, elə həmin sənətkarların özünə tamaşalar hazırlatdırır və geniş tamaşaçı kütləsinin qarşısında onlara meydan yaradırdı. Bu iş nə qədər xeyirxah bir missiya idi. Yadımdadır, onların Akademik Milli Dram Teatrının səhnəsində oynadıkları S.Vurğunun "Vaqif" əsərinin tamaşası. Həmin gün bir teatr bayramı miqyasına yüksəlmişdi.

AMEA-nın müxbir üzvi, filologiya elmləri doktoru, professor, ictimai xadim Kamal Abdulla artıq neçə il-

lərdir ki, Bakı Slavyan Universitetinə rəhbərlik edir. Bu sahədə də, yaradıcılığında olduğu kimi, sadə iş prinsipindən çoxcəhətliliyə doğru inkişaf edən, dərin qatlara qədər yüksələn özünəməxsus yanaşma metodu ilə, zəngin prinsipləri özündə ehtiva edən üsulla tələbələrə peşəkar mütəxəssis kimi yetişmələri üçün sərbəst, rahat, mükəmməl, sağlam, dolğun təhsil almalarına münbit şərait yaratmışdır.

Kamal Abdulla üçün orta hədd yoxdur. O, aşağı həddi isə ümumiyyətlə tanımır və belə düşüncə sahiblərinin cəmiyyətdə yüksək mövqə tutmaması üçün müdam mübarizə aparır və yüksək ağıl sahiblərini də bu yolda həmişə mübarizəyə çağırır.

Uzun illər idi ki, gah şeirlər, gah hekayələr, gah esselər, gah publisistik yazılar, gah dram əsərləri yaradan bu istedadlı Azərbaycan ədibi artıq neçə illərdir ki, "roman" adlı daha geniş ümmana baş vurmuş, o ümmanda şahə qalxan dalğaları, burulğan yaradan fırtınaları çox rahatlıqla keçib, sakit bir sahilə doğru gəlib çatmışdır. Bu sahilə o, özü ilə bir neçə roman getirib çıxara bilmişdir. "Yarımçıq əlyazma" (2004), "Tarixsiz gündəlik" (2005), "Sehrbazlar dərəsi" (2006), "Unutmağa kimsə yox..." (2011). Bu romanların hamısı yuxarıda sadaladığım janrların dalğasının damcılarında süzülüb gəlirdi.

"Yarımçıq əlyazma" əsəri, bu görkəmli ədibin əsərlərinin içərisindən bütün yaradıcılığı boyu misqal-misqal böyüyən, monumental miqyasa yüksələn böyük sənət incisidir. O, bu əsəri ilə bir neçə xalqın dilində Azərbaycan ədəbiyyatının nümayəndəsi olaraq təmsil olunmaq və sevilmək haqqını qazanıbsa bu qürurverici bir hadisədir. Bununla yalnız və yalnız qürur duymaq lazımdır. Çünki Kamal Abdulla milli şəxsiyyətdir, milli vətəndaşdır, milli alim, yazıçı, şair, dramaturq və milli ədəbiyyatı dünya ədəbiyyatı sırasına qaldıran bir Azərbaycan ədibidir. Bu müəllifin yarımçıq qalmayan və yekunlaşması ilə dünya dillərinə tərcümə olunmaq gücünə malik olduğunu sübut edən "Yarımçıq əlyazma" əsərinin cığırı getdikcə böyüyən bir yola çevrildi. Bu yol, dünyanın həmişə maraq nöqtəsində olan ən mötəbər bir mükafat hesab olunan Nobel mükafatıdır ki, çox az sayda müəllifin əsəri layiq bilindiylə halda, "Yarımçıq əlyazma" əsəri mükafata təqdim olunmaq üçün seçilmə haqqını qazandı. Hətta mükafatı almasa belə seçilmək artıq özü çox böyük göstərici və çox mühüm bir hadisədir. Amma mən inanıram ki, Azərbaycanın sərvəti ilə yaranmış "Nobel" mükafatı, azərbaycanlı müəllifə də qismət olacaq və bu təntənədə bir haqq var. Əsərin səviyyəsi və Nobel qardaşlarının Azərbaycana olan ədalət borcu, bu mükafatın bu il Azərbaycana gəlməsinə hüquqi hökm verir. Mən bu yerdə, Azərbaycan elminin və bədii yaradıcılıq kəhkəşanının parlaq simalarından olan Kamal Abdullanın elm və yaradıcılıq xidmətlərinin bir qismini əhatə etdiyim məqaləmi yarımçıq saxlayır və əminliklə mükafatın Azərbaycana gələcəyi günü gözləyirəm. Həmin gün məqaləmin ardını elə buradanca davam edəcəyəm böyük əminlik hissi ilə gözləmə mövqeyinə çəkilirəm.

İsrail İSRAFİLOV
Akademik Milli Dram
Teatrının direktoru

2011-2012-ci illər teatr mövsümü bitdi. Ölkənin teatr prosesi qeyd etdiyimiz dövrdəki fəaliyyətinə ara verdi. Hər bir teatr ötən mövsümdəki fəaliyyətini dəyərləndirmək, görülən işlərə, nəzərdə tutulanlara və əldə edilənlərə dəyər vermək üçün zaman fürsəti qazandı. Ötən mövsüm ölkənin digər teatrları kimi Akademik Milli Dram Teatrının da yaradıcılıq fəaliyyəti yetərincə zəngin oldu.

Teatr sənəti Azərbaycanda tarixən populyar və xalq tərəfindən sevilən bir yaradıcılıq sahəsi olub. 140 ilə yaxın bir dövr ərzində fəaliyyət göstərən Azərbaycan teatri olduqca böyük, şərəfli tarixi inkişaf yolu keçib. Ötən əsrin ikinci yarısında böyük və mürəkkəb teatr dövrü yaşanıb. Təəssüf ki, XX əsrin son onilliyinin ilk illərində bu zəncir məlum səbəblərdən qırıldı və digər sahələr kimi teatr sənəti də tənəzzül dövrünə qədəm qoydu. Düzdür, yaradıcılıq sahəsi olduğu üçün teatr özünü daha tez bərpa etmək qabiliyyətinə malik oldu, amma bununla belə, dövlətin bu sahəyə diqqəti və qayğısı bu bərpa prosesində əsaslı rol oynadı. Ulu öndər Heydər Əliyevin ölkəyə rəhbərliyi dövründə teatr sənəti dövlət səviyyəsində özünün layiqli dəyərini alıb. Mənəvi zənginliyi xalqın böyük sərvəti sayan Heydər Əliyev teatrın inkişafını da daim diqqətdə saxlayırdı. Mədəniyyət siyasətinin bu istiqamətini uğurla davam etdirən möhtərəm Prezidentimiz cənab İlham Əliyev də bu gün teatr sənətinin inkişafına böyük töhfələr verir. Dövlət başçısının məqsədyönlü qərarları ilə teatr sənətinin tərəqqisi, yeniləşməsi, beynəlxalq mədəni məkanda layiqli yer tutması kimi meyllər ictimai rəydə yüksək dəstək qazanıb. Prezident İlham Əliyevin imzaladığı "Azərbaycan teatr sənətinin inkişaf etdirilməsi haqqında" və (19 fevral 2007-ci il), "Azərbaycan teatri 2009-2019-cu illərdə Dövlət Proqramı"nın təsdiq edilməsi haqqında" (19 may 2009-cu il) Sərəncamları, "Teatr və teatr fəaliyyəti haqqında" Qanunun qəbul edilməsi teatrların müasir inkişafında yeni bir mərhələnin əsasını qoydu. Məhz bu hüquqi sənədlər paketi Azərbaycan teatrlarında canlanmanın yaranmasında, müasirləşmə dövrünün başlanmasında təməl rolunu oynadı, teatr sənətinin ictimai-estetik məramının, müstəqil dövlət quruculuğu işində onun yerinin müəyyənləşməsinə təmin etdi, bu sahənin inkişafını labüdləşdirdi.

Ölkə başçısının "Azərbaycan teatri 2009-2019-cu illərdə Dövlət Proqramı"nın təsdiq edilməsi haqqında" Sərəncamına uyğun olaraq, Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin təşəbbüsü, təşkilati və maliyyə dəstəyi nəticəsində 2010-cu ildə Bakıda ölkəmizdə fəaliyyət göstərən 27 teatrın iştirakı ilə ilk Milli Teatr festivalı (22 fevral 2010-da açılış), bu sahənin tarixində ilk dəfə dünyanın 32 ölkəsindən 70-ə yaxın teatr mütəxəssisinin qatıldığı Beynəlxalq Teatr konfransı (2010-cu ilin noyabr ayı), həmçinin A.P.Çexov Beynəlxalq Teatr Festivalının İpək yolu mərhələsi keçirildi. Bu gün teatr xadimlərinə, yaradıcı insanlara qayğı, istedadlı gənclərin üzə çıxarılması, onların bədii axtarışlarının dəstəklənməsi məqsədi ilə həyata keçirilən tədbirlər

... Amma görülməli işlər qalır

də dövlətin daimi diqqətində olan məsələlərdir. Teatrlarda çalışanların maaşlarının artırılması, Fəxri adların, Prezident təqaüdlərinin verilməsi, onların sosial şəraitinin yaxşılaşdırılması haqqında Dövlət başçısının imzaladığı sənədlər mədəniyyət xadimi olan bu insanların yaradıcılıq əhval-ruhiyyəsini daha da yüksəldir.

Artıq 20 ildən artıqdır ki, Azərbaycan öz dövlət müstəqilliyinə qovuşub. Bu müddət ərzində ölkəmiz həyatı fəaliyyətin bütün sahələrində dinamik inkişafa nail oldu, onun beynəlxalq aləmdə nüfuzu artdı. Təbii ki, bu beynəlxalq nüfuz Azərbaycana digər sahələrdə olduğu kimi mədəniyyət siyasətində də ildən-ilə yüksək inkişaf mərhələsinə keçid imkanı verdi, ölkəmizi mədəni dünyanın tərəfdaş ölkəsinə çevirdi. Və müstəqil ölkənin mədəniyyəti, teatri ilə bağlı mükəmməl qanunlar toplusu yarandı. Teatrın yaşaması və fəaliyyəti üçün müvafiq addımlar atıldı, tarixi işlər görüldü.

Aydın məsələdir ki, hər hansı bir sahədə inkişafa nail olmaq üçün, ilk növbədə, müşahidə edilən geriləmənin qarşısını almaq lazımdır. Bu baxımdan, Akademik Milli Dram Teatrının 2011-ci ildəki fəaliyyəti teatrdakı geriləmənin qarşısını almaqda böyük əhəmiyyətə malik oldu. Hər şeydən əvvəl teatrdə uzun illər boyu yığılıb qalan problemlərin həlli prosesi başlandı, kollektivdə mənəvi-psixoloji iqlimin müvazinət tarazlığı əldə edildi, fəaliyyətimizin prioritet istiqamətləri müəyyənləşdirildi.

Akademik Milli Dram Teatrında 2011-2012-ci illər teatr mövsümü ərzində məlum Dövlət Proqramında nəzərdə tutulan islahatların həyata keçirilməsi ilə bağlı Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin tədbirlər planına uyğun olaraq, ilk dəfə milli teatr sənətinin kompleks inkişafını təmin edən konkret addımlar atıldı. Pilot layihə kimi yeni fəaliyyət mexanizminin tətbiqinə başlanıldı. Bu zaman:

- rejissorlarla qonorar sistemində keçid, yeni rejissorların konkret bir tamaşanın quruluşu üçün dəvət olunması və o quruluşa görə müqavilə əsasında müvafiq qonoralarının verilməsi;

- kollektivin üzvlərinin kontrakt əsasında işə qəbulu, yaradıcı heyətlə əməkdaşlıq münasibətlərində bir teatr mövsümü ərzində qüvvədə olan müqavilə münasibətlərinə üstünlük verilməsi;

- truppaların yeni qüvvələrlə möhkəmləndirilməsi məqsədi ilə ölkənin müxtəlif teatrlarından istedadlı aktyorların dəvət olunması;

- repertuarın ideya-bədii, həmçinin yaradıcı heyətin yaradıcılıq potensialının formalaşması və ölkəmizdən kənar milli teatr sənətimizin təbliği məqsədləri ilə ayrı-ayrı mərhələlər üzrə tərtib edilməsi;

- teatrın xarici əməkdaşlıq əlaqələrinin qurulması, qarşılıqlı qastrolların təşkil edilməsi, mütəxəssis mübadiləsinin, beynəlxalq tədbirlərdə iştirakın təmin edilməsi və digər tədbirlər teatrdə faydalı iş əmsalının yüksəldilməsi məsələləri həllini tapdı.

Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi tərəfindən hazırlanan və dəstəklənən islahat tədbirlərinin ilk mərhələsi 2011-2015-ci illəri əhatə edir və Dövlət Proqramında nəzərdə tutulan sonrakı illərdə də həmin prosesin ardıcıl istiqamət üzrə davam etdirilməsi üçün teatrdə müvafiq işlər nəzərdə tutulur.

Sözgedən islahatlar teatrdə əmək və yaradıcılıq intizamının tənziqlənməsinə, bununla da kollektivdə yaradıcılıq prosesi üçün səmərəli mənəvi-psixoloji iqlimin yaranmasına zəmin yaratdı. Bu gün artıq teatrdə bərqərar olmuş mənəvi-psixoloji mühit, yaradıcılıq ovqatı kollektivin vahid məqsəd ətrafında birləşərək səmərəli yaradıcılıq prosesinə qoşulmasına imkan verir.

Teatrın fəaliyyət potensialının yüksəldilməsi, yaradıcı heyətin peşəkarlıq vədişlərinin təkmilləşməsi, oyun ştampların

"Don Juan və həndəsə" tamaşasından səhnə

dan, kirəcləşmiş streatiplərdən uzaqlaşmaq məqsədi ilə teatra müxtəlif tamaşalara quruluş vermək üçün fərqli yaradıcı üsluba, teatr düşüncəsinə malik olan yerli və əcnəbi rejissorlar dəvət olundu. Yeni estetik baxışları və yaradıcılıq imkanları olan cavan rejissorların quruluş verdiyi hər bir tamaşa aktyor heyətinin yeni potensial imkanlarının açılmasına imkan yaratdı. Truppaların yaradıcılıq potensialının artırılması məqsədi ilə ölkənin müxtəlif teatr-tamaşa müəssisələrində çalışan istedadlı sənətlər teatra dəvət olundu. Onların arasında sənətdə özlərini təsdiq etmiş tanınmış aktyorlar da, sənətdə ilk addımlarını atan istedadlı gənclər də var.

Gənclərə dəstək olmaq, onları böyük sənət uğurlarına ruhlandırmaq, milli rejissor və aktyor sənətində yeni nəsillə yetişdirmək Akademik Milli Dram Teatrının qarşısına qoyduğu əsas yaradıcılıq məqsədlərindən biridir. Son mövsüm ərzində hazırlanan tamaşaların əksəriyyətinin rejissoru və ifaçıları gənclərdir. Akademik Milli Dram Teatrı həmçinin gənc teatrşünasların yetişməsinə, aktiv fəaliyyətini vacib hesab edir və bunun üçün şərait yaratmağa çalışır.

Artıq bir ilə yaxın bir müddətdir ki, Akademik Milli Dram Teatrında Teatrşünasların Laboratoriyası fəaliyyət göstərir. Gənc teatrşünaslardan ibarət laboratoriya müəmməd şəkildə Akademik Milli Dram Teatrında toplaşır, ölkənin teatr məkanında baş verən hadisələri təhlil edir, müxtəlif mətbuat orqanlarında teatr sənətinə həsr olunmuş resenziya, portret, çərk, informasiya və s. xarakterli məqalələrlə çıxış edirlər.

2011-2012-ci ilin fəaliyyət planına görə teatrın qarşısında dayanan ən vacib və mürəkkəb məsələlərdən biri də repertuar işinin məqsəduyğun şəkildə qurulmasından ibarət idi. Çünki teatrın bədii potensialının əsas göstəricisi, estetik siması məhz repertuar hesab edilir.

Aparılan ilk islahat tədbirlərindən sonra, xüsusən - 2011-2012-ci illər teatr mövsümü ərzində Akademik Milli Dram Teatrının sistemli repertuar siyasəti formalaşdı. Başqa sözlə desək, yaradıcı heyətin potensial imkanlarını nəzərə almaqla tərtib edilən onların bədii özünüifadəsinə imkan verən, müxtəlif sənət şərtlərini, estetik prinsipləri nəzərdə tutan repertuar müəyyən edildi. Ötən mövsüm ərzində Akademik Milli Dram Teatrında 10 tamaşa hazırlanıb. Bu gün teatrın repertuarında, həm klassik və müasir Azərbaycan dramaturgiyasının, həm də dünya dramaturgiyasının nümunələri əsasında hazırlanan tamaşalar yer alır.

Milli klassika əsasında hazırlanan tamaşalara M.F.Axundzadənin "Sərgüzeştivəzir-xani-Lənkəran", İlyas Əfəndiyevin "Qarabağnamə", "Boy çiçəyi", çağdaş dramaturgiya əsasında hazırlanan tamaşalara

ra Elçinin "Teleskop", "Şekspir" A.Məşudun "Qatarın altına atılan qadın", H.Mirələmovun "Gəncə qapıları", Əfqanın "Oliqarx" əsərlərinin səhnə təcəssümlərini göstərə bilirik. Teatrın repertuarında yer alan "Kabuslar" (E. de Filippo), "Qanlı Nigar" (S.Şendil), "Xanuma" (A.Saqareli) "Qadın məhəbbəti" (V.Hüqo), "Don Juan və həndəsə" (M.Friş), "On ikinci gecə" (U.Şekspir) və "Yaşlı xanımın gəlişi" (F.Dürrenmatt) tamaşaları isə dünya dramaturgiyasının parlaq nümunələri əsasında hazırlanmış səhnə əsərləridir.

Teatrın repertuarında uşaq auditoriyası üçün nəzərdə tutulan tamaşalar yer tutur. Bunlardan "Tülkü, tülkü, tünbək" (quruluşçu rejissor - Vaqif İbrahimov) və "Məlik-məmməd" (quruluşçu rejissor - Nicat Kazımov) tamaşalarını qeyd etmək olar.

Göründüyü kimi, Akademik Milli Dram Teatrı repertuar siyasəti işində cəmiyyətimizi düşündürən dövrün aktual məsələlərini əhatə edən əsərlərə başlıca yer verməyə çalışır.

Son bir il ərzində teatrdə tamaşaçılarla iş sahəsində də böyük işlər görülüb. Belə ki, təmir-əlaqədar işlər artıq bir müddətdə öz ünvanında tamaşa göstərməyən, tamaşaları müəyyən estetik prinsiplərə, böyük məqsədlərə cavab verməyən teatr xeyli tamaşaçı itirmişdi. Ötən mövsüm ərzində teatrdə bu problemi aradan qaldırmaq məqsədilə müəyyən layihələr, tədbirlər həyata keçirilib. Akademik Milli Dram Teatrının prodüser şöbəsi gəncləri teatra cəlb etmək üçün beynəlxalq təcrübədən bacarıqla istifadə edir.

Hazırda tamaşaçının teatra qayıdışı faktını qeyd etmək olar. Obyektiv və subyektiv səbəblər üzündən teatrdən incimış, küsmüş, teatral tamaşaçılarımızın qayıdışı, təbii olaraq, bizi sevindirir və görülən işlərin əhəmiyyətsiz olmadığına inandırır. Əlbəttə, hədəfimiz tamaşaçını sadəcə teatra qaytarmaq yox, onu yeni repertuar, yeni rejissura, yeni səhnəqrafiya və aktyor oyun üslubu ilə qarşılamaq idi. Və biz bunlara nail olduq.

2011-2012-ci illər teatr mövsümü ərzində Akademik Milli Dram Teatrının beynəlxalq əlaqələrinin qurulması istiqamətində də böyük işlər görülüb. Belə ki, Dövlət Proqramında nəzərdə tutulan başlıca vəzifələrdən biri də Azərbaycan teatrının dünya teatr məkanına inteqrasiyası məsələsidir. İnteqrasiya problemini həll etmək, milli teatrimizin dünya miqyasına çıxmasını təmin etmək üçün, ilk növbədə, teatrlararası beynəlxalq əlaqələrin qurulması vacib şərtidir. Bunu nəzərə alaraq, Akademik Milli Dram Teatrı qarşılıqlı beynəlxalq əlaqələrin yaradılmasına xüsusi diqqət ayırdı. Bu istiqamətdə atılan məqsədyönlü addımların nəticəsi olaraq İtaliya, Kanada, Polşa, Rusiya, Ukrayna, Moldova, Gürcüstan, Türkiyə və bütün türkdillil dövlətlərin

teatrları ilə, həmçinin Milanın Pikkolo Teatrı, Moskva Bədaye Teatrı, K.Marcanişvili adına Gürcüstan Akademik Dram Teatrı, Polşanın Lyublin Rəqs Teatrı, A.Mistkeviç adına Mərkəzi, Moldovada fəaliyyət göstərən E.İonesko adına Mərkəz, Kırım-tatar Akademik Musiqili Dram Teatrı ilə uzunmüddətli qarşılıqlı əməkdaşlıq əlaqələri artıq yaranıb.

Son bir il ərzində teatr iki beynəlxalq, bir respublika festivalında iştirak edib və yüksək nəticələr əldə edib. Belə ki, Akademik Milli Dram Teatrı dünyanın ən nüfuzlu və tanınmış teatrlarının - İngiltərə, İspaniya, Fransa, İsrail, Estoniya, Qazaxıstan, Rusiya və Ukraynanın müxtəlif teatrlarının qatıldığı "Teatr. Çexov. Yalta" IV Beynəlxalq Teatr Festivalında (11-18 sentyabr) iştirak edib və bir sıra hədiyyə və mükafatlarla, o cümlədən Ukrayna Teatr Xadimləri İttifaqının Diplomu-na, Kırım şəhəri başçısının təşəkkür diplomuna, Nika mükafatına layiq görülüb.

Akademik Milli Dram Teatrı 9-17 mart 2012-ci il tarixlərində Serbiyada keçirilən "Slaviya-2012" Beynəlxalq Teatr Festivalında H.Mirələmovun "Xəcalət" əsəri əsasında hazırlanan eyniadlı tamaşa ilə uğurla iştirak edib və "Ən yaxşı tamaşaya görə" mükafatı ilə təltif olunub.

2012-ci ilin may-iyun aylarında Akademik Milli Dram Teatrı iki dəfə Moldovada beynəlxalq teatr festivalında iştirak edib. Cari ilin may ayında teatr "Xəcalət" tamaşası ilə BITEİ-2012 festivalında, iyun ayında isə "On ikinci gecə" tamaşası ilə "Gənclərin Teatr Forumu"nda ölkəmizi təmsil edib.

Nominasiyalar üzrə mükafatların olmadığı digər iki festivaldan - "Teatr.UZ" (Özbəkistan, Daşkənt) və "Yeni teatr" (Azərbaycan, Lənkəran) isə teatr iştirak diplomu və simvolik hədiyyələrlə qayıdıb.

Akademik Milli Dram Teatrı beynəlxalq əlaqələrlə yanaşı, ölkədaxili qastrolların təşkilinə də önəm verir. Teatr 2011-ci ildə Lənkəran şəhərində, Masalı, Lerik və Astara rayonlarında, 2012-ci ildə isə Şəmkir, Şirvan, Tovuz, Ağstafa, Yevlax rayonlarında və Mingəçevir şəhərində qastrol səfərlərində olub.

Akademik Milli Dram Teatrının 2011-2012-ci illərdəki fəaliyyətinə nəzər saldıqda birmənalı şəkildə deyə bilərik ki, ötən dövr teatr üçün olduqca gərgin və məhsuldar keçib. Belə ki, teatr bir mövsüm 10 yeni tamaşa hazırlayıb. Bu rəqəmlərin özü teatrın yaradıcılıq fəaliyyətinin faydalı iş əmsalı haqqında aydın təsəvvür yaradır.

Ötən dövr ərzində Akademik Milli Dram Teatrında bir sıra mühüm ictimai-təşkilatı işlər görüldü, teatr sənətinin, o cümlədən, ayrı-ayrı sənətkarların yaradıcılığı ilə bağlı silsilə tədbirlər həyata keçirilib. Ötən mövsümdə keçirilən Ə.Ələkbərov, S.Rəhman, A.İsgəndərov, Yaşar Nuri, Hamlet Xanızadə, H.Əbluc, Ə.Vəliyev, M.Ə.Sabir, A.M.Şərifzadə kimi görkəmli sənətkarların yubileyli, müxtəlif təqdimatlar, dəyirmi masa və seminarlar bu qəbil-

dən olan tədbirlərdir.

Akademik Milli Dram Teatrında Həmkara Yardım Fondunun yaradılması da teatrın ictimai fəaliyyət sahəsində gördüyü mühüm işlərdəndir.

Akademik Milli Dram Teatrı ölkədə teatr təhsilinin səviyyəsinin yüksəldilməsində maraqlıdır və bununla bağlı məsələlərdə mümkün qədər fəal və qatılmağa çalışır. Bu məqsədlə Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti ilə sıx qarşılıqlı əməkdaşlıq əlaqələri qurulub. ADMIU-da təhsil alan rejissor, aktyor və teatrşünas tələbələrin mütəmadi şəkildə teatra gəlmələrini, tamaşalarda iştirakını, təcrübə keçmələrini təmin edən Akademik Milli Dram Teatrı Azərbaycanda teatr təhsilinə kömək etmək, istedadlı və savadlı tələbələrin fərdi fəaliyyətinin stimullaşdırılması məqsədi ilə "Milli teatr" təqaüdünü təsis edib. 2012-ci ilin aprel ayından etibarən hər ay ADMIU-nun "Rejissor sənəti", "Aktyor sənəti" və "Teatrşünaslıq" ixtisasları üzrə təhsil alan ən aktiv tələbələrə hər birinə 100 manat olmaqla təqaüd verir.

Akademik Milli Dram Teatrının ötən mövsüm ərzindəki yaradıcılıq prosesinin məhsulu olan tamaşalar haqqında yazılan resenziyaların müəllifləri Məryəm Əlizadə, İlham Rəhimli, Aydın Talıbzadə, Vidadi Qafarov kimi teatrşünasların teatrın bədii-estetik həyatına verdiyi səmərəni xüsusi minnətdarlıqla qeyd edirik.

Bu məqamda, Azərbaycan Teatr Xadimləri İttifaqının da rolunu xüsusi vurğulamaq lazımdır. Belə ki, Teatr Xadimləri İttifaqının müntəzəm surətdə təşkil etdiyi konfranslar, görüşlər, müzakirələr, o cümlədən Axundov dərsləri və bu qəbildən olan tədbirlər ölkədə teatr işinin səmərəli işi üçün əlverişli şərait yaradır.

Yuxarıda göstərilənlər bir teatr mövsümü üçün yetərlidir, amma hədəflərimizlə müqayisədə, əlbəttə ki, azdır. Başqa sözlə, etdiklərimiz etməli olduğumuzdan qat-qat azdır.

Bu gün Azərbaycan teatrında çox sayda həlli zəruri olan problemlər mövcuddur. Bunlar arasında ən sivri problem sosial problemdir. Bu gün yaradıcı insanların sosial vəziyyəti ciddi və mühüm məsələdir. Teatrda çalışan insanların maddi rifah halının yaxşılaşdırılmasına yönəlmiş addımların atılması vacibdir.

Növbəti teatr mövsümü (2012-2013-cü illər) Akademik Milli Dram Teatrı üçün mühüm tarixi, ictimai, mədəni hadisələrlə zəngin olan bir mövsüm olacaq. Belə ki, bu mövsüm ərzində möhtəşəm yubiley tədbirlərinin, həmçinin mədəniyyət faktına çevriləcək tamaşaların olacağı şübhəsizdir.

Ötən mövsüm bir daha sübut etdi və praktiki olaraq göstərdi ki, Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin teatr sənəti ilə bağlı nəzərdə tutduğu islahatlar milli teatr sənətinin inkişafını təmin edən olduqca səmərəli və mühüm tədbirlərdir. Həmin islahatların uğurlu nəticələri nikbinlik doğurur.

Teledebat

Könül NİFTƏLİYEVƏ,
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru

İctimai teleradio özünü bir vaxtlar efirə çıxardığı və ədalətlə deyək ki, xeyli uğur qazandığı "Çarpaz baxış" proqramını yenidən telesetkaya saldı. Bu proqramın adı və formatı bir-birini tamamlayan uyarlı bir məzmunla malikdir. "Çarpaz baxış" yalnız o zaman çarpaz olur ki, həqiqətən baxışlar müxtəlif olsun və təkce plüralist meylləri ilə deyil, həm də bu plüralizmde kəskin fərqləri ilə özünü göstərsin. "Tarixi" "Çarpaz baxış"da bunları gören və qiymətləndirən tamaşaçı bu proqramın efirdə görünməsindən xeyli nigaran qalmışdı. Bəlkə ona görəydi ki, yenidən efirə çıxan proqramda aparıcı Anar Yusifoğlu belə bir maraqlı formatın uzun müddət efirdə görünməməsinin səbəbini söyləməyi vacib saydı. İTV-nin arada "Eurovision" yarışması ilə bağlı başının qarışdığı olduğunu və bu səbəbdən "Çarpaz baxış"ın efirə çıxmadığını dilə gətirən proqram rəhbərinin bəhanəsi o qədər inandırıcı olmasa da, hər halda adı çəkilən yarışmada çox qısa bir müddətdə Avropanı fəth edən Azərbaycan təmsilçilərinin uğurlarına sevinən hər kəs bu bəhanəni səmimi hesab etdi.

"Çarpaz baxış" öz ampluasında, maraqlı qrafik tərtibatı ilə efirə çıxdı. Proqramın bir neçə gün təqdim olunan anonsu artıq onun iştirakçılarını, qoyulan mövzunun aktuallığını hiss etdirmişdi. Xeyli vaxtdan bəri ümumiyyətlə teleməkanda ciddi debatlarla, diskussiyalara rast gəlməyən Azərbaycan tamaşaçısı siyasi partiyalar haqqında qanuna əlavələr və dəyişikliklər barədə müzakirənin şahidi oldu. İctimai teleradio belə bir qurumun tipoloji xarakterindən, fəaliyyət prinsiplərindən və beynəlxalq təcrübədə özünü göstərən informasiya siyasətindən çıxış edərək ölkənin aparıcı siyasi partiyalarının əsas personalarını efirə dəvət etmişdir. Proqramın maraqlı cəhəti orasındaydı ki, Anar Yusifoğlu lap başlanğıcdan bir aparıcı kimi qonaqların fikirlərinə qarışmayacağını vəd edirdi. Bu, açıq vəd deyildi, lakin onun davranışı, aparıcılıq mədəniyyəti, sualları ünvanlamaq - kimə ünvanlamaq məharəti belə bir vədin gerçəkliyindən xəbər verirdi.

"Yeni Azərbaycan" Partiyası icraçı katibinin müavini Səyavuş Novruzov, "Müsavat" Partiyası icra aparatının rəhbəri Arif Hacı, "Sosial-demokrat" Parti-

Yüksək diskussiya mədəniyyəti "Çarpaz baxış"da

yasının lideri Araz Əlizadə, "Xalq Cəbhəsi" Partiyasının sədr müavini Razi Nurullayev, "Bütöv Azərbaycan Xalq Cəbhəsi" Partiyasının sədri Qüdrət Həsənquliyev, "Ədalət" Partiyasının sədr müavini Mütəllib Rəhimov proqramın yeni buraxılışının ilk qonaqları idi. Etiraf edək ki, bu partiya funksionerlərinin, demək olar ki, hamısı siyasi aləmdə öz yeri olan, yaxşı mənada orijinal düşüncəli və radikal diskussiya sahibləri kimi tamaşaçılara, ümumiyyətlə Azərbaycan cəmiyyətinə çoxdan tanışdır. Onların hər birinin Azərbaycanın yeni dönəm siyasəti mühitində məlum yeri var. Onu da etiraf edək ki, tamaşaçı bu dəfə də keçmiş illərdə öyrəşdiyi "qalmaqal diskussiyası" gözləyirdi. Amma adlarını qeyd etdiyimiz partiya liderləri qoyulan mövzunun müzakirəsində çox böyük diskussiya mədəniyyəti göstərdilər. Mən proqramdan dərhal sonra "Facebook" sosial şəbəkəsində ona reaksiyaları öyrənmək istədim. Çox sayda müsbət statuslar içərisində vicdanlı media eksperti Ələsgər Məmmədinin belə bir fikrinə rast gəldim: "İTV-nin efirində Azərbaycanda siyasi debat mədəniyyətinin formalaşması baxımından çox önəmli bir veriliş efirə getdi. Bu addım yaxşı başlanğıc ola bilər". Doğrusunu deyim ki, siyasi mədəniyyətləri ilə, predmetə savadlı münasibətləri ilə, diskussiya etikasına böyük hörmətləri ilə onsuz da məni çox razı salan bu proqram haqqında yazı hazırlamağa məni Ələsgər Məmmədinin dəqiq, vicdanlı qiyməti məcbur etdi. Səyavuş Novruzovun Siyası Partiyalar haqqında beynəlxalq qanunlara elmi yanaşma bacarığı, ayrı-ayrı ölkələrin təcrübəsindən gətirdiyi illüstrativ faktlar, Arif Hacı'nın siyasi savadı, qanunun ictimai-siyasi mühitdə yerinə verdiyi dəqiq qiymət meyarları, Razi Nurullayevin "Siyasi partiyalar haqqında" Qanuna dəyişiklik və əlavələrin əhəmiyyətli olması, ancaq onun bəzi çatışmayan cəhətləri, Qüdrət Həsənquliyevin Qanuna və fakta elmi yanaşma manerası (həmişə olduğu kimi), Araz Əlizadənin diskussiyanı daha da canlandıran və proqramın televiziyalıllığının təmin olunmasına dəstək verən məntiqi vurğuları, Mütəllib Rəhimovun üç predmetə obyektiv tənqidi münasibəti və bu münasibətlərdəki təmkinlilik mədəniyyəti - bütün bunlar Azərbaycan siyasi mühitinin formalaşdığı sübut edən faktlar kimi maraqlı oldu. Ən maraqlısı isə, bütün qonaqların Azərbaycan, azərbaycançılıq, dövlətçilik, milli maraqlar prinsipinə sədaqətlərinin aydın ifadəsi oldu. Əlbəttə, söhbətin əsas məzəzi "Siyasi partiyalar haqqında" Qanuna əlavə və dəyişikliklər, habelə qanunun 17-ci maddəsi - partiyaların dövlət tərəfindən maliyyələşməsinin hüquqi

prinsipləri ətrafında aparıldı. Diskussiya iştirakçılarının hamısı partiyaların xaricdən maliyyələşməsinə pislədilər və qanunda bu sahədə qəbul olunan yeni maddələri bəyəndiklərini bildirdilər, lakin hər kəsin həm də problemə tənqidi yanaşma tərzi də özünü göstərdi ki, bu da təbii hal kimi qəbul edilə bilər.

Əlbəttə, qoyulan problemin polemik həlli və qonaqların diskussiya mədəniyyəti çox maraqlı olduğundan mən də bu yazıda televiziya proqramının peşəkarlıq məsələlərindən daha çox diskussiya barədə danışsı oldum. Güman edirəm ki, ən yeni tariximizin faktı olan bu polemika mədəniyyətinə "abidəçiliyimə" görə məni qınamayacaqlar. O ki, qaldı İTV-nin "Çarpaz baxış" proqramının sabaha çox şey vəd edən peşəkarlıq səviyyəsinə, bununla da bağlı çox şey demək olar. İlk növbədə proqrama mövzu seçiminin maraqlı və çarpaz baxışlılığa əsas verməsini qeyd etmək istərdim. Məlumdur ki, siyasi partiyaların məsələləri, xüsusilə onların hansı kriteriyalarla maliyyələşməsi cəmiyyətdə ciddi ictimai maraq doğuran bir faktır. İştirakçılardan birinin dəqiq qeyd etdiyi kimi, dövlət büdcəsini formalaşdırın xalq siyasi partiyaların mükəmməl fəaliyyətində maraqlı olmalıdır. Bu fakt mövzunun aktuallığını şərtləndirən amillərdən biridir. Bu aktual mövzunu kiminlə müzakirə etmək, proqrama qonaq seçimi də ciddi peşəkarlıq göstəricisidir. İTV bu seçimdə yanılmamışdı. Digər bir peşəkarlıq cəhəti proqramın formatı ilə bağlıdır. Proqram poliloq - çoxsaylı qonaqlarla işləməyə üstünlük vermişdi. Həqiqətən də qoyulan problemin müzakirəsi poliloq formatını tələb etmişdir və aparıcı altı partiyanın funksionerləri ilə maraqlı bir diskussiya yara-da bildi. Proqramın daha bir peşəkarlıq cəhəti aparıcının davranış mədəniyyəti ilə bağlı oldu. Anar Yusifoğlu özü siyasi partiyalar haqqında qanunun həm əvvəlki variantını, həm də bu gün ona edilən əlavə və dəyişikliklərin mahiyyətini yaxşı bildiyindən qoyduğu suallar diskussiyaya geniş imkan yaradı. Və nəhayət, İTV rəhbərliyinin bu təşəbbüsü barədə. Çox vacib təşəbbüsdür, təşəbbüsün gerçəkləşməsi də baş tutdu. Qalır "Çarpaz baxış"ın müntəzəmliyi və bir qayda olaraq qoyulan mövzunun aktuallığı. Möhtəbər mənbənin verdiyi məlumata görə, İTV-nin baş direktoru İsmayıl Ömərovun şəxsi təşəbbüsü ilə çoxdan formalaşmış "Çarpaz baxış" özünün yeni həyatında plüralizmin inkişafına, hər kəsə öz sözünü demək imkanlarına, qonaqların çoxçeşlidli qurumlardan dəvət olunmasına xüsusi önəm verəcək. Tamaşaçıların yaxşı başlanğıc kimi qiymətləndirdiyi bu proqramın yeni həyatı uğurlu olsun.

“Fikir, söz və məlumat azadlığının, plüralizmin inkişaf etdirilməsi” istiqaməti üzrə

Azərbaycan öncülləri və mətbuat azadlığı problemi

Qulu MƏHƏRRƏMLİ,
professor
meherremli@gmail.com

Mahiyətə söz və fikir azadlığının ifadə forması və demokratiyanın əsaslandığı başlıca prinsip olan mətbuat azadlığı cəmiyyəti ədalətli idarə etməyin və sabit inkişafın vacib şərtidir. Məhz bu azadlıq mətbuata bəzən nəyə görə fəaliyyət göstərməli olduğunu unutmağa meyillənən dövlət institutları üzərində nəzarət hakimiyyəti verir. Demokratik düşüncəyə sahib olan Azərbaycan mütəfəkkirlərinin fikrincə, yalnız müstəqil, heç kimdən və heç nədən asılı olmayan azad mətbuat cəmiyyəti narahat edən problemləri görür və insanları bundan xəbərdar edir.

Azad mətbuat millətin istiqalıdır

Hələ ötən əsrin əvvəllərində görkəmli publisist Ömər Faiq Nemanzadə “İrşad” qəzetində (1908-ci il 3 iyul) yazırdı: “Hansı məmləkətdə çoxlu nəfli, davamlı və nüfuzlu mətbuat varsa, ən müterəqqi və mədəni məmləkət də orasıdır. Mətbuatı olmayan millətin mövcudluğu, istiqbalı qətiyyənlə yoxdur. Mətbuatı olmayan millətin nə məhəbbəti - vətəniyyəsi, nə qeyrəti-milliyə və insanıyyəsi, nə də idareyi-məşrutəsi ola bilər... Bu cəhətlədir ki, mətbuatsız idareyi-məşrutə, idareyi-məşrutəsiz hüriyyəti-mətbuat davam edə bilməz”. Millət və cəmiyyət üçün mətbuatın önəminin, onun azadlığının vacibliyini bildiren bu sözlərin deyildiyi 20-ci əsrin əvvəllərində də, ondan çox-çox qabaqlar və sonralar da azad mətbuat hər hansı cəmiyyətin, bütövlükdə bəşəriyyətin mühüm nailiyyəti sayılmışdır.

Mətbuat azadlığı, mahiyətə söz və fikir azadlığının ifadə formasıdır. Fikir azadlığı isə hamının hüququ, insan həyatının və demokratik cəmiyyətin təməlidir. Mətbuat azadlığı müasir dünyanın demokratik dövlətlərinin əsaslandığı başlıca prinsip, “təmkil və ziddiyyətlər” sisteminin bünövrəsi, cəmiyyəti ədalətli idarə etmənin və sabit inkişafın vacib şərtidir. Məhz bu azadlıq mətbuata bəzən nəyə görə fəaliyyət göstərməli olduğunu unutmağa meyillənən dövlət institutları üzərində nəzarət hakimiyyəti verir.

Hələ iki yüz il əvvəl ABŞ prezidenti Tomas Ceferson bu məqamla bağlı demişdi ki, hamıdan ötrü “yeganə təhlükəsizlik azad mətbuatdır”. Onun fikrincə, azad mətbuat vasitəsilə “ictimai rəyi azad ifadə etməyə imkan yaranmışsa, ona müqavimət göstərmək mümkün deyil. Onun doğurduğu həyəcanlarla barışmaq lazımdır. Suyun təmiz qalması üçün bu həyəcanlara ehtiyac vardır”.

Azad mətbuat cəmiyyəti özünə göstərən parlaq güzgü, hər şeyi görəndə ictimai gözdür. Məhz azad mətbuat dövlət institutları və hökumətin fəaliyyəti üzərində effektiv ictimai nəzarəti gerçəkləşdirə bilər. “Xalq hər şeyi bilməlidir” qanadlı ifadəsi boş yerdən yaranmayıb. Bilmək və hər şeydən xəbərdar olmaq xalqın hüququdur. Bu hüququ ona ölkə

qəzətlərə bənzər azad mətbuat orqanı yaratmaq, milləti “qəflət yuxusundan” oyatmaq işinə girişirlər.

Xüsusən “nəşəyi-azadiyyətdən və hüquqi-insaniyyətdən” xəbərsiz yaşayan Şərqi xalqlarını milli tərəqqiyə çağıran Mirzə Fətəli Axundov bu ideyaların carçısı kimi çıxış edirdi. O, Avropa qitəsində “insanların hər bir fərdinə öz fikirlərini, istər yanlış və zərərli olsun, istərsə də doğru və faydalı, azad şəkildə yaymaq icazəsi verilməsini” mühüm dəyər sayır və bu azadlıq uğrunda mübarizə aparmış ingilis filosofları Con Milton və Stüart Milin azadlıq ideyalarını təqdir edirdi. Böyük mütəfəkkir “Con Stüart Mil azadlıq haqqında” məqaləsində yazırdı: “əgər cəmiyyət öz fərdlərinə fikir azadlığı verməyə və onları atababanın, övliyanın qərar verdikləri şey-

konstitusiyası və insan haqları üzrə beynəlxalq normalar verir. Bu hüququn gerçəkləşməsində mətbuat önəmli rol oynayır və beləliklə mətbuat azadlığı insan haqlarının bünövrə daşına və bütün başqa azadlıqların qarantına çevrilir.

Avropanın azadlıq havası Azərbaycanda

19-cu əsrin ortalarından başlayaraq, Rusiyada və onun müstəmləkəsi olan Qafqazda mətbuatın azadlığı məsələsi önə çıxır. Bu dövrdə “hər ölkənin mədəniyyətinin inkişafı onun ədəbiyyatının inkişafı ilə bağlı olduğu kimi, hər ölkənin siyasi vəziyyəti də onun mətbuat azadlığı ilə bağlıdır” (M.Ə.Rəsulzadə) tezi ictimai fikirdə genişlənməyə başlayır. Buna görə də A.Bakıxanov, M.Ş.Vazeh, M.F.Axundov, H.B.Zərdabi kimi mütəfəkkirlər Avropanı irəli apar-

lərle kifayətlənməyə və bunlardan kənara çıxmağa və ağıllarını mədəniyyət işlərində işlətməməyə məcbur edərsə, bu surətdə fərdlər yer əkən, məhsul toplayan və hər bir işi düşünmədən və fikir vermədən gören avtomat olar və ya onlar dəyirman atlarına bənzərlər”. Bu vəziyyəti köləliklə əlaqələndirən M.F.Axundov hesab edirdi ki, “insan növünün tərəqqisi ağıl ilədir”, həmin ağıl və azadlıqdan məhrum olanlara isə irəliyə doğru hərəkət yolu bağlanmışdır. Avropanın məhz köləliyə üsyan edərək azadlıq sayəsində tərəqqi tapdığına söyləyən mütəfəkkir bu azadlığı boğmağa çalışan “mərifətsiz və nadan” hakimləri də tənqid atəsinə tutur, onların hökmlərini rədd etməyi vacib sayırdı. Çünki “onların qanunlarından hasil olacaq fayda, fikir azadlığının olmamasından üz verən ziyan yanında, dəniz yamında bir qətrə kimidir”. Böyük islahatçı

- demokrat bu faciəvi vəziyyətdən çıxış yolunu yalnız maariflənməkdə görürdü.

Azərbaycan milli mətbuatının banisi Həsən bəy Zərdabi də xalqı ayılmaq üçün maarifçilik yolunu seçmişdi və hesab edirdi ki, müxtəlif fikirlərin olması insan azadlığına aparın yoldur. Onun fikrincə, vilayətin sakinlərinin hər bir dərəcə və xahişi ol qəzətdə çap edilməlidir ki, ona baxan xalq aynada görəndə kimi görsün. “Əlbəttə, qəzetin belə ayna kimi olmağı xalq ilədir, yəni hər kəs gərək öz dərjini və xahişini qəzetlərində bəyan etsin ki, onların barəsində işdən xəbərdar olanlar mübahisə etməkliliklə onların yaxşı yamanlığını aşkar etsinlər”. Çünki hər bir qəzetin “ümdə mətləbi mübahisədir və əgər bizim dünyadan və elmdən xəbərdar olanlarımız “Əkinçi” qəzetində yazılan mətləblər barəsində mübahisə başlasalar, çox şad oluruq”.

Zəngin “həyatı təcrübəyə və fikri zəkaya malik olan” (F.Köçərli) böyük maarifçi H.B.Zərdabinin fikrincə, aqıl kəslər bir-birilə mübahisə edib əsl həqiqəti xalqa çatdırırlar. Əsl mənası məlum və aşkar olan “mübahisənin ümdə muradı bizim elmi-əbdandan bixəbər qalmağımızın səbəblərini bəyan edib onun əlacını xalqa aşkar etməkdir”. O, özünün məşhur “Rusiyada əvvəlinci türk qəzeti” məqaləsində də geridə qalmış toplum üçün qəzetin önəmini bir daha vurğulayıb: “sabit cəmiyyəti-xeyriyyə bina tutmadığından, teatr oynanan otaq boş qaldığından aşkar oldu ki, müsəlman qardaşlarımızı bir yerə cəm edib, zəmanəyə müvafiq məktəbxanalar açdırıb, küçə və bazarlarda qalan uşaqları oxutmaq olmayacaq. Elmsiz də bu zəmanədə dolanmaq mümkün deyil... Belə qəzet çıxarmaqdan savayı bir qeyri əlac yoxdur ki, kağızın üstə yazılmış doğru sözlər qapı-pəncərələrdən o insan mənəzillərinə çata bilsin. Heç olmaz ki, doğru söz yerdə qalsın”.

Həqiqətən də doğru söz yerdə qalmadı. Zərdabinin “Əkinçi” ilə səpdiyi toxumlar tezliklə cücərərək boy atdı. Sonrakı nəsillər azadlıq və istiqal ideallarını müstəqil qəzetlər sayəsində daha geniş yaya bildilər. Azərbaycan ictimai fikrində və milli şüurdakı oyanış yeni tənqidi ədəbiyyatla (M.Cəlil, Sabir və s.) yanaşı, məhz azad mətbuat da (“Şərqi-Rus”, “Həyat”, “İrşad”, “Molla Nəsrəddin”, “Füyuzat” və s.) mühüm rol oynamışdır. Bu ədəbiyyatı və mətbuatı yaradan, öz yazılarında xalqı dirçəlişə səsləyən Ə.Hüseynzadə, Ə.Ağaoğlu, M.C.Məmmədquluzadə, M.Ə.Sabir, A.-Səhət, Ö.F.Nemanzadə, F.Köçərli, M.Ə.Rəsulzadə, Ü.Hacıbəyov, Ə.Haqverdiyev, N.Nərimanov və başqaları azad sözün önəmini dəfələrlə vurğulamışlar. “Kaspi”, “İrşad”, “Həyat”, “Həqiqət”, “Açıq söz” kimi qəzetlərin səhifələrində mətbuat azadlığı haqqında dəyərli məqalələr çap olunmuşdur.

Bu sırada görkəmli publisist Əhməd bəy Ağaoğlunun “Şərqi jurnalistikaya bir nəzər” (1899, “Kaspi”, N.255) və “Şərqi jurnalistikasının icmalı” (N.262) məqalələri diqqəti cəlb edir.

(Ardı var)

ORALARDA KİMLƏR VAR: ZAKİR FƏXRİ

REDAKTOR KİTAB TƏQDİM EDİR

bəzi əlavələrlə

-Əfəndim Saday bəy, son vaxtlar artıq kitablarda redaktor sözü aradan çıxmışdı. Baxıram ki, kitabların doxsan faizində redaktor deyilən bir şey yoxdu, nədən belə bir məqamda Siz şair Zakir Fəxrinin "REKVIYEM" kitabına redaktorluq etdiz?

-Zakir Fəxri sözə həssaslıqla yanaşan, sözün qədir-qiyətini bilən gözəl şairlərimizdəndi. Sovet dövründə şairlərin, yazıçıların çoxu qonorar xəstəliyinə tutulmuşdu. Pis yaxşı nə yazsan qonorar alırdın. Necə deyirlər, dolanışıq üçün istəməz yazmalıydın. Ancaq nə yaxşı ki, həmin dövrdə də hər yazısını çapa verməyən, imzasına hörmətlə yanaşan tək-tük şair-yazıçılarımız da olub və indi də var. Zakir Fəxri elə şairlərdəndi. Mən Zakiri çoxdan tanıyıram, daha doğrusu, şair kimi tanıyıram. Ancaq son vaxtlar bir yerdə işlədiyimizdən ona bir insan kimi də bələd olmuşam. Zakir çox faciələrdən keçib, həyata yenidən qədəm qoyan, yaxşısını, pisi yenidən ayırd eləməyə başlayan balasını itirib, Qarabağ müharibəsində qəhrəman qardaşını, neçə-neçə qohumunu, el-obasını itirib. O bu itgiləri hər gün xatırlayır, hər gün yaşayır. Ancaq bu ağır günlərin içində Zakir ürək-dən gülməyi, yaxşılığa sevinməyi bacarır. Bu da onun ürəyinin təmizliyindən xəbər verir. Redaktorluq məsələsinə gələndə, mən Zakirin "Rekviyem" kitabı üzərində işlədiyini bildirdim, bəzi hissələri mənə oxumuşdu. Özüm dedim ki, əsəri qurtarandan sonra versin oxuyum. Beləcə də oldum həmin kitabın redaktoru.

-Daha sonra uzun illərin yarıdıcısı və əski yazar tufənglərdən biri kimi bu redaktor deyilən şeyə ehtiyac varmı, varsa nədən bu aradan çıxdı?

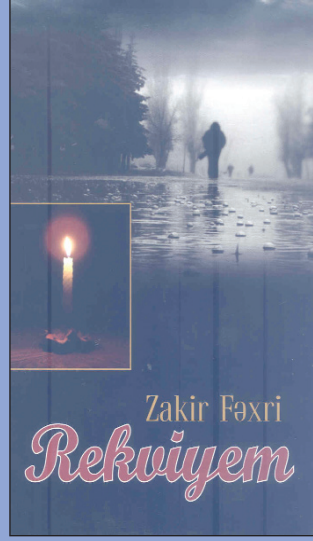
-Redaktorluğun aradan çıxdığından xəbər yoxdu. Ancaq onu deyim ki, bizdə redaktorluq mənəviyyəti yoxdu. Bəziləri elə bilir, o, filan kitabın redaktorudusa, müəllifdən birbaşa üstündü, bu kitabla nə istəsə eləyə bilər. Belələrini görmüşük. Uzaq olsun. Yaxşı redaktor müəllifin qazancısıdır. O, yazıçıya istiqamət verə bilər, deyər, hansı xətti inkişaf etdirsin, nəyi atsın, nəyi daha ətraflı işləsin. Müəllif öz yazısının qüsurlarını görməyə bilər, ancaq "kənar göz" bunu tutur və zövqlü, istedadlı redaktor əsərin daha uğurlu alınması üçün əvəzsiz rol oynaya bilər və oynamalıdır.

"Rekviyem" Zakir Fəxrinin ikinci kitabıdır ki, janr sarıdan çox orijinal bir tərzdə yazılıb və mən o zaman Zakir bəyin bu səpgidə birinci kitabı haqqında yazmışdım:

BİR ÖNCƏKİ

ARAŞDIRMƏN SİTAT :

"Bu yazı, epitetlərlə şair Zakir Fəxrinin mənə bağlılığı (tələsik verdiyi üçün Vallah heç olmasa bir 10.000 manat da verə bilmədim) maraqlı tərtibatı və çox maraqlı yazı

Zakir Fəxri
Rekviyem

Allah Məhəmməd ya Əli

Başlamaq bir az çətindi, əvət əfəndim, - başlamaq bir az çətindi, ondan ki, yaxın bir dostun və hər gün görüşdüyün gözəl bir şairin orijinal kitabı haqqında yazmaq istəyirsən və bu acıdır işin çətinliyi. Amma başladın ha söz özü axıb gələcək, necə ki gəlir artıq. Zakir Fəxri bizim elə şairlərdəndir ki, bir yerdə onun haqqında danışanda birisi üzünə dirənib desəki, yaxşı Zakir gözəl şairdi, ondan bir şey deyə bilərsən. Və məhz Zakir Fəxridən deməyə neçə-neçə misal var:

Məsələn : ÇİYNİMDƏ TABUT GƏZİRƏM

Məsələn: QAYTAR ANA, QAYTAR MƏNİ BEŞİYƏ

Məsələn: QALMAZ BELƏ, QALMAZ DÜNYA

Və sairə və sairə.

Buna görə də Zakir Fəxri haqqında yazan əllərim əsmir və çox keyflə yazıram, necə ki çox öncələr onun daha bir orijinal kitabı barədə mən bir yazı yazmışdım.

Ondan xatırlatma (bax: üçüncü sualın cavabından öncə)

Bu dəfə başqa bir yola üz tutdum. Özümün də əlavələrimlə şair Zakir Fəxrinin "REKVIYEM" kitabının redaktoru sevimli nasirimiz, Dövlət Mükafatı laureatı Saday Budaqlı təqdim edir.

tərzi olan bir kitabı haqqındadır. Neçə gündür yazmaq istəyirəm, amma ən çətini bir yazını başlamaqdır ki, artıq başlamışam. Bəli, mən bu sevdada ikən bir də gördüm ki, "525-ci qəzet"də çox sevimli qəzetçi-yazar və gözəl ziyalı Qalib Toğrulun həmin kitab haqqında yazısı çıxdı və düşündüm ki, çox gözəl, bu da bir klavuz, bir bələdçi olar mənim üçün. Qalib bəyin bu kitab haqqında yazısı mənə bir də ona görə diqqətimi çəkdi ki, yazar bu kitabın redaktoruudur. Onun özünə də bu orijinal yaxlaşımı haqqında bir neçə kəlmə dedim, yəni bir redaktorun redaktoru olduğu kitab haqqında yazı yazması gözəl bir şey. Amma mən, məsələn bir kitab redaktor olsam və onun haqqında yazmaq istəsəm, mənim o kitaba nələr etdiyimi və müəlliflə harda barışıb-barışmadığımı yazardım. Ancaq Zakir Fəxri elə gözəl yazar və gözəl şair ki, sözün son dərəcə qədrini bilən, sözə son dərəcə həssas bir insan ki, mən bilən Qalib bəy də bu kitabda elə simvolik bir redaktor olub. Amma bu da var ki, mənə verilən kitabda kiçik ön sözdə əl yazısı ilə bir düzəliş həmin diqqətimi çəkdi və düşündüm ki, təbii, bu redaktorun işi deyil, korrektorun işidir və gərək Zakir bəy də bu sözü beləcə qaralayıb diqqət çəkdirməyeydi. Çünki "ədəbiyyatda" sözü "ələdiyyatda" gedibse hər bir oxucu heç şübhəsiz bunu bir bələ sanmaz və üstündən vurub keçər. Bir öncəki kitabda və bu kitabda Zakir Fəxri ELƏ BİR YAZI ÜSLUBUNA RİAYƏT ELƏYİB Kİ, bu üslub haqqında bir az əvvəllər yazdığım məqalədə qeyd etmişdim: "Zakir Fəxri kitabın hansı janrda, hansı yöndə yazıldığını söyləməkdə çətinlik çəksə də, mən bu kitabı bir oxucu (nə yaxa qurtaran bir ifadə, aman Allahım) olaraq çox maraqla oxudum və bu kitab mənə ulu das-

tanlarımızın çox kiçik, çox yığcam və məhz bizim əsrimizin sürətinə, ritminə uyğun bir formada yazılışını xatırlatdı. Zakirin çox ağırlı dili və insanı hər dəfə öz içinə çəkən yazı üslubu, bu kitabın hər bir oxucu tərəfindən oxunmasına rəvac verən bir yaxlaşım. Deyək ki, janr daxilində burada heç bir hadisə yox, heç bir qəhrəman da yox, ayrı-ayrı bölmələr ən ibarət olan bu kitab Qarabağ savaşı şəhidi, Qarabağ savaşı Qazisi, Zakir Fəxrinin də çox yaxşı tanıdığı Milli Qəhrəman Şahlar Şükürov haqqında elegik bir ağıdır. Zakir Fəxrinin tanınmış şair olduğu belli və o bu kitabda çox gözəl bir nasir və həm də publisistik bir yöndə nasir olaraq, yəni uydurmaçı, qondarmaçı bir nasir olaraq yox, məhz inandırıcı bir yazıya sahib nasir olaraq qarşıyırdı. Və Zakir Fəxri şeirlə nəsrin və ya publisistika ilə şeirin qohumluğundan o qədər ustalıqla və gözəl istifadə edir ki, şeirin nə zaman qurtardığını və nəsrin nə zaman başladığını hiss etdirmir və hər iki yöndə Zakir Fəxri özünün yazı üslubuna xəyanət etmədən oxucunu ardınca aparmağa qadirdir."

Və məhz bu kitabda da Zakir Fəxri artıq ədəbiyyatda SEÇİLƏN BİR DƏSTXƏTTİ OLDUĞUNU ortaya qoymuşdur. Təbii ki, Zakir Fəxrinin bu "ÖZ ÜSLUBU" məsələsini inandırmaq üçün neçə-neçə misallar gətirərim və yuxarıda dediklərim də buna açıq nümunədir, amma mən bu kitabı oxuyarkən burada olan bir çox məqamları özüm üçün seçmişəm və həmin məqamlardan qısa notları da oxucuların diqqətinə çatdırmaq istədim. Amma öncə qərib bir şeyi deyim ki, istər öncəki kitabda, istərsə də bu kitabda Zakir Fəxrinin başqa bir yazar cəhəti mənə heyretə gətirdi. Onun dini ədəbiyyatı bilməsi və həmin ədəbiyyat-

Tofiq ABDİN,

abdin41@mail.ru

tofigabdin.com

dan tam insafla və tam yerində istifadə etməsi. Yazının axarına və mətninə uyğun deyimlərin seçilməsi. Onu çağdaş günlərin hadisələrinin içinə alması".

QAYIDAQ SADAY BƏYİN FİKİRLƏRİNƏ :

-Sizcə bu janr yeniliyi necə qarşılanabilir və ümumiyyətlə janr bölgüsünə ehtiyac varmı?

-Yazıçı üçün ən başlıcası formanı tapmaqdır - demək istədiyini hansı formada deyəsən. Daha dəqiqi - düşündüyünün bədii həllini tapasan. Yazıçı ağı səhifə qarşısında sərbəst olmalıdı, özünü qisməməli, təxəyyülünə imkan verməli. Onda yaratdığı obraz daha canlı olar, sən onu çəkib apardığın yerdə, o səni heç unmadığın yerlərə çəkib aparar. Zakir "Rekviyem" əsərində buna çalışıb, yeri gələndə şeirə müraciət eləyib, yeri gələndə peyğəmbərlərdən, sufildən sitat gətirib. Janr müxtəlifliyi bundan irəli gəlir. Belə sərbəst yanaşma həm müəllifə düşündüyünü ifadə eləməyə imkan verir, həm də oxucuya düşünmək üçün imkan verir, onu yormur.

-Böyük alimimiz və ictimai xadim Cəmil Həsənli klassik üsluba etibarlı kitabı çox sambalı bir ön söz yazıb. Bu barədə nələri deyərdiniz?

-Cəmil Həsənli Zakirin dünyasına, ürəyinə, görünür, yaxşı bələddi. O, əsəri gözəl şərh edib, həm də Zakirə böyük sevgilə şərh edib. Bunu "Rekviyem"ə yazdığı ön sözün hər sətirdən hiss etmək olur. Zakir "Rekviyem"i oğluna və dostunun həyatdan vaxtsız köçmüş xanımı Mətanətə həsr eləyib. Ancaq əsərdə ölümdən yox, ölümsüzlükdən, mənəviyyatdan, yaxşılıqdan, dostluqdan, sevgidən danışılır. Zakir bu günümüzün: əxlaqi dəyərlərin itməsindən, dünyanın maddiləşməsindən, insanları bir-birinə bağlayan tellərin qırılmasından, unutulmuşluqdan, laqeydlikdən narahatdır. Zakirin kitabı insana sevgilə nəfəs alan bir ziyalının ürək söhbətidir.

-Redaktor müəllif münasibətləri necə başa çatdı?

-Mən bir xeyli müddət redaktor işləmişəm, həmişə də müəllifə, onun yazdığına hörmətlə yanaşmışam. Təbii ki, söhbət istedadlı yazıdan gedir. Və müəllifdən icazəsiz onun bir sətirinə də əl vurmamışam. Qeydlərimi demişəm, mənimlə razılıqsa, düzəliş eləmişik, hansı yerinə təzədən işləyib. Gözəl şairimiz Zakir Fəxriylə də müəllif-redaktor münasibətimiz bu müstəvidə, qarşılıqlı hörmət çərçivəsində olub.

QISMƏT

Yenə oldu, yenə yerdən on min metr hündürlükdə, təyyarə pəncərəsindən baxanda, həmişə məndə əsrarəngiz duyğular oyadan buludlar gözü-mə dondurma kimi göründü və mən içimdə şeir qoşmağa başladım:

**Göynən barışıqım ola,
Mələk qarışıqım ola,
Sehri qışıqım ola, -
Buludlardan dada biləm...**

Mənim üçün şəhərlərin ən gözəli olan İstanbulla hər qədəm basanda, içimdə eyni hüzn, eyni kədər baş qaldırır: gəldiyim yerlə, oranın dərdləriylə zirehlənmiş "qayıtmaq" adlı div "sevinmək" bulağının üstünü kəsdirir və mən bu nağıl kimi şəhərdə qəhrəman olmadığımı bilirəm. İstanbul hava limanına düşən kimi qəhrəman olmadığını çoxdan bilən bəndənizin qəlbini yenə eyni hiss işğal elədi; verdim könlümün torpaqlarını "qayıtmaq" divinin qanlı dişlərinə...

Atatürk hava limanında xanımlar sakvoyajlarını saxlama kamerasına verdilər, çünki artıq qərara gəlmişdik ki, təxminən 4 saatlıq boş vaxtımızı aeroportda hədəf etməyə, gedək bir az İstanbulu gəzək.

+++

Nə boy, nə yaş, əlifba sırasına görə yazıram: Aysel Əlizadə, Almaz Ülvi, Bəsti Əlibəyli və mən üz tutduq Eminönünə balıq-əkmək yeməyə. Dəniz burda elə bil daha mavi, günəş daha qaynar, daha doğma idi; yolların altını-üstünə vura-vura, mənzilə tərəf ağır-ağır bir ilan kimi qıvrılan metronun pəncərəsindən baxanda da, eynilə bu duyğuya bənzər duyğular keçmişdim. İstanbulda hər şey - bir-birinə sevgili kimi qısılmış dükənlər da, göyləri nişan göstərən süngübaşı minarələr də, gecəqondular da, ağlasığmaz böyüklükdəki ticarət mərkəzləri də, ruzisini öz arxasınca sürüyən səyyar satıcılar da, milli piyanço bileti satan qocalar da, mənə çox doğma, çox məhrəm görünürdü. Görünür, mən İstanbulla, sevgili şəhərimə, könlümdəki sonsuz eşq ilə, ona olan nəhayətsiz sevgimin sehri eynəyindən baxırdım deyə, hər şey gözlərimin, ürəyimin yaddaşına bu cür köçürdü.

Naharımızı bitirən kimi, yorğun vapurları gözlərimizlə növbəti səfərə ötürən kimi, nə qədər vaxtımızın qaldığını beynimdə hesabladım və "haydı" - dedim, istiqamət: "İstiqlal caddəsi".

+++

Gecənin ən səssiz, ən adamsız zamanında, Elazığda, "Mavi göl" otelində, 308-ci otaqda uzanmışam, siqaret çəkirəm. Vaxtdan vaxtımızın qaldığını addımlıqdadı masaya əl atıb saata baxmağa həvəsim də. Bu otele gələndə qədər, burdakı gölü, yaşıllığı görəndə qədər öz-özümə dedim: bu nə mənasız yerdə biz gəlmişik. İki təyyarə dəyiş və gələn kimi səni aparsınlar yerli sakinlə-

308-ci otaqda

rin belə unuduğu bir universitet bufetinə axşam yeməyinə, dalınca da xora qulaq asmağa. Yaxşı ki, "biz yorğunluq" - deyib, xordan canımızı qurtardıq. İndi xor yox, "xor-xor" lazımdı, yeni yatmaq. Mən çox səbrli adamam, yuxunun gəlməyini səhərəcən gözləyə bilirəm...

Qərribədi - səhər Bakıdaydım, gü-norta İstanbulda, axşam Elazığda. Hər şey sürətlə keçmiş zamana çevrilir.

+++

"İstiqlal"da yadıma İstanbulda yaşayan dostum Ruhlan düşdü və tez ona zəng vurdum; görüşdük və çoxdandı görmədiyim əziz arkadaşımı bağrıma basdım, sonra səfərdaşlarımla tanış etdim. Hava dəhşət isti idi. Ruhlan bizi kafelərin birində çaya qonaq etdi. Vaxt az olsa da, bu qısa zamanın içində çoxlu təəssürat, cari informasiya qatıb, söhbətləşdik. Sonra isə

yümdə gah gülür, gah da əsrarəngiz bir hissini, bir duyğunun təsiri ilə boyun ayırım. Niyə belədi? Bilmirəm.

+++

Elazığdan qayıdanda, İstanbul hava limanında, pasport kontrol məntəqəsində Kamal Abdullanı gördük. Kontrolə keçib azad zonada görüşdük. Kamal müəllim bizi birəyə, çaya qonaq elədi və böyük alicənablıq göstərərək "duty free"dəki dükənlərdən hərəməzə bir hədiyyə aldı.

Birə içə-içə söhbətləşdik və Kamal müəllim olduqca maraqlı bir mövzuya lövbər atdı. Niyə bizim ədəbiyyatçıları-mız sevmədikləri əsərlər haqqında qəzəblə, aqressivayla danışırlar? Bu əsər mənim əsərim deyil, bu mənim estetikamın əsəri deyil demək olmazmı? Düz deyirdi.

Bu, etikadı, ədəbdə, ədəbi ədəb, çox

getmək zamanı gəldi və biz bir "Dolu-muş"a doluşub, yollandıq yenidən hava limanına. Yolda tıxac düşdük və həyəcan keçirdik ki, geciksək, necə olacaq? Əslində, gecikmək mənim ürəyimdən idi. Həm bir az ekstrim olardı, həm də İstanbulda qalardıq, amma gecikmədik...

+++

Elazığ hava limanında bizi əllərindəki pankartda "Hazar şiir akşamları" yazılmış gövənlilər qarşıladı. Avtobusa əyləşdik və əminəm ki, həm bizim, həm də bizdən başqa tədbirə gələn bütün sənət adamlarının - qırğızların, qazaxların, gürcülərin, rusların içindən eyni hiss keçdi: şükür ki, sağ-salamat mənzil başına çatdıq və şükür ki, nəhayət, dincələcəyik. Dedilər ki, Fırat Universitetinə yemək yeməyə gedirik. Hələ xor məsələsindən xəbərimiz yox idi...

+++

Otel otağının aksiz markası açılma-mış səssizliyində, siqaretimi sümürsümürə, qarmaqarışq şeylər düşüncə-düşünə, pəncərədən təkəmsəyərək keçən maşınlarla baxıram. Balaca, qırmızı kirəmitli evlərin damlarındakı çanaq anten-nalar, göylərdən nəse eşitmək istəyən qulaqlar kimi üzü göyə şəkənləyib və Xəzər gölünün sahilində nədənsə mənə elə gəlir ki, onlar nəyisə eşidirlər, bilirlər, amma bu sirri kimsəyə demirlər. Elə bil onlar bilirlər ki, bu sirr - göylərin yalnız onların qulağına pıçıldadığı, ancaq onlara etibar elədiyi bu sirr, aləmə faş olsa, yer yerindən oynaya bilər.

... Bütün bu düşüncələrimə özlü-

köhnə sözdü, nə vaxtsa olub deyirlər...

+++

İstanbulda kitab evlərində vaxt xərcləməyə çox zamanım olmamışdı, əvəzinə Elazığda "Batı" kitab evindən bir neçə kitab aldım: Mişel Uelbek, İtalo Kalvino, Piter Akroyd və Meşa Selimoviçin romanlarını və bir neçə də esse kitabı. Çantamda bir-iki kitabın olması kifayətədi ki, özümü xoşbəxt hiss eləyim.

+++

Tədbirdə Gürcüstanı təmsil edən, Borçalılı Osman tədbir proqramı çərçivəsində hara gedirik gedək, fərqi yoxdu, avtobusda ayağa durub şeir söyləməyə, mahnı oxumağa başlayırdı. Türkün böyüklüyü, Turançılıq, Türküstan elləri haqqında elə bərkəndə danışırıd ki, nə dediyini başa düşmürdük. Bakıdakı bir-iki dostumuzu xatırladan pafosu ilə Osman bəyefəndi hər dəfə ayağa durub mahnı oxumağa başlayır, arxa sıralardan onunla eyni zövqü, eyni biyi və eyni sanbalı paylaşan bir neçə başqa arkadaş da ona qoşulub millətçi şarkılar söyləyirdilər. Osman gah oturur, gah da yolun ortasında qəfildən sıçrayıb yeni bir şeir deməyə başlayırdı. Avtobus daşlıq yola girəndə, ya da balaca bir çuxura düşəndə, Osmanın dediyi şeirin hecaları qırılıb tökülürdü, o isə ovqatını pozmadan yerinə əyləşir, bir az yanındakı səfərdaşı ilə söhbətləşir, sonra nə baş verirdisə, yenə ayağa qalxır və bu dəfə mahnı oxumağa başlayırdı. Artıq Osmanın hansı aralıqla ayağa qalxdığını əzbərləmişdim. Saatıma baxır, üç qədər sayır və

ürəyimdə onu avtobusdakılara təqdim edirdim. Əziz sənişinlər, indisə çıxış edir: Borçalıdan Osman. O bizə özünün yazdığı (zarafat etməyən, doğrudan özünü yazıb) nostalji dolu bir poeziya nümunəsi olan "Bu kənd əvvəllər belə deyildi" şeirini oxuyacaq...

Tədbirin son gün səhər yeməyində çayımızı içə-içə söhbətləşəndə, birdən yan masadan tanış, doğma bir səs bizi çağırırdı. Çevrilib gördük ki, Osman, yanında da binəva bir türk arkadaşımız. Osman yenə səsinin min illərin dərinliyindən gələn, dilin şəhdi-şirəsini özünə hopdurmuş yerinə salıb, diləndi: Ayə, bilirsizmi, bu dostumuza indicə kimin şeirini oxuyurdum? Füzulini! (yapma, Osman, səhər yeməyində bunu yapma, sən and verirəm, Ulu Borçalı torpağına). Ayə, buna dedim ki, "pənbeyi daği cünun içre nihandır bədənim, diri olduqca libasım, budur ölsəm kəfənim". Təşəvvür eləyirsiz, bu boyda kişi ağladı, bu, sözün nəhəngliyidi, sözün qüdrətidi.

Hamımız növbətçi bir gülüşlə Osmanla gülümsəyib, başımızı yellədik və çayımızı içməyə davam etdik.

Beynim bir neçə yerə parçalanmışdı, həm bir tədbirin də belə bitdiyini, artıq bugunun axşamı evdə olacağımı düşünür, həm də Osmanın yan masadakı söhbətinə qulaq asım. Osman Füzulidən sonra Aşıq Ələsgərə keçmişdi. "Ayə, bilirsənmi Dədə Ələsgər nə yazıb? Hardan biləsən, kökümüzə qoşmuşuq, əlaqə itib e. Ələsgər yazıb ki, "...dedi nişanlıyam, özge malıyam, sındı qol-qanadım yanıma düşdü". Ayə, bilirsənmi, bu nə deməkdi? Hardan biləsən, iç, iç, çayını iç, deyəcəm".

+++

Bakıya qayıtdığım günün gecəsi yorğun olsam da, bildim ki, gözüme yuxu getməyəcək, çünki neçə vaxtdı yuxusuzluqdan əziyyət çəkirəm. Bir az şərab içdim ki, bəlkə məni xumarlandıra, olmadı.

Yəqin şərabın təsirindən idi - mətbəx pəncərəsindən baxanda şəhərin işıqları ucuz teatr dekorasiyasına bənzədi və bu dekorasiya, bu solğun işıq topası mənə həmişəkindən uzaq, çox uzaq göründü. Beş yaşım olanda bəzi gecələr taburetənin üstünə çıxar, elə bu pəncərədən şəhərin işıqlarına baxardım və onlar mənə daha yaxın, daha doğma, daha isti gələrdi; sonra get-gedə böyüdüm, boyum uzandı, taburetə ehtiyacım qalmadı və nədənsə şəhərin işıqları mənə yaxınlaşmaq əvəzinə günbəgün uzaqlaşmağa başladı. Onda - beş yaşım olanda qızlıqmdə işarən, baxa-baxa xəyal gördüğüm şəhərin işıqlarını mən ağ pişik balasına bənzətdirdim və dodağımın altında "gəl, pisi-pisi" deyə-deyə o işıqları daha yaxına çağırmaq, tumarlamak istəyirdim. İndisə, o işıqların mənə bu qədər uzaq görünməsinə heyretəbənzər hisslər keçirəndə, həm də bu uzaqlığa sevinirəm; çünki işıqlar beş yaşımdaykı kimi mənə yaxın olsalar, qorxuram ki, mən onları tumarlamak yox, ağlaya-ağlaya, söyə-söyə yumruqlamaq istəyərdim. Bu qorxunu (çox qorxuram) içimdən qovmaq üçün bir yol tapmışam: bir az içən kimi pəncərəni açıq, şəhərin işıqlarına baxa-baxa siqaret çəkməyə başlayıram və özümü inandırmağa çalışıram ki, o uzaqdakılar işıq deyil, mənim kimi mətbəx pəncərəsindən şəhəri seyr edə-edə siqaret çəkən, yuxusuz adamların siqaretlərinin kö-zərtisidi...

Aysel ƏLİZADƏ

Boxçana pul yığma, paranı banka yatırma, lazımsız cır-cındıra xərcləmə, ən bahalısı mənim olsun demə, demə, düşünmə elə...

Səyahətə çıx, get...

"Getmək" feilindən daha qüdrətli "sevmək" olar, başqası yoxdu...

Nə vaxt uçaq görünə göy üzündə, bir qanadından yapışmağı gəlir bu ölkədə bir qadının.

Bir gün yağcam, yaşayışlı bir tək-nəsi olacaq, dünya turuna çıxacaq - sularda.

Dənizdən qorxur, bir bilsən niyə?

Boğulacaq.

Hələ ki, vaxt var, təkne yox, min uçağa, qalx göyə, birbaşa Türkiyəyə...

Bu dəfə də sürpriz olsun, bir yaxın dostun göndərsin səni Türkiyənin ən sadə, ən yabanı, ən doqal yerlərindən birinə - Elazığa. Xəzər gölünün sahilinə...

Bu Xəzərdən o Xəzərə... Necə gözəl mənzərə...

Dostunun adı Rəşad olsun.

Belə bir rəvayət duy və doğruluğuna inan, uy: tələsiz Almaz İldırım günlərdən bir gün seçib getsin sənin kimi o sahile - sakit, havalı, rəhmli Elazığa.

Sevsin o gölü. Adını sorsun. "Adı yoxdu" desinlər.

Almaz İldırım adını "Xəzər" qoy-sun. Bu adı orda da sevsinlər.

Beləcə o göldən bu gölə bir bağ yaransın, səmada.

İllər sonra o yerdə "Şairlərin yürüşü" keçirilsin.

Türk dünyasından hər il İldırımın törəmələri gəlsin, söz desin, şeir oxusun, səli düşünsün...

- Rəvayəti bəyəndin?

- Bəyəndim.

- Dostunun adını sevdin?

- Sevdim.

- Həmin bu dostun Yazıçılar Birliyi adlı başibəlalı, yazıb yaranların bir arada yaşadığı, böyük bir evin cavan sözcülərinin abisi olsunmu?

- Olsun.

- Sən də bu sözcülərdən biri?

- Bəli.

- Və inadı inadına, işığı işığına sənə tən bir yol-yoldaşı tapsın. Elazığda keçirilən tədbirə, şairlərin yürüşünə - yürüşünə, ölkəni təmsil etməyə gedəsiniz.

- ...

- Susdun.

- Bəs tədbir? Onun adı nə olsun?

- "Aşk". Yunus Əmrəyə həsr olunsun və ən məşhur şeirinin adı verilsin tədbirə.

İşidin, ey yaremlər

Kıymətli nesnedir aşk.

Rahatlığın səssizliyi..

Değmələrə bitinmez,
Hürmetli nesnedir aşk.

- Necədi?
- Hörmətlidi. Adam bağırmaq istəyir: Çəkilin, Aşk gəlir...

- ...

- ...

- Səhər açılısınmı?

- Açılısın... Eyvanın Xəzərə bax-sın, sən də. Ağaclar əsgərlər kimi düzənle, qürurla, başlarını azca əyərək sənə günaydın desinlər. Sən də, dümdüz, müdrikcə baxıb, kipriklərinlə cavab verəsən: Günaydın.

Sakitlik olsun. Bu səfər ölüm səssizliyi yox, rahatlığının səssizliyi duyulsun... Bir qadın da olsunmu yanında? Darıxarsan.

- Olsun. Kundera dediyi kimi, ağzından çox alnı danışsın.

- Elə qadınmı var?

- ...

- Var, - de və daha heç nə demə.

- Yaxşı, şair qadın olsun. Baxımlı, güllər gözlü, kədərli...

- Yenə kədər?

- Hə, yenə kədər.

- Hara qədər?

- Aşka...

- Bəs aşk? Özü kədər deyil, məgər?

-Yox, deyil "bu səfər".

- Səfər davam eləsin?

- Əlbəttə, eləsin.

- O zaman kədr dəyişsin. Səhnəli zal düzənlənsin. Adamlar oturub şeir gözlənsinlər. Yol və şeir yoldaşın bunu desin:

Daha son ümidə ümid qalmayıb...

Qalsa, yollarına baxardım, olmur.

Soyuq əllərimi üzük yerinə,

Qaynar əllərinə taxardım, olmur...

Mən sənə günaham, suçam, yasağam,

Yanımda elə bil yersiz qonağam,

Sən güllə deyilsən, mənə qorxağam

Səni öz başıma sıxardım, olmur.

Neyləyəm, olmadı, çatmadı gücüm,

Elə bil tutmadı bürcünlə bürcüm...

Səni ürəyimdən çıxarmaq üçün,

Gərək ürəyimi çıxardım, olmur...

**Kamil iken cahil ettim alimi,
Vahşi iken yahşi ettim zalimi,
Yavuz iken zebun ettim Selim'i
Her oyunu bozan gizli zor benim.**

**Kimsesizim hismim da, yok hasmım da,
Görünmezim, cismim de yok,
resmim de,
Dil üzmezim ,tek hece var ismimde
Barınağım gönül denen yer benim.**

BENİM ADIM AŞK!

-Çox guruldadı nəşə. Aşk bir az da səssiz olmalı.

- Bəs sən?

- Nə mən?

- Sən şeir demirsən?

- Yox, bəzən...

- Bəs oxucu? O, çaş-baş qaldı axı.

- Açarı tapsın.

- Nə açar?

- Bizim "525" adlı yuvamız olsun.

Qonşu otaqda şeir yoldaşımın - Qismətin yazısı yerləşsin. Bu odanın açarı o odadan tapılsın. Qonşu otağa keçsin oxucu istəsə, açarı götürüb açsın.

-Belə dee... Bəs sonu? Sonu necə bitsin?

-Günəş Xəzərdə yatsın...

- Alqışlasınlar, kövrəlsinlər. Zalda olan hər kəs səsin, şeirin seyrindən evinə gedəndən sonra çıxsın.

- Bitməsin.

- Yaxşı, bitməsin.

- Cemal Safi gəlsin. Desin ki, bu qədər gözəllik şeir yazmaq üçün çoxdu.

- Mənə desin?

- Hə, sənə desin. Deməsin?

- Desin. Bəs mən nə edim?

- Şair kimi üzül, qadın kimi sevin. - Yox, onda heç nə deməsin. Şeirini oxusun.

-Benim adım aşk.

- Onu Sibel oxumur?

- O başqasıdı. Onu Ayla Çelik yazıb.

Benim adım aşk benim adım yalnızlık

Dik yokuşlarla çevriliyim

Benim adım aşk benim adım ayrılık

Olmazlara meyilliyim.

- Olmazlara meyilli... Ağırdı.

- Cemalın yazdığı daha coşğundu.

**Niceler sultandı, kraldı, şahti,
Benimle değıştı talihi, bahtı,
Yerle bir eyledim taç ile tahtı
Akıl almaz hünərlərim var benim.**

Məhəmməd Əmin

Şirməmməd HÜSEYNOV

Təarüf məsələsi

"Açıq söz" ün keçən sayılarından birində Sabircan Ayagözün cənablarının Volqaboyundakı qardaşlarımızı bizə, bizi də Volqaboyundakı qardaşlarımıza tanımaq məqsədi ilə Azərbaycan ədəbiyyatı-milliyəsinin səramədlərindən, türk səhneyi-təməşasının piri Mirzə Fətəli Axundov mərhumun məcmueyi-əsərini tatarcaya tərcümə etməkdə olduğu xəbər verilmişdi. Sabircan əfəndinin kəndisilə vaqə olan görüşümüzdə məcmuənin tərcümə edilib tamam olunduğu dəxi bilinmişdir. Eyni zamanda Ayagözün cənabları tatarcadan dəxi nümunə olmaq üzrə Şimali qardaşlarımızın bugünkü üstadəyi-ədibindən sayılan sayğılı Məhəmməd Ayaz İlasəhaqi cənablarının dramalarından bəzini azərbaycancaya tərcümə etmək fikrillə möhtərəm ədibin kəndisindən müsaidə istədiyi və müşapün-ileyhin dəxi öylə bir müsaidəyi verdiyi fəvqüz-zikrin "Açıq söz" sayısında qeyd olunmuşdu.

Neçə ay bundan müqəddəm bir münasibətlə Rusiya müsəlmanlarının ümumiyyətlə bir cinsə mənsub millətin müxtəlif şiyvələrillə təkəllüm edən qollarından təşkil elədiklərini zikr edərək bunlar arasında daha sıxı bir irtibat və təarüfə ehtiyac olduğunu və bu ehtiyacın getdikcə böyük bir şiddətlə hüsn olunduğunu yazmışdıq. O zaman biz bu təarüfün qövldən-fele gətirmək üçün vasitə olaraq mətbuatın on illiyi münasibətilə "Söz" qəzetəsi tərəfindən ortaya qoyulan müsəlman mətbuatı syezdi ilə bu syezdin daimi bir büro intixabi fikrini bəyan eləmiş, məhəlli türkcələrdən birisi də bizim bu fikrimizə iştirak eləmiş idi.

Ayagözün əfəndi işə daha əməli bir surətdə iqdəm ediyor. O öz əlindən gəldiyi qədər təarüf işinə başlayor və babda tikiləcək binanın ilk təməl daşını atıyor. Təarüf üçün biri-birinin ədəbiyyatını bilməkdən və həyatın bir aynası olan bədii qələmiyyəyi mütailə qılmaqdan səhih bir vasitə yoxdur. Ədəbi əsərlərin mütəqabilən tərcümə və nəşri biri-birindən uzaq və hətta biri-birinə düşmən millətləri yaxınlaşdırıb barışdırmaq qüvvəsinə caiz ikən bir millətin müxtəlif qollarını biri-birinə qaynadıb qarışdırmaq üçün daha nüfuzlu və səmərəli bir rol oynaya bilər. Əgər Mirzə Fətəli Axundovun Qafqasiya dağlarının yüksək şahqələri qədər uca olan təbinin məhsulu qafqasiyalılar qədər volqalılara da aşına olsa və eyni zamanda qafqasiyalılar Volqa qədər geniş olan tatar əsari ədəbiyyəsinin mahiyyətinə aşinə olsalar şüb-həsiz ki, bu gün gördüğümüz mənərəyi-ititad tamamilə başqa bir şəkil alır və tarixin "tarik" nəticələri sayəsində arada mövcud olub qalan ən cü-

(Əvvəli ötən saylarımızda)

Ön söz

Azərbaycan milli qurtuluş hərəkatının ideoloqu və lideri, ilk həqiqi demokratik Xalq Cümhuriyyətimizin banisi M.Ə.Rəsulzadənin zəngin ictimai-siyasi və ədəbi-bədii publisistik irsinin I cildi (1903-1909) 1992-ci ildə, II cildi (1909-1914) 2001-ci ildə işıq üzünə görmüşdür. İndi onun 1915-1916-cı illərdə dövrü mətbuatda dərc olunmuş əsərlərinin III cildini oxuculara təqdim edirəm. Zənnimcə, 10 ildə təmənnəsiz hazırladığım bu əsər Azərbaycan tarixi və bütövlükdə I dünya müharibəsi dövrü tarixi ilə maraqlananlar üçün faydalı olacaqdır.

zi anlaşılmazlıqlar belə rəf olub gedər.

Biz çox kərə özümüzü ruslara tanımaqdan, gürcüləri öyrənmək lüzumundan Aqaqinin əsərlərini öz dilimizcə tərcümədən bəhs edəriz. Şüb-həsiz ki, bunlar lazımdır da. Fəqət nədənsə, onlar qədər lazım, bəlkə, daha ciddi düşünülürsə, onlardan da vacib olan təarifi-nəfsi unuduyoruz. On ilin ərzində Volqaboyundakı irqdaşlarımız arasında ələmlərcə tərəqqilər olmuş, yenidən bir millət oyanmış, ayaq tutub gediyor. Biz yeni ayaqlanmış zində irqdaşlarımızın nə kibi bir hal keçirməkdə olduqlarından bixəbər yaşıyor, tatar həqqindəki təsəvvürümüz haman "çatər rukət namaz oyuram" kibi qayət saçma və naqis bir məlumatdan ibarətdir. Ehtimal ki, Əqsayi-Şərqə və Qərbə yayılmaqda olan tatar tacirlərinin də Qafqasiyaya az gəldiyi haman əskidən bəri "qızılbaşlar" həqqində mövcud olan təsəvvürün tamamilə təshih edilib də keçməmiş olduğundan iləri gəliyor.

Hissiyat etibarı ilə bu gün tatarlıq qızılbaşlıq təsiri əlbəttə ki, ortadan qalxmışdır. Fəqət bu hissiyyat işlə, biliklə, doğru və vasitəsiz məlumatla təyid və tabid olunmazsa istənilən fayda tamamilə əldə edilə bilərmi?...
Əlbəttə yox!...

Fəqət bu qədər mühüm olan əmri-təarüfi kim əmələ gətirəcək? Şüb-həsiz ki, bu xüsusda vəzifə millətin pişrovları olan əhli-məarif ilə mətbuat əhlinə, qələm ərbabına məəlluq ediyor. Bunlar çalışmalı, bütün vasitəyi-təarüf istifadə etməlidirlər. Fəqət bu iş yapılırkən gözləməlidir ki, səlahiyyətli müəssisələrin nəzarəti altında olub iqtidarlı və etimadlı əllər vasitəsilə görülsün. Talışxanov ismilə bütün Türküstanı, Tatarıstanı dolaşmış buraca bəlli olmadığı halda özünü Qafqasiyanın "məşhur artisti" qələmə verən zəvate qalırsa onların Qafqasiya drama, teatro və sənəti naminə tanıtdırıldıqları şeyi "daşım-daşım"dan ibarət olub qalır ki, bu da "Vəqt" rəfiqimizdə görüldüğü vechlə qayət fəna təsir icrasından başqa bir şeyə yaramaz. Talışxanov nam "artistin" Orenburqlulara tamaşa etdirdiyi "qırt-qırt" taslağı "daşım-daşım"ın "Vəqt" mühərriri üzərində hasil elədiyi təsirin nə olduğunu bundan anlaya bilərik ki, mühərrir "böylə mübtəzil, mənasız və boş əsərlər tatar səhnəsinin dövrü-ibtidasında belə oynamamışdır" - deyə yazıyor və qafqasiyalı artistdən Orenburq tamaşaçılarına ehtiram etməsini tələb ediyor.

Qafqasiyadan gələn bir artistin oyununu tamaşa üçün Orenburq teatrosu dolursa - demək xəlqədə bir təarüf ehtiyacı var, bəridəki qardaşlarını, onların sənətini bilmək istiyor. Fəqət təəssüf ki, bu təarüf arzusunu təhmin üçün Talışxanov ilə "daşım-daşım"dan baş-

qa bir vasitə bulunmuyor. Ayagözün cənabları təşəbbüs elədiyi tərcümələrinə müvəffəq olursa bu xüsusda görülən boşluğu bir dərəcə doldurmuş olur. Fəqət bu yalnız bir Ayagözün gücü ilə görülecək iş degildir. Qeyrətli və iqtidarlı cavanlarımız bu xüsusda əhəmiyyət verməli, meydanı "daşım-daşım"lara buraxmamalıdırlar.

M.Ə.Rəsulzadə
"Açıq söz", 30 avqust 1916,
№272

Təarüf - bir-birini tanıma

Təkəllüm - danışma

Tarik - tərək edən, əl çəkən

Nəfs - ruh

Zində - diri, diribaş

Təyid - qüvvətləndirmə, kömək

Mübtəzil - bayağı, şit

Tərbiyədə mühüm bir nöqtə

Orenburq zemstvosunun müsəlmanların təlim və tərbiyəsi xüsusunda bir taqım ciddi təşəbbüslərdə olduğu həqqində qəzetəmizdə ara-sıra məlumat verilmişdir. Başda zemstvo idarəsinə inorodeslərə (müsəlmanlara) məxsus bir məarif şöbəsi açılmışdır ki məktəb, mətbuat, qiraətxana, müəllimlər kursu kibi xüsusatı bu şöbə idarə ediyor. Şöbənin müdiri təcrübəli müsəlman olduğu kibi, məzkur şöbə işinin səmərəli olması üçün müsəlman ürfəsindən ibarət bir heyətlə dəxi daimən rabitədə bulunub tətbiqatı həqqində onlarla müşavirədə bulunuyor. Məzkur zemstvo müsəlman ibtidai məktəblərinin çox olması, məzkur məktəblər üçün müəllim təhyəsi, xüsusi məktəblərə yardım etməsi və sair bu kibi işlərdən sonra imdi müsəlmanlar üçün sūdəmər uşaqlara məxsus "yasli-priyutlar", "uşaq bağçaları" və "meydanları" təşkil və tərtibi ilə məşğuldur.

Orenburq zemstvosunun bəzi uyezdlərdə gördüyü bu gözəl təşəbbüs "Vəqt" mühərrirlərindən K.Bəkir Əfəndiyi gözəl bir fikrə sövq etmişdi. Məlum olduğu üzrə uşaq bağçaları ilə meydanlarında uşaqlara məxsus oyunlar, əyləncələr tətbiq olunuyor və uşağın təhəmmül edə biləcəyi məlumat bu "baş alladıcı" cocuqca vasitələrlə təhsil və tədris etdirilir. Bu oyunlar növünə görə cocuğun bədənini, ruhunu, zəhnini tərbiyəyə mədar olub tərbiyədə böyük bir bab təşkil ediyor.

Tərbiyə və tədrisin başqa cəhətlərində olduğu kibi bu xüsusiyətdə də milliyyət gözədlənmək lazımdır. Bizim uşaqlara məxsus min dürlü oyunlarımız var ki, bir yerə toplansa, tərtibə salınsa, tənzim edilsə uşaq baxçalarında, meydanlarında öyrədilmək və oynadılmaq bu baxca və meydanlara milli bir rəng və ruh verilmiş olur. İş-

Əsərləri Üçüncü cild (1915-1916)

tə bu mühüm nöqtəyi K.Bəkir Əfəndi mövzui-qərar verərək Volqa Boyunun müxtəlif yerlərində, müxtəlif şəkli və növdə olan bu kibi milli oyunlarla, onların nə surətlə icra edildiklərini və icra edildikləri əsnada oxunan mahnı və nəğmələri toplamağı müəllimlərə, mühərrirlərə bir fərz biliyor. Çünki: "məktəbdəki təlimin milli və mədəni ruhda olması nə qədər mətlub isə, məktəbə qədər təlim işinin bu ruha yaxın olması ondan da mühümdür" diyor.

Bu mühüm nöqtəyə, Avropa üsuli-tərbiyəsinin həyat və məişətimizə tətbiqi qayət ciddi addımlarla iləriləyən Şimali qardaşlarımıza baxaraq bizim müəllimlər də əhəmiyyət verməli, bu xüsusda əmək sərf etməlidirlər. Müəllim yalnız tərbiyəsinə verilən uşağa "əlif be" öyrətməklə iktifa etməyib, təbiyənin ələlümüm bütün hikmət və qəvvamizini öyrətmək və öyrətməklə də məşğul olmalıdır. Həqiqi müəllim və səmimi cəməət xadimi olan ürafalarımız bir nəzəri istehza ilə yaramaz şey kibi atılan milli oyunlarımızın unudulub aradan getməsinə dözməyib guşeyi-nisyanə atılan bu milli oyunların əvəzinə "tərbiyəli" evlərdə qurulmaya başlanan "yolka"ları ürək acısı ilə görməli, bunu millətdən çıxmaq kibi təlqin edərək o yolda var himmətlə çalışmalıdırlar.

M.Ə.
"Açıq söz", 2 sentyabr 1916,
№275

"Allah xofu"

Möhtərəm müəllim və mühərrirlərimizdən Soltan Məcid Qənizadə cənablarının 1326-cı ildə "Dəbistan" məcəlləsində basılmış "Allah xofu" nam hekayəsi bu dəfə "Məktəb" mətbəəsində kitab şəklində çap olunub satışa çıxarılmışdır. Hekayədə bir nüsxəsi müəllif tərəfindən bu sətirləri qaralayan acizə göndərilib, tənqidi istənilmişdir.

Bu istəyiş bənə möhtərəm müəllimimizin məktəbdə ikən mövzui verib də inşa istəməsini xatırlatıyor və bu sətirləri qaralamaya başladığıda etiraf edəlim ki, haman məktəb rəhlei-tədrisində oturub da "imtahan vərəqəsini" yazarkən duyduğum bir hiss duyudum.

Allah xofu!...

Bunu bən daha şaqird ikən Soltan Məcidin sevə-sevə okuduğum "Gəlinlər həmayilində" də görmüşdüm. Orada da Göytəpənin aydın səması altında, aydınlıq bir gecədə, gözəl bir qadının tamamilə təslim olmaq dərəcəsinə gəldiyi bir anda Şeyda bəyi xofi-ileyhi bürüyor. "Bu ay bizi gördüyü kibi Məkeyi-müəzzəməyi də seyr ediyor" - deyə dini bir həyəcana qapılaraq nəfsini tədib və müxalif ismət meylində bulunan qadını müaxizəyə başlayor.

Bəlkə də bir takim realizmə (məsləki-həqiqiyyun) tərəfdarı olanlar Soltan Məcid üslubundakı oynaqlıq, hekayəsindəki şux və şənglik ilə hürurlarının təbiətindəki bu ruhaniligi təbii bulamazlar. Fəqət bu kibi münəqqidlər "gəlinlərə" bəxş olunacaq ən gözəl "həmayilik" ismətdən başqa bir şey

Rəsulzadə

olacağına nə kibi bir dəlil iqamə ede bilərlər?

"Gəlinlər həmayilində"ki xof "Allah xofunda" daha açıq bir surətdə təsvir olunmuş, "Əvvəlinci şərabçı" müterci mi öylə görünür ki, tamamilə Tolstoy mənəviyyətinə təslim olmuşdur.

"Allah xofu", qolu sındığından öteri qulluqsuz qalmış bir muzdurun başına gələn təsvir ediyor. Yetim böyüyüb də sonra muzdurluğa getmiş olan Əskər "xozeyn"i Ağarəsulun dürüş rəftarından sonra qolu kibi könlü də sınıq olduğu halda maaş yolu, rizq çarəsi aramaqda ikən vəğzalda özünə iş tapmaq meylinə düşüyor. Vağzaldan çıxan bir "kuşbirə papağ" bələdlük edib də "qastinsa" göstərmək müqabilində bir manat almaq təkliflə Bakının qarantlıq və tozanaqlı bir küçəsində rəhbər olduğu adamın əlindəki çantaya təmə edərək oğurlayıb qaçıyor. Ani bir vəsvəsə nəticəsində icra elədiyi bu cinayətdən sonra yurəgi Allah xofu ilə dolu olan muzdur Əskər hamam peşiman olub çantayı sahibinə qaytarmaq istiyor. Bu məqsədlə dönüb dolaşıyor. Nəhayət, 72 bin manat əskinasla qızıla dara olan çantayı müstəntiq Sədrəddin bəyə götürüb macərəsini nəql ediyor. Bədə Sədrəddin bəy bu pulun dərbəndli bir tacirdən oğurlanan pul olduğuna qənaət gətirərək prokurorun mərifəti ilə bir hiylə quraraq çanta sahibini buluyor və bu vasitə ilə pulun oğrusunu yakalıyor; nəhayət pul sahibinin elan elədiyi vəcə və məhkəmənin qərarı ilə bu pulun 12 bin dörd yüz manatı məşhədi Əskərə hədiyyə olunuyor və bu gündən etibarən məşhədi "Allah xofu"nun bərekətilə özünə bar-kaz alıb qazanıyor və axırda mötəbər bir tacir olan hacı Əskər uşaqlarına da zəmanə tərbiyəsi verərək tamamilə "adam" olub ortaya çıkıyor.

Hekayənin xülasəyi-məzmunu bu!... Aşkardır ki, müəllif "Allah xofu"ndan gələn faydəyi tervic etmək istəmişdir. İştə, hekayələrindəki bu moralistlik ilə Qənizadə cənabları qraf Tolstoyun xəlq üçün yazdığı xirda hekayələrində gözetdiyi üsula çox yaxınlaşmış oluyor.

Fəqət üsuli-mövzui ətrafında yürütdüğü fəlsəfə və aldığı nəticələrində bizə öylə gəlir ki, müəllif çox da müvəffəq olamamışdır. Məsələ, "kuşbirə papağ əcnəbi"nin nə tipcə bir adam olması ətrafıllə bəlli degilsə də, hər halda Avropanın çox da oku-yazıdan məhrum olmayan çalak "culik"i olduğunda şübhə yok. Halbuki muzdur və dəstmalçı Əskər tamamilə avam. Birincisi oğru, ikincisi doğru ikən, Sədrəddin bəyin dili ilə həsbhal edən müəllif əcəba hanki dəlil ilə okuyucularını oğurluğun məhzən cəhalətdən iləri gəldiyinə və məktəblər çoxalarsa "sarıqla sarqaların əlləri kəsiləcəyinə" inandırmaq istiyor? Bizə öylə gəlir ki, oğurluğun hikməti-ictimaiyyəsi Əskərin o surətlə işsiz qaldıqdan sonra çanta qapmaya tənəzzül etdiyi ilə bir höv anlatılmışdır. "Xofu-ileyhi" isə ancaq böylə düşkünləri tövbə və inabəyə vadar edər; fəqət Amerikanın məktəbdən çıkmış və gözləri açıldıqca məddiyyun məsləkini sui-təvil ilə bir quldur kəsilmiş oğurlarla nat pənkər tonlarla Şerlok Holmsların belə mübarizədən aciz qaldıqlarını müəllif əlbəttə bilməz degildir; bu kibi sarıqların "əli kəsilmək" üçün ibtidai əmrde hökumə-

**Nəşrin redaktorları:
prof. Şamil Vəliyev
və elmi işçi
Samir Mirzəyevdir.**

tin daha müvafiq üsullarla təşkili, bir az da əmiq düşünürsə üsuli-ictimaiyyə və iktisa deyən ta kökündən münqəlb olması lazımdır.

Sonra hekayədə digər bir qərəz (tendenüie) dəxi görölüyor. Sədrəddin bəyin vəzifəşünaslıq və həqiqətpərvərliyi təsvir olunduqdan sonra "şapu" ilə "əmmamə" arasında haman bir müvazinə başlayor. Məşhədi Əskər, nə olaydı Allah Sədrəddin bəyi rövzəxan yarada idi, deyə özü ilə allahı arasında bir minacat ediyor. Fəqət gecə bu fikirlə yatıb yuxuda görüyor ki, Sədrəddin bəy başına əmmamə qoyub rövzəxan olmuş, fəqət tamamilə deşikmişdir. Fikri, zikri ancaq pul almaq, xəlqi soymaqdır. Odur ki, qalkıb elədiyi dualarda əzcümlə "Allah, o cürə silisçilərdən heç biri dönüb mərsiyəxan olmasın!" diyor.

Əmmaməlilərin bu millətə yetirdiyi zərər, bilkassə mərsiyəxanların dokundurdukları ziyan "varəsteyi-şərhü-bəyandır". Fəqət silisçilərin haman Sədrəddin bəgdən ibarət olduqları haradan məlum. Görünüyor ki, burada müəllif yalnız silisçilər böylə olmalıdır, deyə ideal bir tip yaratmış və böylə ideal bir silisçinin real mərsiyəxandan bin dəfə əfzəl olduğunu isbat etmək istəmişdir ki, bunda əlbəttə heç bir bəhs olamaz.

Hekayənin məzmun və həvaşisindən, haiz olduğu fəlsəfə və qayədən keçib də üslub və yazılışına gəlincə, hər şeydən əvvəl, məqaləmizin ibtidasında qeyd etdigimiz kibi, mirzenin sevilə-sevilə okunur yazısına, ləzzətli və şirin bir surətdə hekayə edə bilmək istedadına sənəxan olmamaq əldə degildir. Fəqət nə gözəl olurdu ki, bu gözəlliklə bərabər imlaya da bir az etina ediləydi, "klubin" kibi pək əski olub hal-hazırda mövcud şivələrin heç birində həqqi-bəqası olmayan rabitə və tərkiblərdən vaz keçilə idi, o vəqt Nurəli nur olacaqdı. Bakı xəzrisi kibi dəli ünsürü məharətli təsvir ilə seyr ediləcək sənətkarəne bir lövhə şəklinə qoyan müqtədir bir qələmdən böylə etina və diqqəti gözləmək həqq və səlahiyyətinə malik olduğumuzu şübhəsiz ki, "xof mübəlligi" kendiləri də təslim edərler.

**M.Ə.Rəsulzadə
"Açıq söz", 7 sentyabr 1916,
№279**

**Rəhl - üzərinə kitab qoyub oxumaq
üçün açılıb-örtülən alçaq və kiçicik
miz**

**Tədib - ədəb öyrətmə, tərbiyə ver-
mə**

**Dürüş - sərt, qaba
Şəng - gözəl ədalət, göyçək
Varəstə - xilas olmuş, qurtulmuş
Mübəllig - təbliğ edən
İnabə - tövbə etmə**

Hollandaya nə oluyor?

Avropanın bitərəf və kiçik dövlətlərindən olan Hollandada axırkı zamanlarda əsl mahiyyəti örtü altında olan bəzi hallarda məruz qalmış kibi görünüyor. İki-üç gün əvvəl Kopenhagen gələn

teleqraflar İngiltərə ilə Hollandada arasında teleqrafların işləmədiyi, ingilis bargahlarının qapandığı ilə Hollandanın da kəmalı-surətlə əskər toplamaqda olduğunu bildiriyorlardı. Hətta Hollandanın ilk fursətdə 350 min əsgər çıxarıb meydana göndərə biləcəyi ilə 250 minlik müstəmləkət əsgərinin də yaxında hazırlaşma biləcəyini yuxarıda məzkur teleqraflar haman təsrih ediyorlardı.

İngiltərə ilə bu müxabirat neçün əsgər tedarükü hanki səbəblədir? Bu xüsusda teleqraflar ağızlarına su almış, "səmmü-bəkəm" duruyorlardı. Bu gün gələn teleqraflarda Hollandaya nə oluyor? sualına cavab verəcək vəqələrdən birisi zikr olunmuşdur. Denilir ki, Almaniya Belçika ilə Hollandada sərhəddində olan sənqərləri, istehkamları və məftul hasarları qaldıraraq Hollandada gəl-gedi hər növ qeydlərdən azad etmişdir. Bunu xəbər verən teleqraf nemsə dövlətinin bu tədbirinin cəhəti nə olduğu məlum degildir, diyor.

Şübhəsiz ki, bu vəqəələrin sərih mənası budur, deyə söz söyləmək müşkül bir əmrdir. Fəqət yuxarıda məzkur vəqəələrə nəzərə alaraq Hollandaya nə oluyor? sualı ilə məşğul olmaq lazım gəlirsə, bu kiçik dövlətin müharibə münasibətilə nə kibi bir vəziyyətdə qaldığını metalə etmək lazım gəlir.

Hollandada demək, bərekətsiz yer deməkdir. Bu bərekətsiz məmləkət qonşusu Belçika kibi Şimal dənizi sahilində səthi-dəryadan aşağı bir dərəcədə vəqəə olub, dəniz suyuna qarşı qayıрма sədlərlə müdafiə olunuyor. Məzkur məmləkətin ümdə yaşayışı gəmiçilik, ticarət və baxşus tranzitçilikdir. Hollandada tranzitinin nə dərəcədə olduğu həqqində bir fikir hasil etmək üçün bu günlərdə nəşr olunan Amerika ixracat statistikinə baxmaq faydasız degildir. Bu statistikə görə müharibədən əvvəl Amerika malı Danimarka dövlətinə ildə 19.000.000 dollar, İsveçə 12.000.000 dollar miqdarında gəlməkdə ikən Hollandaya 126.000.000 dollar miqdarında gəlirmiş. Öz ehtiyacından dəfələrlə artıq olan bu idxalatı Hollandada məmləkəti tranzit olaraq qəbul ediyor və sonra Almaniya keçirməklə ticarət ediyordu.

Müharibə başladı. İngiltərə Almaniya düşmənlərinin başında durdu. Almaniyanı dənizdən mühasirəyə almaq, Britaniya bəhriyyəsinin baş vəzifəsini təşkil etdi. İngiltərə bəhriyyəsi yalnız doğrudan-doğruya Almaniya gedən gəmiləri mən degil, bitərəf məmləkətlərə üzən gəmiləri də təftiş altına aldı ki, bu vasitə ilə Almaniya qaçaq mal aparılmasın. İngiltərənin bu fəşarından bittəb hər hanki bitərəf məmləkətdən ziyadə Hollandada məmləkəti mütəzərrər oluyordu. Bu zərərin nədən ibarət olduğu isə yenə haman

yuxarıdakı Amerika statistikindən anlaşılıyor.

Müharibədən sonra Danimarkanın, İsveç dövlətinin Amerikadan gətirdikləri ticarət malları nisbət qəbul etməyəcək dərəcə artmış. Sonra İngiltərə tədbiri ilə azalmışsa da, hər halda müharibədən əvvəlki miqdarından da yüzə 30 əksilmişdir. Bu hesabdan görölüyor ki, müharibə bilkassə İngiltərə əbluqəsi Hollandaya xəsarət vermişdir. Bu xəsarət üzündən Hollandada ilə İngiltərə arasında imdi degil, müharibənin əvvəlindən bəri bəzi soyuqluqlar olmuşdur. Müharibənin ibtidasında idi ki, Hollandada tacirlərinə məmləkətlərinə mal gətirmək müsaidəsi verilmiş və söz alınmışdı ki, bu mal Almaniya keçirilməsin. Fəqət, verdigi sözə rəsmən əməl edən Hollandada hökuməti digər tərəfdən Almaniya sərhəddində əmələ gələn qaçaqçılığa və bu qaçaqçılığın hədd və əndazədən çıxmasına barmaq arasından baxmışdı. Nəhayət, bu hal İngiltərə ticarət palatasının nəzər-diqqətini cəlb etmiş və İngiltərə mətbuatı bəhriyyə idarəsinin bu küskünlükdən şikayət edərək bu xüsusda ciddi tədbirlər görülməsini şiddətli bir lisanla tələb eləmişlərdir. İngiltərə mətbuatı o zaman diyordu ki, hollandiyalılar pambıq daşayıb qaçaqlar vasitəsilə və sair vasitələrlə bu pambığı Almaniya keçiriyorlar və kəndi ehmalımızla Almaniya qaçırılan bu pambığı sonra məvadi-müştəilə halına gələrək kəndi başımızda patladılır. İngiltərə mətbuatı ilə əfkarı-amməsinin keçən il qopardığı bu etiraz nəticəsində İngiltərə əbluqəsi Hollandiyaya nisbət daha qatı bir hal alıb, digər tərəfdən də Hollandada hökuməti qaçaqlara aid bəzi ciddi tədbirlər görmək məcburiyyətində qaldı.

İngilis-Hollandada münasibəti-ticariyyəsi bu mərkəzdə ikən hər nə surətlə olsa da, doğrudan da, bitərəf qalmaq istəyən Hollandada ilə Almaniyanın münasibəti həqqində qəzetələrdə bir taqım məlumat görölüyor. Bu məlumat görə Almaniya Hollandada dövlətinin qaçaqçılığı təzyiqə düçar etdigindən xoşlanmayaraq kendisini daima təhdiddə bulunuyordu.

İştə, əhval bu mərkəzdə ikən Hollandadan qımıldanmaq xəbəri gəldikdə bu xəbərin, əcəba, hanki tərəfə olduğu sualına qarşı fikir aşağıdakı nöqtələr ətrafında dönüb dolaşıyor. Əcəba, İngiltərəyə qarşımı çıxıyor? Bu halda müstəmləkələrini, dəniz yolunu tamamilə üzünə bağlamasını düşünmüyormu?... Almaniya üzünəmi xüruc etmək istiyor? - o halda Belçika ilə fəlakətdaş olmaqmi istiyor? Əlavə Bern böylə bir fikri varsa, o halda Almaniya Hollandada sərhəddini neçün boşaldıb gəl-gət qeydlərini qaldırın?... İştə, bir taqım suallar ki, əhval daha ziyadə anlaşılmayınca cavablarını vermək müşkülətsiz degildir.

Əcəba, Lahədəki sülh konfransı ilə ixtilafli məsələləri hökm vasitəsilə həll etdirmək surətilə əbədi sülh payidar etdirməyə çalışın rəsmi sülhiyyəne mizban olan məmləkət, yoxsa kendisi-dəmi mərəkəyi-cəng və cidələ atılmaq istiyor?!...

**M.Ə.
"Açıq söz", 8 sentyabr 1916,
№280**

**Səmm - zəhər, ağı
Müştəil - alovlanmış
Əbliqə - öhdəlik, təəhhüd
Mizban - tərəzi, meyar**

(Ardı var)

Şanapipik

(Əvvəlki 17-ci səh.)

Dilsiz-ağızsız quşcu-ğaz Sona qarı ilə baş-başa verib kasıb komada sakitcə ömür sürürdülər. Ancaq ötən əsrin axırlarında namərd ermənilərin kəndə tuşladığı top mermiləri Sona qarının kasıb komasını Şanapipiyin yuvası ilə birlikdə göyə sovurdu. Kənddə kəndlik qalmadığı üçün Şanapipik də qanadı təzəcə bərkியən körpə balalarını yanına salıb hara isə baş alıb getdi.

Həmin qanlı-qadali günlərdən nə az-nə çox - iyirmi ildən artıq vaxt keçir. Xırman sovruga gələn, meh qalxan anlarda yuvasından didərgin düşmüş Şanapipiyin sorağını alıb uzun-uzun yol qət edib dağları, dərələri aşıb Şüvəlandakı bağ evimdə məni tapanda, onun necə sevindiğini təsvür etmək çətindir. Kəndimizin qanadlı sakinini görəndə məni təhdid edən ahillik, tənhalıq, gərəksizləşmək əzabından xilas oldum. Xeyli-xeyli yüngülləşdim, uzaqlarda qalmış uşaqlığı, gəncliyimi tapdım. Dünyaya göz açdığım kəndimizə, həsrətini çəkdiyim dostlara, qohumlara qovuşdum. Axi, ilk dəfə kəndimdə gördüyüm, ən çox yaxınlıq etdiyim, təmasda olduğum, əyləndiyim quş Şanapipikdi. O vaxt hərdən bir bizim heyətimizdə də görünürdü, ancaq Sona qarının heyət-

bacasından isə əl çək-mirdi. Mehri-məhəbbətini ərsiz-övladsız, qohum-əqrəbası, ayağının biri o dünyada olan Sona qarına salmışdı və onun böyür-başında gəzib-dolanırdı. İndi xırman sovruga gələn, xəfif meh əsən bir anda Şüvəlandakı bağına gūzar salmışdı. Mənimlə həmdərd, həmsöhbət olmağa gəlmişdi. Adını ilk nəticəm daşıyan sadıq, sədaqətli, xalis insan kimi...

Düşüncələrimin kələfi yüz yerə çözləndi. İnsan dünyaya göz açdığı andan son mənzilə qədər il-bəil dəyişir, başqalaşır, rəngdən-rəngə, təbdən-təbə düşür. Gah iddiasının, iştahının, ehtirasının əsirinə çevrilir, gah mütiləşir, miskinləşir. Biət etdiyimiz Qurani-Kərimdə adı hüt-hüt kimi təsbit olunan Şanapipik isə yaranışdan necə idisə, indi də o cür görünür. Əcdadı, nəsl-nəcabəti, əsl-kökü kimi. Nə irilir, nə də xır-dalır. Boy-buxunu, yerışı, duruşu, rəngi hər quşa müəssər olmayan yaraşlı tacı, ala qanadları... Bir sözlə Tanrının yaratdığı kimi.

Fikirli-fikirli Şanapipikdən diqqətimi ayırıb televizorum kanalını dəyişdim. Okeanın o tayından, Avropanın göbəyindən bizə söykək olan super dövlətlərdən respublikamıza təşrif gətirən görüb-götürmüş, düşüb-çıxmış və ad-sanları kürreyi-ərzəyə sığmayan

diplomatar yenə də ərəzi bütövlüyümüzü tanıyıb hörmət etdikləri, Dağlıq Qarabağ dünyününün açılmasında maraqlı olduqları, bu müşkül məsələnin məsləhət-məşvərət yolu ilə həllinin vacibliyi barədə yerli-yersiz iddialar uydururdular. Şanapipik boğzdan yuxarı deyilən bu gəlişi gözəl sözləri eşitməkdən tənqə gəlibmiş kimi qəzəbləndi. Və: - İnanan daşa dönsün -deyib havaya qalxdı. Bir göz qırpımında yox oldu. Yəqin Şanapipik də işıq ucu gəlməyən kəlamlardan rəncidə olmuşdu.

Qəlbimdə müəmmalı sual baş qaldırdı. Doğrudan da bu quşcuğaz heç də təsəvvür etdiyim Şanapipik yox, əsir torpaqlarda uyuyanların ruhudu?! Əliquluuşağına tərəf üz tutub qanad açdı ki, oradakı narahat ruhlarla qovuşsun, ahil qələm əhlinin əzvayışını el-obanın yoxluğuna keşik çəkən əsir dağlarımıza əyan etsin?!!

Əsrə yaxın qəddimi əyib, sinəmi söykədiyim iş stolum da son vaxtlar az təmasda olduğumdan mənə qarşı sərin, soyuq görünürdü. Ona görə də yazı masamın niskilini dağıtmaq üçün qarşıma ağ kağız qoydum və xırman sovruga gələn vaxt bu hekayəti yarıkənül, bir qədər də həvəssiz qələmə aldım.

17.07.2012-ci il
Şüvəlan.

Dünya ədəbiyyatının şedevr əsəri Azərbaycan dilində

On doqquzuncu əsr Amerika ədəbiyyatının ən məşhur nümunələrindən hesab olunan və dünya ədəbiyyatının klassik şedevr romanı sayılan "Mobi Dik, yaxud Ağ Balina" kitabı "Şərq-Qərb" nəşriyyatında ilk dəfə Azərbaycan dilində çap edildi. Amerikanın məşhur ədəbiyyat nəhənglərindən biri hesab olunan Herman Melvilin (1819-1891) bu kitabının ingiliscədən Azərbaycan dilinə tərcüməçisi və ön sözünün müəllifi filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, yazıçı Kamran Nəzirli-dir. Kitabın redaktorları Nərgiz Cabbarlı, Aqşin və Tərhan Qorçudur. Azərbaycan oxucusuna təqdim olunan bu roman dünyanın ən ağır və çətin oxunan

əsərləri sırasına düşüb; XIX əsr dünya klassik ədəbiyyatı tarixində unikal bir əsər olan "Mobi Dik, yaxud Ağ Balina" çap olunandan dərhal sonra Amerika tənqidçiləri onu "qəribə roman" adlandırdılar; bu qəribəliyi əsəri oxuyarkən hiss edirsən, lakin o, bu günə kimi şedevr olaraq qalır və dünya ədəbiyyatının ən güclü əsərləri siyahısında daima öz yerini qoruyub saxlayır.

Janr tələblərinin bütün xüsusiyyətlərinə rəğmən bu romanın əsas süjet xəttində - nəhəng dəniz Əjdahası, yeni Ağ Balina-Mobi Dik durur. Əsər on doqquzuncu əsrin birinci yarısında Amerikada balina ovçuluğu ilə məşğul olan insanların dəniz heyətindən, habelə bu ovun insanlara və dəniz heyvanına gətirdiyi müsibətlərdən bəhs edir. Romandakı maraqlı süjet xətti, epik dəniz mənzərələrinin təsviri, habelə yazıçının müxtəlif insan xarakterlərini öz fəlsəfi mülahizələri və ümumiləşdirmələri ilə ustalıqla uzlaşdırma bilməsi bu əsəri dünya ədəbiyyatının şedevrləri sırasına daxil edib.

Xatırladaq ki, Bakı Slavyan Universitetində hazırlanan bu əsər 150 cildlik "Dünya Ədəbiyyatı Kitabxanası" seriyası ilə nəşr olunub və əsərin tərcüməsinə görə yazıçı Kamran Nəzirli Milli Kitab Müsəbiqəsində ABŞ səfirliyinin xüsusi mükafatına layiq görüldü.

GÜNEL

"Mahmud və Məryəm" in yaradıcı heyəti ilə görüş keçirilib

"Nizami" Kino Mərkəzində Xalq yazıçısı Elçinin "Mahmud və Məryəm" romanı əsasında ekranlaşdırılacaq eyniadlı tammətrajlı filmin yaradıcı heyəti ilə mətbuat nümayəndələrinin görüşü keçirilib. Mətbuat konfransında əsərin müəllifi, Xalq yazıçısı Elçin Əfəndiyev, mədəniyyət və turizm naziri Əbülfəs Qarayev, filmdə rol alacaq Azərbaycan və Türkiyənin tanınmış aktyorları iştirak ediblər.

Tədbirin aparıcısı Dövlət Film Fondunun direktoru, Əməkdar incəsənət xadimi Cəmil Quliyev giriş sözü ilə çıxış edərək Azərbaycan kino tarixi, onun keçdiyi inkişaf mərhələləri və Azərbaycan kinosunun korifey sənətkarları haqqında tədbir iştirakçılarına ətraflı məlumat verib. Ulu öndər Heydər Əliyevin kino sahəsinə olan diqqət və qayğısını dilə gətirən C.Quliyev bu müstəsna işin ölkə Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirildiyini diqqətə çatdırıb. Kino tariximizin bu gün də çəkilən filmlər, həyata keçirilən layihələrlə zənginləşdirildiyini söyləyən aparıcı "Mahmud və Məryəm" kino layihəsinin bunun bariz göstəricisi olduğunu bildirib: "Film Azərbaycanın "Salnamə" studiyası və Türkiyənin "24 Kare" kino şirkətinin birgə layihəsidir. Əsər daşdığı fəlsəfi fikri, maraqlı strukturu ilə olduqca əhəmiyyətlidir. Bu işdə bütün yaradıcı heyətə, çəkiliş qrupuna uğurlar arzu edirik".

Filmin prodüseri Sevdə Kayqısız romanı üç il əvvəl oxuduğunu vurğulayıb: "Mələhət Abbasova kitabı mənə təqdim etdi və tez bir zamanda əsəri oxuyub bitirdim. Bu saf bir sevgi hekayəsi olmaqla yanaşı, həm də dini, dili, irqi müxtəliflikləri olan insanların mənəviyyəti ilə apardığı mübarizədir. Əsərdə dinlərarası toqquşmaya müəllifin fərdi baxışı sərgilənib. Eyni ilə Kərəm və Əsli, Leyli və Məcnun, Fərhad və Şirin ölümə qədər sevgiləri hamımızın sevgisi ilə eyni mənbədən gəlsə, bu hekayə də bizə eyni üfükü göstərir. Əsərin Türkiyədə də bir neçə dəfə çap olunduğunu eşitdikdə çox sevindim. Layihəni həyata keçirmək üçün müəllifə təklif etdik və Elçindən dəstək alaraq. Əminəm ki, Azər-

baycan və Türkiyə Mədəniyyət Nazirliklərinin birgə həyata keçirdikləri bu layihə uğurlu alınacaq. Uzun zamandır hazırlıqları aparılan bu film-də əməyi keçən hər kəsə minnətdarlığımı bildirirəm".

Elçin Əfəndiyev çıxışında "Mahmud və Məryəm" romanının 30 il əvvəl qələmə alındığını diqqətə çatdırıb: "Bu əsər 30 ildən sonra hələ də öz aktuallığını itirməyib, ölkəmizdə və onun hüdudlarından kənarada sənət adamlarının marağına səbəb olursa, bir müəllif kimi bu məni çox sevindirir. İkinci sevindirici hal isə filmin çəkilişlərinin həyata keçirilməsi üçün təklif və təşəbbüslərin qardaş Türkiyədən gəlməsidir. Türkiyənin "24 Kare" kino şirkəti təxminən iki il öncə mənə bu barədə müraciət etdi. Şirkətlə belə şərt kəsdik ki, mən ssenarini təsdiqləməsəm, film çəkilməyəcək. Onlar mənə ssenarini bir neçə variantda təqdim etdilər. Nəhayət, sonuncu variantı bəyəndim və təsdiqlədim. Onu da qeyd edim ki, "Mahmud və Məryəm" Türkiyədə 5 müxtəlif tərcümədə bir neçə dəfə çap olunub, əsasında diplom işləri yazılıb, dissertasiyalar müdafiə olunub".

Yaradıcı heyətin dəyişməsinə aydınlıq gətirən müəllifin sözlərinə görə, buna səbəb ilk dəfə rejissor işini bəyənməməsi olub: "İlk rejissor İngiltərədən idi. Onun rejissor işini bəyənmədim. Çünki orada Azərbaycan mentalitetinə uyğun olmayan, Azərbaycan gərəklilikləri, mənəviyyatından uzaq olan, Şərqi koloritliyini duymayan bəzi nüanslar var idi. Ancaq ikinci rejissorun roman barəsində düşüncələrini bəyəndim".

Filmə quruluş verəcək Türkiyənin tanınmış rejissorlarından Mehmet Ada Öztekin çəkilişlər başlamadan bu haqda danışımağın çətin olduğunu bildirərək, film haqqında fikirlərini bölüşüb: "Mahmud və Məryəm" olduqca güclü bir ideyanı əhatə edir. Bu tip əsərlərdə ana xəttlə paralel inkişaf edən digər məqamları qoruyub saxlamaq əhəmiyyətlidir. Müəllifin oxucuya çatdırmaq istədiyini mən də çəkəcəyim filmə təmənaşağıya ötürmək niyyətindəyəm. Bu filmə Azərbaycan və Türkiyənin tanınmış aktyorları iştirak edəcək. Əminəm ki, Azər-

göstərilərək dünyada da insanların qəlblərinə toxunacağıma əminəm".

Filmin bəstəkarı Aygün Səmədzadə bunun Elçinlə ikinci işbirliyi olduğunu diqqətə çatdırıb: "Bundan əvvəl mən Elçin Əfəndiyevin "Qatil" əsərinə musiqi bəstələmişdim. İnanıram ki, gənclik, yeniyetməlik illərimin ən gözəl eşq hekayəsinə bəstələyəcəyim musiqi birinci qədər uğurlu alınacaq".

Filmə baş rolları türkilyəli aktyor Aras Bulut İynemli (Mahmud) və qazaxıstanlı aktrisa Eva Dedova (Məryəm) canlandıracaq. Filmə Azərbaycan Respublikasının Xalq artisti Fəxrəddin Manafov, Əməkdar artist Kəmalə Hüseynova, aktyorlar Ramiz Məlik, Şamil Süleymanov, Murad Abdullayev, Rövşən Ağayev, Türkiyənin tanınmış aktyorları, Şafak Başkaya, Tomris İncər, İlker Kızmaz, Mehmet Çevik, Cemal Hünal, Hollivud filmlərində çəkilmiş Kristina Krepela rol alıblar.

İlkin hazırlıq və çəkilişlərinə 150 nəfərlik heyət çalışan layihədə 25 nəfərlik dublyor heyəti və sürpriz qonaq aktyorlar da var. Aktyorlar 3 ay ərzində döyüş səhnələri üçün at minmə və qılıncdan istifadə etmə təlimi keçiblər. Film türk dilində çəkiləcək və hər bir ölkədə ekranlara müvafiq dublyajla çıxacaq. Filmə rol alan Azərbaycan aktyorları türk dilinə yiyələnmək üçün bir müddət hazırlıq prosesini keçiblər.

Məlumat üçün bildirək ki, çəkiliş qrupu iyulun 19-da Şəkiyə yola düşüb. 10 həftə davam edəcək filmin çəkilişləri Bakı, Şəki, Qax, Qobustanda, həmçinin Türkiyənin Safranbolu, Düzce, Bolu, Sakarya və İstanbul şəhərlərində, o cümlədən pavilyonlarda aparılacaq. Filmə təlim keçmiş qartal və qurdla bağlı bəzi səhnələrin Macarıstanda çəkilməsi nəzərdə tutulur. Ekran əsərində vizual effektlər olduğundan, postprodakşn (istehsalat sonrası mərhələ) 3 ay davam edəcək. 120 dəqiqəlik film Azərbaycan, Türkiyə və Avropanın 9 ölkəsinin kinoteatrlarında, daha sonra televiziyalarda göstəriləcək.

Sonda aktyorlar film haqqında təəssüratlarını bölüşüblər.

Hüsnüyyə İSMƏTQIZI

Bu günlərdə Gədəbəy rayon Mədəniyyət evində şair, prezident təqaüdü İlyas Tapdığın yaradıcılığının 60 illiyi qeyd edilir. Rayon Mədəniyyət və Turizm şöbəsinin təşkil etdiyi yubiley tədbirində rayon icra hakimiyyətinin başçısı Ramiz Yediyarov çıxış edib.

Tədbirdə çıxış edən şair Musa Ələkbərli, Məmməd Dəmirçioğlu, Hacı Loğman Babacan qələm dostlarını Azərbaycan poeziyasının və uşaq ədəbiyyatının canlı əfsanəsi adlandırıblar. Yazıçı Elçin Hüseynbəyli İ. Tapdığı Azərbaycan aşiq sənətini canlandıran və qoruyan insan kimi dəyərləndirib.

Şairin qoşmalarından ibarət saz havaları Gədəbəy aşıqlarının ifasında səsləndirilib, gənc qiraətçilər onun şeirlərini deyiblər.

İlyas TAPDIQ

Atamın son məktubu

Anam boxçasını açdığı zaman,
Qat kəsmiş bir məktub gəldi əlinə.
- Döyüş illərində göndərmiş atan,
Deyə, doluxsunub, uzatdı mənə.

Nədənsə düşündü o dərin-dərin,
Fikirilər beynində oldu bir ümman:
Ağır faciəsi ağır günlərin
Gəlib səhnə-səhnə keçdi başından.

Sükut hakim oldu otağa bu an,
Döyünən qəlbim də sanki dayandı.
Sanki buz asıldı daşdan, divardan...
Mənimsə sinəmdə ocaq qalandı!

Məktub...Salam-kalam...bir də nöqtələr...
Atamın son sözü, oxuyun, budur:
"Mən Vətən uğrunda həlak olsam da,
Yunusum, İlyasım sənə oğuldur..."

Gözlərim yaşardı, dözmədi ürək,
Uşaqlıq çağlarım durdu qarşımda:
Atam öpdü məni gülümsəyərək,
Elə bil, əlləri gəzdi başımda...

Ey məktub, bir ələ yetişmək üçün,
De, neçə əllərdən keçib gəlmisən?
De, hansı torpaqdan, hansı diyardan,
De, hansı ellərdən keçib gəlmisən?

Bəlkə, atam səni yazırmış o vaxt,
Dolu avtomatın qundağı üstə?
De kim kömək etmiş, tutmuş qolundan,
"Oğul " yazan zaman o son nəfəsdə?

Bəlkə də, qış günü qarlı səngərdə
Axmış isti qanı soyuq torpağa?
Düşməni yıxmaqçün o neçə yerdə
Tutub yarasını qalxmış ayağa?

Bəlkə, ey yarısı ağ qalan vərəq,
Qəsdən yazmamışdır o, sətirləri?
Bəlkə istəyirmiş "zəfər" yazsın o,
Döyüşdən zəfərlə dönəndə geri.

Beləymiş atamın arzusu, bəli,
O arzu faşizmə bir məzar qazdı.
Yaylın toplarının gur sədaları
Onu ulduzlara, günəşə yazdı.

O gur sədalardan ahəng alaraq
Ürəyim köksümdə şiddətlə vurdu.
Onun bu ahəngdar döyüntüləri
Ata məktubunu salama durdu.

1952

Bulaq başında

Sevdiyim o qızı izlədim hərdən,
O mənə baxanda, mən yana baxdım.
Bir gün evlərinin keçib önündən
Onu görmək üçün eyvana baxdım.

Hara dikilmişdir sakit baxışlar?
O yenə düşünür, o yenə baxır.
Qarşısında açıq bir kitab da var,
Gah kitab oxuyur, gah mənə baxır.

Bəlkə aşıya yanına endi,
Dilim tərpenərmə, sözüm olarmı?
Bəlkə dindirəndə acıqlı dindi,
Sonra dindirməyə üzüm olarmı?

Alaqranlıqdan durub bir səhər
Çöldə gəzdim dedim mən ayaqyalın.
Şalvarı çırmağıb dizimə qədər
Çıxdım ətəyinə Qalaça yalın.

Sübhün havasını xoş ətir sandım,
Yudu ayağımı şəhli göy çəmən.
"Daş bulaq" yanına enib dayandım,
Nə görsəm yaxşıdır bu yerlərdə mən?

Odur...Qarşımdadır, nə sakit durur,
Çalmaq da uzun kirpiklərini.
O, novun altında səhəng doldurur,
Arxaya ataraq hörüklərini.

Onun getməsinə indi az qalıb,
Qala bilərəmmi sözü ürəkdə?!
Məni çırıntılar qoynuna alıb,
Buna tab gətirməz, düzü, ürək də!

"Sevirəm!" Hamının sevdiyi bu söz,
Qəlbimdən qoparaq dodağa düşdü.
İstədi yavaşca tərini silsin,
Dəsmalı sürüşüb bulağa düşdü.

Sanki yuxuluydu birdən oyandı,
Saçını qoluna dolayıb açdı.
Əvvəlcə, sərt baxdı, sonra utandı;
Üzü şölələndi, dodağı qaçdı.

Su daşib ağzından aşdı səhəngin,
Qız öz baxışını məndən ayırdı.
Gözünü səhəngdən ayırmasa da,
Səhəng dolduğunu o duymayırdı.

1955

Səndən ayrı düşmərim

Ürək dönsə dil dolaşar, söz sönər,
Ocağından ayrı düşən köz sönər, -
İşıldayıb-ışıldayıb tez sönər,
Yardan ayrı düşmək hara, mən hara?

İzləyəndə, onu pünhan izlədim,
Gözləyəndə, açıq-aşkar gözlədim.
Ürəyimdən keçənləri gizlədim
Yenə çatdı baxışlarla o yara.

Öz əhdimdən dönsəm məni qına, yar,
Bu söz üstə kim İlyası qınayar?
Bir qılincam salmış məni qına yar,
Keşikçiyəm məhəbbətə, ilqara!..

1955

Böyük şairə

(Xalq şairi Səməd Vurğunun anadan olmasının 50 illiyi münasibətilə)

Şair, oxuyanda əsərlərini,
Qulaq as, ürəyim nə təhər coşur:
Elə bil, hissimdə, qəlbimdə mənim
Nəhəng çaylar coşur, dənizlər coşur.

Sənətkar olanlar yaxşı bilir ki,
Eniş, yoxuşu var sənətin də.
Böyük bir şair də, deyirlər, bəzən
Nə qədər əlləşir bir söz üstündə.

Elə söz olur ki, sərt qayalar tək,
Qorxur toxunmağa qələmin ucu.
Misra o sözlərin olur əsiri,
Əriyir önündə xəyalın gücü.

Elə söz olur ki, ilişib qalır -
Ağ kağız üstünə qona bilməyir.
Elə söz olur ki, çopur daş kimi
Qələm saatlarla yona bilməyir.

Ancaq sənətdəki bu çətinliyi
Uçurub ilhamın, kamalın səninin.
Bu tərhan quş kimi qanadlanaraq
Hər yana baş vurub xəyalın səninin.

Sənət dünyasında, söz dünyasında
Elə bil, ürəyin vulkanlı dağdır.
Alovlu ilhamın, odlü ürəyin
Adını daha da ucaldacaqdır!

1956

Ürəyimin sevincidir

Nə xoş gəldi yenə bahar:
Bağda gül var, dağlarda qar.
Coşub-daşan buz bulaqlar
Ürəyimin sevincidir.

Çox sevdiyim al səhər də;
Bu dağlar da, dərələr də;
Dəli Kür də, göy Xəzər də
Ürəyimin sevincidir.

İstəyirsən gecəyarı
Gəl seyr elə bu diyarı,
Mingəçevir işıqları,
Ürəyimin sevincidir.

Mən sevirəm bu Vətəni:
Yaşıl bağı, göy çəmənini,
Şumqayıtı, Daşkəsəni
Ürəyimin sevincidir.

Doğma anam Azərbaycan!
Anamın da anasısan.
Xoş günlərin hər bir zaman
Ürəyimin sevincidir.

1954

Bakının gecəsi

Sakit bir gecədir; Dağüstü parkdan
Doğma Bakımızı seyr edirəm mən.
Pozur bu sükutu fit səsləriylə
Sahilə yan alan gəmilər hərdən.

Min ürək çırpınır sanki sinəmdə
Nədir bu xoş ahəng onun səsinde?!

Xəzərin oynayan ləpələrindən
Sərin bir meh əsir, axır şəhərə.
Bakı köksü dolu nəfəs alaraq
Nurlu gözləriylə baxır Xəzərə.

Qatarla uzanmış çilçıraqların
Təmiz asfalt yollar bir aynasıdır.
Gecənin qoynunda Qara şəhərim
Sanki kəhkəşanın bir parçasıdır.

Mərmər sinəsini uca evlərin
Gümüşü şəfəqlər dolaşır gəzir.
Nəhəng bir gəmidir, elə bil, Bakı
İşiq deryasının içində üzür!..

1952

Ürəyinə süzül

Deyirsən ki, bir şeir yaz o qıza,
Qoy tərifi düşsün dilə, ağıza.

Rəssam olub, sürətini kağıza
Elə çək ki, özü kimi can düşsə.

Əndam dümağ, bilək dümağ, əl dümağ,
Min yol boylan, min yol qanrıl, min yol bax.
Baxışınla ürəyinə süzül, ax!
Çalış sənə yaxın düşsə, yan düşsə.

Qamət onda, işvə onda, naz onda, -
Eşqə gələr yazmayan da, yazan da.
Qorxma, İlyas, qələm götür yaz, onda
Aralığa ya sevgi, ya qan düşsə...

1958

Unutmaram səni mən

Bacım Həmayəyə

Qoymurdun dincələ evdə heç kimi,
Səni çox sevirdi nədənsə hamı,
İki dişin vardı ağ sədəf kimi,
Gülərdin, - dişləyib barmaqlarımı.

O totuq, o kiçik əllərlə sən,
Gah da saçlarımdan tutardın, bacı.
Səni qucağımda gəzdirəndə mən,
Bəzən qolum üstə yatardın, bacı.

Çox hündür gələrdi sənə göy qapı, -
Dəmir çəftəsinə çatmazdı əlin.
Hərdən götürürək iynəni, sapı,
Parçadan özünə tikərdin "gəlin".

Anam körpəsinə layla çalanda
Sən də "gəlininə" layla deyərdin.
Əlində yeməli bir şey olanda
Ona uzadaraq, özün yeyərdin.

Sevib oxuduğum bir kitabçanın
Qopardın bir axşam varaqclarını;
Yaman acıqlandım, qaraldı qanım,
Kövrələrək büzdün dodaqlarını.

O gündən neçə il gəlib sovuşmuş,
Sən də böyümüsən, yaşa dolmusan.
Nadinc körpəliyin quş kimi uçmuş,
Qızıl qalstuklu bir qız olmusan.

Bəzəyib məktubu güllə-çiçəklə,
Axırda yazırsan sən bu cümləni.
- Uzaqdan-uzağa, yaxın ürəklə,
Öpərək bağırama basıram səni...

Getmir qulağımdan məhrəban səsin,
Mənə əvvəlki tək əzizsən yenə.
Təmiz məhəbbətin, ilıq nəfəsin,
Anamın südünü andırır mənə!

1956

Uca dağ

Bir dağ var, ətəyi qalın göy meşə,
Dağlar arxasından görünür başı.
Qar olur zirvəsi onun həmişə,
Buluddan nəm çəkir torpağı, daşı.

Gör nələr bəsləmiş bu ana torpaq, -
Gözlə ölçülməyir ondakı vüqar.
Sanki vurulmuşdur göylərə dayaq...
Yurdumun nə böyük əzəməti var!

"Qanlı dağ" demişdir bu dağa ellər,
Qışda yolçuları yoldan eyləmiş.
Baharda köksündən qopanda sellər
Kür də Muğan boyu tufan eyləmiş.

Uzaq keçmişlərə yaxın sirdaşdır,
Dolanıb başından neçə qərinə.
Onun ki, sinəsi qayadır, daşdır,
Bəs niyə bu qədər əzizdir mənə.

Nəzər sal, yaxından ona yaxşı bax,
Bəlkə bir arxadır kiçik dağlara?
Bəlkə də onlara arxalanaraq
Ucalmış, səmanı o yara-yara.

Ucalan bu sayaq ucalar, bəli.
Ucalmaz dağ-dağı arxa sanmasa.
Yerdən də, göydən də üzülər əli
İnsan da insana arxalanmasa!

1954

Qaydalar

Yarışma Azərbaycan, Balkanlar (Qərbi Trakya, Bolqarıstan, Kosova, Makedoniya, Rumıniya) Başqırdıstan, Qaqauz, İraq, İran, Qazaxıstan, Krım, Qırğızıstan, Özbəkistan, Tatarıstan, Türkiyə, Türkmənistan, Uyuqlar, Çuvaşstan, Hakasya, Yakutiya, Altay, Tuva, Şimali Kipr Cumhuriyyəti daxil olmaqla, 20-dən artıq ölkəni əhatə edəcək.

II. Beynəlxalq Mahmud Kaşğarlı Hekayə Müsabiqəsi türk dillərindən hansısa birini bilən və yarışmaya qatılmaq istəyən hər kəs üçün açıqdır.

Yazarlar, hansı ölkədə yaşamaqlarından asılı olmayaraq, yazı zamanı istifadə etdikləri türkcəyə uyğun münşiflər heyətinə müraciət edə bilərlər.

Müsabiqə 2 turdan ibarətdir. Birinci tur ayrı-ayrı ölkələrdə (yerlərdə) keçirilir. Ölkələr üzrə mükafatlandırılma 3 (üç) əsas və 1 (bir) həvəsləndirici yerdən ibarətdir. Ölkələrdə birinci yeri tutanların əsərləri Türkiyə türkcəsinə çevrilərək, Türkiyə türkcəsini bilmək şərti ilə, ayrı-ayrı türk-dillli ölkə yazarlarından təşkil edilmiş münşiflər heyətinə təqdim ediləcək.

Hekayənin hansı mövzuda olmasının fərqi yoxdur.

Ölkələrdə əsərlər 30 avqust 2012-ci il tarixinə kimi təqdim edilə bilər.

Avrasiya Yazarlar Birliyi

II Beynəlxalq Mahmud Kaşğarlı Hekayə Müsabiqəsi keçirir

Ölkələrdə qaliblərin adları 30 sentyabr 2012-ci ilədək açıqlanacaq.

Ölkələrdə mükafatların təqdimatı 2012-ci ilin oktyabr - noyabr aylarında olacaq.

Ölkələrarası qaliblər seçimi - noyabr 2012-ci il.

Ölkələrarası mükafatlandırma - dekabr 2012-ci il.

İştirakçılar müsabiqə üçün əsərləri bu ünvana göndərə bilərlər: Bakı şəhəri, Ş.Mustafayev küçəsi 27 / 121, Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi binasının 1-ci mərtəbəsi, "525-ci qəzet"

Tel: 566-93-40, 566-67-98;

E-mail: cemile525@yahoo.com
Cəmilə Ələkbərova.

Müsabiqənin şərtləri:

1. Müsabiqəyə təqdim ediləcək əsərlər göstərilən ünvana əllə və yaxud poçt vasitəsilə göndərilə bilər. Hekayələr böyük zərfin içinə qoyulmalı və zərfin üstünə müəllifin şərti adı yazılmalıdır.

2. Münşiflər Heyəti üzvləri və onların ailə üzvləri, doğmaları müsabiqəyə qatıla bilməz.

3. Müsabiqəyə heç yerdə çap olunmamış əsərlər təqdim edilməlidir.

4. Mövzu seçimi sərbəstdir.

5. Müsabiqəyə ən çox iki hekayə təqdim etmək olar.

6. Təqdim ediləcək hekayələrin ən azı 1000 (min) və ən çoxu 3000 (üç min) söz həcmində olması şərtidir.

7. Müsabiqəyə təqdim ediləcək hekayələrin altından müəllifin şərti adı qeyd edilməlidir. Şərti addan başqa, müəllifin kimliyini göstərən hər hansı bir işarə əlavə olunarsa, yazı müsabiqədən kənar ediləcək.

8. İştirakçı adını, soyadını, ünvanını, avtobiografiyasını və 1 (bir) ədəd şəklini ayrı bir kiçik zərfə qoyub, zərfin üstünə şərti adını yazmalıdır. Həmin zərf hekayə olan böyük zərfin içinə qoyulmalıdır.

9. Hekayələr 6 (altı) nüsxədən ibarət olmaqla, 12 ölçülü şriftlə yığılmalı və çap variantında təqdim olunmalıdır. Müsabiqədə qalib gəlmiş əsərlər kitab şəklində nəşr olunacaq. Buna görə də zərfin içində yazıların Word proqramında yığılmış variantı CD və yaxud diske yüklənmiş şəkildə göndərilməlidir.

10. Müsabiqəyə təqdim edilmiş hekayə mətnləri geri qaytarılmır və mətn müəllifi bununla bağlı heç bir haqqa iddia edə bilməz.

11. Müsabiqədə mükafat qazanan əsərlərin bütün hüquqları Avrasiya Yazarlar Birliyinə məxsus olacaq.

ÖLKƏLƏR ÜZRƏ MÜKAFATLAR

Birinci yer: 500 \$
İkinci yer: 300 \$
Üçüncü yer: 150 \$

BEYNƏLXALQ MÜKAFATLAR

Birinci yer - 10.000 TL
İkinci yer - 7.500 TL
Üçüncü yer - 5.000 TL
Həvəsləndirici - 2500 TL

Bu ilin iyun ayında çoxdan gecikdirdiyim əməliyyata qərar verdim. Əməliyyat akademik Cavadzadə adına urologiya institutunda aparıldı və çox uğurla keçdi. Əməliyyatdan 7-8 gün sonra, hər şey yaxşılaşdı. Doğru getdiyi bir zamanda qəfildən mədəmdən qan açıldı. Həkimlərin söylərinə baxmayaraq qanaxmanı dayandırmmaq mümkün olmadı və çoxdan tanıdığım bir həkimə müraciət etməli oldum: tibb elmləri doktoru, professor Əliniyaz Məmmədov.

Əliniyaz həkim məni dərhal akademik Topçubaşov adına Cərrahi xəstəliklər elmi-tədqiqat mərkəzində yerləşdirdi, ətraflı müayinə etdi, tez bir zamanda alınan nəticələr müqayisə edildi. Eksperimental-cərrahi xəstəliklər mərkəzində reanimasiya

Tənqidçinin təşəkkürü

şöbəsinə yerləşdirildim. Açıq fikirləşirdim ki, növbəti əməliyyata dözə bilmərəm, çünki o günlərdə o vəziyyətdə olan adam bundan artığını düşünə bilməzdi. Yaxın adamların kədərli üzvlərindən artıq həyatımın sona yaxınlaşdığını hiss edirdim. Xəstəxanaya elə bir vəziyyətdə gətirilmişdim ki, burdan çıxma biləcəyimi təsəvvür belə etmirdim. Bir neçə gün keçdi, Əliniyaz həkimin sərişəti və qayğısı sayəsində özümü yaxşı hiss etməyə başladım və inandım ki, yaşamaq uğrunda mübarizə aparmağa dəyər. Bərpa dövrü bitdikdən sonra bir daha əməliyyat otağına aparıldım və oradan yeni doğulmuş insan kimi

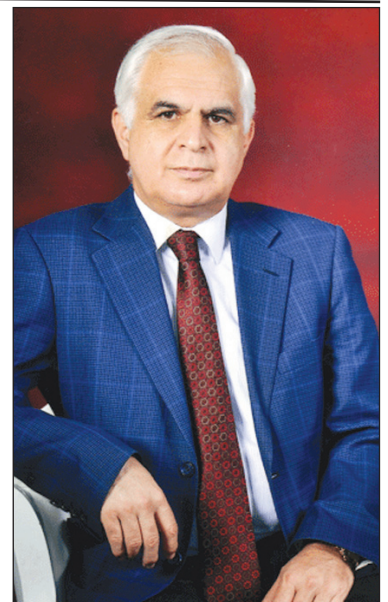
çıxdım. Bizim səhiyyə sistemində belə bacarıqlı, istedadlı, sənətini dərinləndirən cərrahların olması məni ürəkdən sevindirir. Çünki söhbət adi, sıradan bir əməliyyatdan deyil, çox mürəkkəb, ağır və çətin bir prosedura gedirdi. Əslində mənim vəziyyətimdə olan xəstələr vaxt itirmədən ya Türkiyəyə, ya da Almaniya üz tuturlar. Ancaq həkimin mənə xüsusi qayğısı və diqqətini görəndə ayaq saxladım, bütün ümidlərimi ona bağladım.

Bundan sonra yaşayacağım günlərə görə də bu qızıl əllərin sahibinə təşəkkür etmək istəyirəm. Allah hamını qorusun! Hal-hazırda evdəyəm.

Adətən belə ağır əməliyyat keçirən xəstələri 10-12 gün sonra evə buraxırlar. Əməliyyat çox uğurlu olduğu üçün məni cəmi beş gün sonra evə yazdırlar və dedilər ki, bir aydan sonra sap-sağlam olacaqsan. Əliniyaz həkimin bu kimi uğurlu əməliyyatlarının sayı-hesabı yoxdur.

Çox şükür ki, öz ölkəmdə, öz vətənimdə sağaldım, çox şükür ki, bu gün Əliniyaz Məmmədov kimi milli səhiyyə kadrlarının bacarıq və istedadından ürək dolusu və fəxrli danışa bilirik.

Vaqif YUSİFLİ,
tənqidçi, filologiya elmləri doktoru

ELANLAR

Kurslar

Dizayn studiyası kurslara dəvət edir: İnteryer Dizaynı (mənzil, ofis, ev), Landşaft Dizaynı, Məbel Dizaynı, Geyim (paltar) Dizaynı. Projeqt qrafikası (çertyojların hazırlanması və çəkilməsi). Ali məktəblərə bu ixtisaslar üzrə hazırlama. Dizayn və Arxitektura rəsmxətti (AutoCad, ArhiCad, 3 D Max). Beynəlxalq İxtiraçılıq və Biznes İnstitutunun DİPLOMU verilir.

T. (012) 566-88-96; (012) 491-14-62 (050) 463-30-09;
www.iiib.az-baku.com

Qadın paltarlarının Biçmə-Tikiş, Dizayn və Modelləşdirmə kursları. Müəllim — yüksək səviyyəli usta (qadın), rəssam, modelyer, dizayner. Fransız biçmə metodu. Beynəlxalq İxtiraçılıq və Biznes İnstitutunun diplomu verilir.

T. (012) 566-88-96; (050) 310-70-17;
www.iiib.az-baku.com

MÜHASİBAT kursları (2ay) həmçinin Beynəlxalq və Kompüter mühasibatı. Bank işi. Tədris proqramı mühasibatın ən əvvəl-

lindən başlayaraq balansın tərtibinə qədər keçirilir, məşğələlər praktiki xarakter daşıyır. Beynəlxalq, İxtiraçılıq və Biznes İnstitutunun DİPLOMU verilir.

Tel: (012) 566-88-96, (012) 491-14-62
(050) 463-30-09,
www.iiib.az-baku.com

Kişi və Qadın BƏRBƏRİ kursları. Kurslar praktiki şəkildə keçirilir. Dərsləri yüksək səviyyəli profesional kişi və qadın ustaları keçirir. Dərslər şəhərin mərkəzində "İçəri Şəhər" metrosunun yanında keçir. Beynəlxalq İxtiraçılıq və Biznes İnstitutunun DİPLOMU verilir.

Tel: (012) 430-34-49,
(012) 491-14-62,
www.iiib.az-baku.com

Kosmetologiya, Aparat kosmetologiyası, Vizaj, Manikur, Tatuaj və Pirsinq kursları. Azərbaycan və rus dillərində. Şəhərin mərkəzində, fərdi və qruplarda. Beynəlxalq İxtiraçılıq və Biznes İnstitutunun DİPLOMU verilir.

T. (012) 555-22-23; (050) 344-15-51,
www.iiib.az-baku.com

Masaj kursları. Masajın bütün növləri praktiki şəkildə öyrənilir. Dərsləri böyük təcrübəsi olan professional həkim-masajist keçirir. Dərslər qruplarda 3 ay, fərdi 1 ay keçir. Beynəlxalq İxtiraçılıq və Biznes İnstitutunun Diplomu verilir.

T. (055) 320-08-72;
www.iiib.az-baku.com

AŞPAZ, QƏLYANALTIÇI (xolodnitsa) və ŞİRNİYYATÇI Kursları. Azərbaycan, türk və Avropa mətbəxinin xörəklərini bişirmək və qəlyanaltı (zakuska) hazırlamağı öyrədir. Həmçinin tort və pirojna hazırlamaq və gözəl bəzəmək. Telefon: (012) 566-88-96, (012) 491-14-62 (055) 320-08-72; www.iiib.az-baku.com

Kurslar: MOBİL Telefonların təmiri; Kompüterlərin təmiri; Sistem icrayəsi (sı-admin) və Kompüter şəbəkələri. Bütün lazım olan avadanlıq və cihaz var. Dərslərin keyfiyyətinə təminat verilir. Tezləşdirilmiş kurslar da təşkil edilir. Asan işə düzəlmə və yüksək əməkhaqqı! Beynəlxalq İxtiraçılıq

və biznes İnstitutun DİPLOMU verilir:

Tel: (012) 566-88-96, (012) 491-14-62
(055) 562-13-09; www.iiib.az-baku.com

TRANSPERSONAL PSIXOLOGİYA — kurslar və treninglər. Trans-motor öz-özünü idarəetmə, Aktiv təsvirətmə seansları, Parapsixoloji nevrozlar, Psixosintez və Dərin psixoanaliz. Stres, depressiya, fobiya, qorxu, qeyri-adi, anlaşılmaz duyğu və hisslərdə, şəxsiyyətlərə münasibətlərdə və seksual problemlərdə yardım. Psixoloq-tələbələr psixoterapiya, məsləhət təcrübəsi və Beynəlxalq İxtiraçılıq və Biznes İnstitutun DİPLOMUNU əldə edir.

Tel: (012) 571-13-96, (050) 740-90-06;
www.iiib.az-baku.com

İngilis dilli uşaq bağçasına iş stajı 3 ildən az olmayan, Azərbaycan, rus, ingilis dilini mükəmməl bilən tərbiyəçilər işə qəbul olunur.

Tel.: (012) 465-01-80; (012) 465-70-56; (050) 729-25-80.

Mikayıl Nərimanoğlu: "Mediadakı obyektiv tənqidin bizə çox xeyri dəyir"

Azərbaycan Futbol Federasiyaları Assosiasiyasının (AFFA) İnformasiya və İctimaiyyətlə Əlaqələr Departamentinin rəhbəri Mikayıl Nərimanoğlu 22 iyul - Milli Mətbuatın 137-ci ildönümü ərəfəsində Qol.Az saytının suallarını cavablandırır.

- AFFA ilə media arasındakı münasibətlərin hazırkı durumunu necə dəyərləndirirsiniz?

- AFFA-nın əsas vəzifələrindən biri ölkədə futbolun inkişafının mətbuatda işıqlandırılmasıdır. Bunun üçün bu gün lazımi tədbirlər görülür, ölkənin aparıcı KİV-ləri ilə sıx əməkdaşlıq qurulub. Bundan başqa, assosiasiyanın rəsmi saytında ölkə futboluna, AFFA-nın fəaliyyətinə aid olan operativ məlumatlar yerləşdirilir. Saytımızdakı yeniliklərdən biri də AFFA-nın video portalının yaradılmasıdır. Portalda AFFA-nın keçirdiyi bütün tədbirlər, federasiya rəsmilərinin keçirdiyi görüşlərdən süjet hazırlanır, Azərbaycana gələn rəsmi şəxslərin müsahibələri yayımlanır, bütün yaş qruplarına aid olan milli komandaları rəsmi və yoldaşlıq oyunlarından reportajlar hazırlanır. Bu isə internet məkanında Azərbaycan futbolunun təbliği yönündəki önəmli addımlardan biridir. AFFA-nın mühüm layihələrindən biri də portaldakı oyunların canlı yayımını təşkil etməkdir. Artıq bu iş iki ildir ki, görülür. Bu, çox mühüm addımdır. Milli komanda və aşağı yaş qruplarının yoldaşlıq görüşlərinin televiziya vasitəsilə yayımında bəzən problemlər yaranır. Ancaq AFFA portalı tərəfindən bu oyunların internet vasitəsilə yayımı təşkil edilir. UEFA tərəfindən AFFA-nın media departamentinin gördüyü işlər yüksək qiymətləndirilib. 2008-ci ildə UE-

FA-nın mətbuatla bağlı seminarı Bakı şəhərində keçirilib. İki dəfə xarici ölkədə keçirilən seminarda AFFA-nın saytının fəaliyyəti orada iştirak edən media departamentinin rəhbərlərinə nümunə kimi göstərilib. FIFA-nın təşkilatçılığı ilə keçirilən seminarda da AFFA-nın media sahəsində gördüyü işlər yüksək qiymətləndirilib. Bütün bunların nəticəsidir ki, UEFA AFFA-nın portalının daha yaxşı çalışması üçün federasiyaya yüz min avro məbləğində qrant ayırır.

- AFFA-nın rəsmi saytında bundan sonra nə kimi yeniliklər gözlənilir?

- Bir sıra yeni layihələr də nəzərdə tutmuşuq. Onu da qeyd edirəm ki, ötən ilin dekabrında UEFA-dan göndərilən və müxtəlif ölkələri təmsil edən mütəxəssislər AFFA-da olarkən qurumun saytı, o cümlədən video portalla bağlı hesabat hazırladılar. Hesabatda AFFA-nın bu istiqamətdəki işləri yüksək qiymətləndirildi. Yaxın zamanda mobil telefon şəbəkəsində də saytda və portaldakı materialları rahat şəkildə izləmək mümkün olacaq. Bundan başqa, sms vasitəsilə AFFA-nın saytıdakı ən son məlumatları almaq mümkün olacaq.

- Bəzi jurnalistlər AFFA-nı ayrı-seçkilikdə günahlandırır. Bu, xüsusilə millinin səfər oyunlarına aiddir. Bir çox KİV nümayəndəsi həmin görüşlərə aparılmamasından narazılıqlarını bildirirlər.

- AFFA bu sahədə işləri

şəffaf şəraitdə keçirir. Biz Azərbaycanın hər bir media işçisinə hörmətlə yanaşırıq. AFFA beynəlxalq normalar çərçivəsində tətbiq olunan sistemdən istifadə edir. Həmin sistemdə birinci növbədə obyektivlik, sonra operativlik dayanır. Üçüncü yerdə işgüzarlıq, dördüncü pillədə isə təhlil və qərəzli olmayan tənqiddir. Qeyri-obyektiv informasiya daha çox sensasiya doğurur. Obyektiv informasiya isə o dərəcədə sensasiya yaratmır. Təbii ki, sayta daxil olanların sayı da başlıca əhəmiyyət daşıyır. Yaxşı oldur ki, bəzi jurnalistlər təkəç oyunların online reportajı zamanı reytingi yüksək olan saytlara nə qədər istifadəçinin daxil olduğuna baxsınlar. AFFA ilə əməkdaşlıq etmək istəyən bir neçə idman portalı var ki, mən onlara da məlumat verməmişəm. Baxsınlar, görsünlər ki, aparıcı saytlarda xəbər nə vaxt yerləşdirilib. Yalnız operativ işləyən portallarda xəbər oyundan dərhal son yerləşdirilir. Amma bəzilərinde üstündən bir neçə saat keçəndən sonra oyunla bağlı məlumatlara rast gəlirik.

Yeri gəlmişkən, onu da qeyd edirəm ki, hər hansı bir jurnalisti öz hesabımıza ölkə xaricəyə göndərmək AFFA-nın vəzifəsi deyil. Ancaq biz ölkəmizdə internet portallarının mətbuatın maddi imkanlarını nəzərə alaraq, AFFA tərəfindən bu sahənin inkişafı üçün öz dəstəyimizi veririk.

- Hazırda xəbər saytları

yazılı mətbuatı sıradan çıxarmaqdadır. Bu mənada, AFFA hazırda internet media ilə əməkdaşlığı daha üstün tutur, yoxsa cap mətbuatı ilə?

- İnternetin yüksək sürətlə inkişafı Azərbaycanda da nəzərə çarpır. Artıq xeyli vaxdır, mən bu işi təhlil edirəm və görürəm ki, bəli, internet portalı operativlikdə yazılı mətbuatı üstələyir, günbəgün oxucu kütləsinin sayını artırır. Ona görə də internet portalları ilə əməkdaşlığa daha çox üstünlük veririk. Təsədüfi deyil ki, biz artıq bir neçə internet portalıyla sıx əməkdaşlıq edirik. Bununla da futbolumuzun təbliği istiqamətində önəmli işlər görürük.

- Azərbaycan mediasının ölkə futbolundakı tənqidi yazıları ilə bağlı AFFA tərəfindən nə kimi işlər görülür?

- Mətbuat xidmətinin rəhbəri olaraq, sağlam tənqidin futbolumuzun inkişafına çox xeyri olduğunu düşünürəm. Bəzi tənqidlər neqativ halların qarşısının alınmasına kömək edir. Bu mənada, mətbuatda obyektiv tənqidi yazıların hər biri müvafiq departamentlər tərəfindən diqqətlə araşdırılır. Etiraf edirəm ki, mediadakı obyektiv tənqidin bizə çox xeyri dəyir. Fərsətdən istifadə edib, hər bir jurnalistdən xahiş edirəm ki, əgər Azərbaycan futbolunun inkişafını istəyirlərsə, bizə dəstək olmaq üçün tənqidi yazıları çoxaltsınlar. Təbii ki, söhbət qərəzli yox, obyektiv tənqiddən gedir. Bir məqamı yadınıza salım. Bizim milli komanda ötən ilin oktyabr ayında Lənkəran stadionunun meydançasında problem yarandığından "Dalğa Arena"da oynamaq məcburiyyətində qaldı. Həmin vaxt bu stadionda oyun keçirildiyinə görə, mətbuat tərəfindən bizə xeyli tənqid oldu. Ancaq üstündən doqquz ay keçəndən sonra, yeni indi klublarımız Avropa

kuboklarında oyunlarını həmin stadionda keçirir. İndi özünüz qiymət verin: bu tənqidlər ədalətliymi? Respublika stadionu təmirə bağlanıb, ona görə də hazırda Bakıda bütün beynəlxalq standartlara cavab verən yeganə stadion məhz "Dalğa Arena"dır. Bizim alternativ variantımız yoxdursa, nə etməliyik?

- Siz bir neçə gün əvvəl AFFA-da keçirilən tədbirdə Azərbaycan idman jurnalistlərinin böyük əksəriyyətinin ingilis dilini bilməməsinin onlar üçün əsas problemlərdən saydığınızı demisiniz.

- Bəli. Bildiyiniz kimi, Azərbaycanda qızlar arasında dünya çempionatı keçiriləcək. Bu, bizim jurnalistlər üçün də geniş bir imkandır. Azərbaycan mediasının beynəlxalq arenaya çıxması üçün çox böyük imkan yaranıb. Biz artıq Azərbaycanda ingilis dilini mükəmməl bilən jurnalistləri əməkdaşlığa cəlb edirik. Onlar stadionlarda mətbuat xidmətləri funksiyasını yerinə yetirəcəklər. Qeyd etməyə istəyirəm ki, həmin jurnalistlər FIFA nümayəndələri ilə təmasda olacaqlar. Bundan sonra isə işinin öhdəsindən gələn jurnalistlərin beynəlxalq arenalarda işləməsi üçün zəmin yaranacaq. Başqa sözlə, onlar gələcəkdə FIFA-nın tədbirlərinə bir mütəxəssis kimi qatılacaqlar. Amma təəssüf ki, bu gün Azərbaycanda ingilis dilini yaxşı səviyyədə bilən jurnalistlər azdır. Lakin beynəlxalq arenaya çıxmaq üçün Azərbaycanda mediaya yaxşı şərait yaradılıb. Hərçənd ingilis dilini az bildikləri üçün Azərbaycanı FIFA-nın tədbirlərində təmsil edən jurnalistlər, demək olar ki, yoxdur. Biz bu boşluğu aradan qaldırmaq üçün çalışırıq. Ona görə də jurnalistlər ingilis dili məsələsiylə bağlı problemi aradan qaldırmalıdır.

Ayan: “Məni anla” mahnısının seviləcəyinə inanırdım”

Gənc və istedadlı müğənni Ayan Babakışiyeva son dövrlərdə bir çox maraqlı layihələrə imza atıb. Müğənninin yayın hitlərinə çevrilən son mahnıları onun yaradıcılığına məsuliyyətli yanaşmasından və öz üzərində ciddi işləməsindən xəbər verir.

Ayan Babakışiyeva 1989-cu il aprelin 12-də Gəncə şəhərində anadan olub. Uşaq yaşlarından fortepianoda ifa etməyi bacardığından, fortepiano üzrə orta musiqi təhsili almaq üçün musiqi məktəbinə daxil olub. Gəncədə M.Cəlal Paşayev adına 39 sayılı orta məktəbi bitirib. Hələ məktəbdə oxuduğu vaxtlarda həm orta məktəbin xorunun, həm də musiqi məktəbindəki uşaq xorunun solisti olub. Məktəblərarası musiqi yarışmalarında iştirak edib.

“Böyük səhnəyə hansı mahnı ilə gəlmisiniz” sualını cavablandıraraq A. Babakışiyeva professional səhnəyə Elçin İmanovun “Sənin xatirinə” mahnısı ilə gəldiyini deyir: “V&V company-nin dəstəyi və Aqil M. Quliyevin rejissorluğu ilə mahnıya klip çəkilib və rotasiyaya buraxılıb. Deyilənə görə, daha sonralar Ədalət Şükürov ilə dueti, “Maşın Şou”dakı iştirakımla tamaşaçıların diqqətini çəkmişəm”.

2008-ci ildə FM radiolarda səslənməyə başlayan “Yağış” mahnısı həftələrlə Ayanı yerli radioların hit-paradlarında zirvədə saxlayıb. Müğənninin dediyinə görə, eyniadlı ilk albomunu 2008-ci ilin noyabrın 6-da dinləyicilərinə təqdim edib.

Pünhan Həsənlinin rejissorluğu ilə qrafika ilə hazırlanmış klip çəkildiyini söhbətində vurğulayan A. Babakışiyeva həmin klip yerli və xarici telekanallarda yayımlandığını söyləyir.

2009-cu ilin sonunda ona fərqli bir proyektin təqdim olunduğunu deyən gənc müğənni həmin layihənin ona uğur gətirməsindən söz açır: “Musiqisi Kamala məxsus “Nigaranam” mahnısı Dmitriy Raxanayev tərəfindən dağ yəhudilərinin dilinə tərcümə olunur”. Bu mahnı ilə dağ yəhudilərinin etnik musiqisini professional şəkildə təqdim edən ilk müğənni kimi sözügedən xalqın da rəğbətini qazanıb.

Daha sonralar repertuarına Faiq Sücəddinov, Xumar Qədimova, Aygün Bəylərin bəstələdiyi mahnıları daxil edən Ayan 2-ci albomunda 5 - Azərbaycan, rus, türk, juhuri və ıvrit dillərində mahnılara yer verir. Elə bu səbəbdən də albomu “International” adlandırır.

Müğənni dinləyicilərin çox sevdikləri mahnılarından biri - “Ya ona dön” ilə bağlı sualı belə cavablandırır: “Sevilən bəstəkarımız və şairə Xanım İsmayılqızının bu mahnısının hit olacağını proqnozlaşdırısam da, açığı, bunun qısa zamanda olacağından əmin deyildim. Dinləyicilərin rəğbəti məni, klipi tezliklə çəkməyə vadar etdi. Gənc olduğum üçün elə gənclərlə də işləməyə üstünlük verdim. Peşəkar rejissor Ceyhun İbrahimovlu mahnıya qulaq asdıqdan sonra süjet xəttinin olmasını məsləhət bildi.

Gənc sənətçi bu gördüyü işlərin nəticəsi olaraq 2009-cu ildə Bakı Mədəniyyət və Turizm Baş İdarəsi tərəfindən “İlin ən məhsuldar müğənnisi” mükafatını aldığından qürur hissi keçirdiyini bildirir. Həmin ilin may ayında “Yağış” mahnısına

Tərəf-müqabilim də işinin peşəkarı olan aktyor Azər Aydəmir idi. Tamaşaçıları onu rejissorlar Samir Kərimovunun çəkdiyi “Mən evə qayıdım”, Cavid Təvəkkülün “Döngələr” filmlərindən yaxşı tanıyırlar. Azər həmçinin Vahid Naxı-

şın ekran həyatı verdiyi “Xoca” filmində də əsas qəhrəmanlardan birini canlandırır”.

Estrada müğənnisinin son dövrlərdə imza atdığı maraqlı projelərindən biri də “Nədən oldu” adlanır. Gözləndiyinin əksinə olaraq A. Babakışiyeva media tanıtımı etmədən klipi pərəstişkarlarının ixtiyarına verib. Musiqisinin Kamala, sözlərinin Baba Vəzirovluna məxsus olduğu mahnını rejissor Anar Hüseynov ekranlaşdırıb. Süjet xəttində müğənni Azərbaycan da daxil olmaqla ümumilikdə 7 millətin - çinli, yunan, misirli, afrikalı, hindus, qədim avropalı xanımların obrazlarını canlandırır. Klipin təqdimat mərasiminin keçirilməməsinin müəyyən səbəblərlə bağlı olduğunu deyən müğənni media ilə görüşünü sentyabrda planlaşdırdığını diqqətə çatdırdı.

Son dövrlərdə səsi ilə bağlı problem yaşadığından söz açan A. Babakışiyeva arzuolunmaz situasiyanın artıq aradan qalxdığını qeyd etdi: “Düz üç il bundan əvvəl səs tellərimdə ciddi problemlər özünü göstərmişdi. Və 6 ay səsim tamamilə batmışdı. Həmin vaxt həkimlər təcili cərrahiyyə əməliyyatı keçirməyimi məsləhət görmüşdülər. Mö-

cüzə baş verdiyini deyə bilərəm. Çünki müalicə kursu müsbət effekt verdi və səsimdəki problemlər aradan qalxdı. Həkimim səs tellərimi gücə saldığımı söylədi. Son bir neçə ayda bir-birinin ardınca yeni mahnılar yazdırdım, günümün çox hissəsini səsyazma studiyalarında keçirdim. Sonda gərgin iş rejimindən mənə qalan “hədiyyə” səsimin batması oldu. Amma ruhdan düşmürəm, inşallah, peşəkar həkimlərimizin köməkliyi ilə sağlamlığımı bərpa edəcəyimə əminəm”.

Son günlərdə isə yeni mahnısı - “Məni anla” ilə yenidən pərəstişkarlarının görüşünə gələn istedadlı müğənni proyektə bağlı planlarını açıqladı: “Məni anla” mahnısının sözlərinin müəllifi dəyərli şairimiz Rəşad Məcididir. Musiqisi gözəl bəstəkar Xanım İsmayılqızına məxsusdur. Mahnının seviləcəyinə inanırdım. Çünki həm sözləri dərin məzmunludur, həm də oynaq, enerjili musiqisi var. Mən də öz tərəfimdən çalışıb onu ürəklə, sevgilə ifa etməyə çalışmışam. İnşallah, sentyabrda mahnıya klip çəkməyi planlaşdırı- rıq”.

S.MÜRƏTQIZI